

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

πρὸς τὸν «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ»

διὰ τὰ «ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ»

«...Ἡ ὁψ' ἡμῶν ἀναληφθεῖσα ἐκδοτικὴ προσπάθεια πολλὰς θὰ φέρῃ ὠφελείας εἰς τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐνισχύσῃ ἡμᾶς διὰ τὴν ἀποκλήρωσιν τοῦ ἔργου».

Ἄριθ. Πρωτ. 69/Τ.Ε./1336/1972

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 48

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ ΜΒ'—ΜΖ'

Κείμενον: B. de Montfaucon.

Μετάφρασις - Σχόλια

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ (ΟΜΙΛ. ΜΒ'—ΜΖ')
Πτυχιόχου Θεολογίας, Φιλολογίας,
Ἱστορίας - Ἀρχαιολογίας,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΒΕΛΑ (ΟΜΙΛ. ΜΖ)
Θεολόγου

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

423 Α -ΟΙ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΔΡΕΣ ΕΠΕΡΘΕΝΤΕΣ ΕΣΤΡΑΦΗΣΑΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΣΩΘΕΑ ΚΑΙ ΤΑ ΤΟΜΟΡΡΑ.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΒ'	9	(109)*
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΓ'	29	(129)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΔ'	51	(150)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΕ'	57	(166)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΣΤ'	84	(183)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΖ'	95	(196)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	109	

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοιχούσας σελίδας τοῦ κειμένου.

Ἀπὸ οὗ ἀνεγνώσαμεν χθές, ἀγαπητοὶ μου, ἐμάθαμεν τὸ μέγεθος τῆς προθυμίας τοῦ Ἀβραάμ διὰ τὴν φιλοξενίαν. Ἐλάτε, λοιπὸν, καὶ σήμερον νὰ μελετήσωμεν τὰ ἐπόμενα, διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὴν φιλοστοργίαν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ πατριάρχου. Διότι ὁ δίκαιος αὐτὸς εἶχε μὲ ἀφθονίαν τὴν καθὲ μίαν ἀρετὴν. Πραγματικῶς, δὲν ἴπτο μόνον φιλόστοργος, φιλόξενος καὶ συμπάθης, Ἐ ἀλλὰ καὶ ἄλλας τὰς ἀρετὰς τὰς κατεῖχεν εἰς μέγιστον βαθμὸν. Ἐπεὶ λοιπὸν, ἔπρεπε νὰ δεῖξῃ ὑπομονὴν, θὰ τὸν εὐρησὶ νὰ ἔχη φθάσει εἰς τὴν πρὸ ἀνηλήν κορυφὴν αὐτῆς. Ἐπεὶ ἀπαιτεῖται ἡ ταπεινοφροσύνη, πάλιν θὰ τὸν ἴδῃς νὰ μὴ ὑποχωρῇ καθόλου, ἀλλὰ νὰ ὑπερνικῇ τοὺς πάντας εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτήν. Ἐπεὶ ἡ πίστις χρειάζεται, καὶ εἰς αὐτὴν θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι προσθεύει περισσότερο ἀπὸ ἄλλους. Διότι ἡ ψυχὴ του ὁμοιάζει μὲ μίαν εἰκόνα ζωαντανῆν, ἡ ὅποια παρουσιάζει τὰ διάφορα χρώματα τῆς ἀρετῆς. Συνεπῶς, ποῖα δικαιολογία ὑπάρχει πλέον δι' ἡμᾶς, ὅταν εἴμεθα τόσον κενοί, ὥστε οὐδε μίαν ἀρετὴν νὰ μὴ θέλωμεν νὰ ἐπιτελέσωμεν. Ὁ καθ' ἑνὸς στιγμὴν ἕνας ἀνθρώπος κατάρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄλλου τὰς ἀρετὰς; Τὸ ὅτι, βέβαια, εἴμεθα γυμνοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἀφείλεται ὀχι εἰς τὴν ἀδυναμίαν μας, ἀλλὰ εἰς τὴν ἑλλείψιν θελήσεως πρὸς τοῦτο καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει καθαρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἠμποροῦμεν νὰ εὐρωμεν πολλοὺς ἀνθρώπους μας νὰ διακρίνωμεν ἐξαιρετικῶς εἰς τὴν ἀρετὴν. Μὰ καὶ τὸ γεγονός μόνον ὅτι ὁ πατριάρχης, μολοῦντι ἐγεννήθη καὶ ἐζησε πρῶτον νὰ ἔλθῃ ἡ χάρις τοῦ Ἰησοῦ καὶ πρῶτον νὰ δοθῇ ὁ Νόμος τοῦ Μωϋσέως, κατάρθωσεν ἐν τούτοις νὰ φθάσῃ εἰς πόσον μεγάλου βαθμοῦ εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀθροόμενος ἀπὸ τὴν συνειδητὴν του καὶ τὴν γνώσιν ποὺ προσφέρει ἡ

φύσει, είναι αρκετόν να μᾶς στερήσῃ ἀπὸ κάθε ἐπιλογίαν διὰ τὴν ἀδιαφορίαν μας. Ἄλλ' ἰσως μερικοὶ νὰ ἰσχυρισθῶν ὅτι ὁ Θεὸς ἐφρόντισε πάρα πολὺ δι' αὐτὸν D καὶ μεγάλην πρόνοιαν εἰδείε πρὸς χάριν τοῦ ὁ Κύριος τοῦ σὺμπαντος. Ναι, τὸ παραδέχομαι αὐτό. Ἄλλ' ἐάν ὁ πατριάρχης δὲν ἔκανε πρῶτος δι' τὴν ἐξητάτω ἀπὸ αὐτὸν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἐλάμβανε τὴν παρά τοῦ Θεοῦ βοήθειαν. Λοιπὸν, μὴ προσέχῃς μόνον αὐτό, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐξετάσῃς κάθε περιστατικὸν τῆς ζωῆς του χωριστά, θὰ ἴδῃς δι' τι, ἀφοῦ προηγουμένως εἰδέν ἀπέδειξεν τῆς ἀρετῆς του εἰς κάθε περίπτωσιν, τότε μόνον ἐγένετο ἀξίως τῆς συμμαχίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἅλα αὐτὰ πολλὰς φορὰς μέχρι τώρα σὰς τὰ ἀπέδειξε, κατὰ ποῖον τρόπον, δηλαδὴ, ἔκανε τὴν μετακίνησιν ἀπὸ τὴν πατρίδα του, χωρὶς νὰ ἔχη διαδοχῆ τὴν εὐσέβειαν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, ἀλλὰ ἀπ' αὐτοῦ μὲ τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις ἀπέδειξε τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν Θεόν. E καὶ θῶν πάλιν, ἐνῶ ἔχε πρὸ ἀλίγου μεταναστεύσει ἀπὸ τὴν Χαλδαίαν διετόσσο γρήγορα νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν ἰδικὴν του χάραν μὲ τὴν ξένην, ἐν τούτοις δὲν ἐβίασεν οὐτε ἀνέβαλλεν ἀλλ' ἀμέσως ἐφήρμοσε τὴν ἐντολήν, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ γνωρίξῃ πού θὰ παύσῃ ἢ περιπλάνησις του, καὶ ἐδιάζετο καὶ ἔτρεχε πρὸς τὰ ἀκαθάριστα, οὐν νὰ ἦσαν πραγματικά καὶ χειροπιαστά, ἐπειθὴ ἐσώρει προτιμότερον ὄλων τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ.

Εἶδες ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ προοίμιον ὁ Ἄβραάμ. ἔκανε δι' τὴν ἐξητάτω ἀπὸ αὐτὸν καὶ δι' αὐτὸ κάθε ἡμέραν ἐλάμβανε μεγάλην καὶ μὲ ἀφθονίαν τὴν θείαν βοήθειαν: 424 A Κατὰ τὸν ἴδιον, λοιπὸν, τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοί μου, ἐάν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν τὴν ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν ἅς μνησθῶμεν τὸν πατριάρχην, χωρὶς νὰ ἀδιαφορῶμεν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ὅταν μᾶς διδεται ἢ εὐκαιρία νὰ πράξωμεν κάποιον ἐνάρτεον ἔργον, νὰ τὸ ἐκτελώμεν μὲ μεγάλην προθυμίαν, ὥστε νὰ προκαλέσωμεν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀγνῶστου ἑκείνου οφθαλμοῦ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἀμοιβήν. Πραγματικά, ἐκείνος πού γνωρίζει τὰς ἀποκρύφους σκέψεις μας, ὅταν ἴδῃ ὅτι ἔχομεν ἐνάρτεον διάθεσιν καὶ μὲ προθυμίαν ριπτομέθα εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς, ἀμέσως μᾶς δίδει τὴν βοήθειάν του, ἀνακουφίζον τοὺς πόνους μας, ἐνισχύων τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεώς μας καὶ κορηγῶν πλουσιὰς τὰς ἀμοιβάς. B Καὶ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀλυμπιακῶν ἀγῶνων δὲν ἠμπορεῖς ποτὲ νὰ συναντήσῃς κάτι ἀνάλογον νὰ γίνεταί, ἀλλ' ὁ γυμνα-

στής ἴσταται θεατῆς ἀπλῶς μόνον τῶν ἀγωνιζομένων, χωρὶς νὰ δύναται νὰ προσφέρῃ τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ περιμένη τὴν ἀνάβειν τοῦ νικητοῦ. Ὁ Κύριός μας, ὅμως, δὲν κάνει τὸ ἴδιον, ἀλλ' ἀγωνίζεται μαζί μας, μᾶς δίδει τὸ χεῖρι του, μᾶς παραθεῖ καὶ, ἀγεδόν, μᾶς παραδίδει τὸν ἀντίπαλόν μας νικημένον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ ἀκόμη κἀνεὶ τὸ πᾶν καὶ κάθε τρόπον χρησιμοποιεῖ, ὥστε νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀγωνισθῶμεν μὲ ἐπιτυχίον καὶ νὰ κερδίσωμεν τὴν νίκην, διὰ νὰ τοποθετήσῃ εἰς τὸ κεφάλι μας τὸν ἀμαράντινον στέφανον. C «Διότι τὸ κεφάλι σου», λέγει, «θὰ δεχθῇ στέφανον χορήτων».² Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, μετὰ τὴν νίκην, ὁ στέφανος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ὡλλὰ δάφνης καὶ θουρῶος καὶ βοῆ πού προκαλεῖ τὸ πλῆθος, τὰ ὁποῖα, ὅλα γενικά, μαραίνονται καὶ γίνονται, μολὶς θὰ ἔλθῃ ἢ νύκτα. Ἄλλ' ὁ στέφανος, πού παίρνει κόνειαν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τοὺς ἰδρώτας τοῦ πού ἔχουσε δι' αὐτὴν, δὲν ἔχει τίποτε τὸ αἰσθητόν, τὸ ὁποῖον νὰ φθέρηται: μὲ τὴν παρούσαν ἐπιγειοὺν ζωὴν, μὲ εἶναι διαρκής, ἀθάνατος καὶ ἐπεκτείνεται εἰς τὴν αἰωνιότητα. Ὁ μὲν κόπος διαρκεῖ ὀλίγον χρόνον, ἐνῶ ἡ ἀμοιβὴ διὰ τοὺς κόπους δὲν γνωρίζει τέλος, οὐτε φθέρηται μὲ τὸν χρόνον οὐτε μαραίνεται. D Καὶ διὰ νὰ καταλάβετε αὐτό, νὰ, πάσα χρόνια, καὶ πόσαι γενεαὶ ἀνθρώπων ἐπέρασαν ἀπὸ τότε πού ἔζησεν ὁ πατριάρχης, καὶ ὅμως μέχρι χθὲς καὶ σήμερα τόσον πολὺ λάμπουν οἱ στέφανοι τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ μέχρι τῆς συντέλειας τοῦ κόσμου θὰ γίνονται ἀφρημὴ δόξακαλιος εἰς ὅλους τοὺς συνετοὺς ἀνθρώπους.

Ἄφοῦ, λοιπὸν, αὐτοῦ τοῦ εἰδῶς ἦτο ἡ ἀρετὴ τοῦ δικαίου αὐτοῦ, ἅς σποδῶμεν νὰ ἠμοιάσωμεν μὲ αὐτὸν καὶ, ἀφοῦ καταλάβωμεν ἔστω καὶ ἄργα τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς μας, ἅς μνησθῶμεν τὸν πατριάρχην, ἅς φροντισώμεν κάπως διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἅς δειξώμεν μεγάλην ἐπιμέλειαν, ὥστε νὰ μὴ διατηρῶμεν μόνον τὴν σωματικὴν μας ὑγείαν, ἀλλὰ νὰ θεραπεύωμεν καὶ τῆς ψυχῆς τὰ διάφορα νοσήματα. E Διότι, ἐάν βελήσωμεν νὰ προσέχωμεν καὶ νὰ ἀγρυπνώμεν, θὰ θεραπεύωμεν εὐκολώτερον τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ νοσήματα τοῦ σώματος. Πραγματικά, ὅταν παραδειγματος χάριν μᾶς ἐνοχλήῃ κάποιο πάθος, ἐάν βελήσωμεν μὲ εὐσεβῆ σκέψιν νὰ λάβωμεν ὑπ' ἑσφιν τὸ δικαστήριον τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἡμέρας, χωρὶς νὰ

2. Περικ. 1, 9.

ἀπορροφηθῶμεν ἀπὸ τὴν παρούσαν εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ νὰ σκεφθῶμεν τὴν δόξην, πού θὰ δοκιμάσωμεν ὕστερα ἀπὸ αὐτά, ἀμέσως τὸ πάθος αὐτὸ θὰ πετάξῃ καὶ θὰ φύγῃ μακριὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας. Ὡστε, ἅς μὴ κατεχόμεθα ἀπὸ ἀδιαφορίαν, ἀλλ' ἀφοῦ γνωρίζωμεν ὅτι μᾶς περιμένει ἄγων καὶ πάλιν καὶ πρέπει νὰ λάβωμεν θέσιν μάχης, ἅς ἔχωμεν κάθε ἡμέραν τὴν σκέψιν μας ἀκαίαν καὶ δυνατήν, ὥστε, ἔχοντες καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, 428 Α νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ συντρίβωμεν τὴν κεφαλὴν τοῦ πονηροῦ αὐτοῦ θηρίου, τοῦ ἐχθροῦ, δηλαδὴ, τῆς ψυχῆς μας. Διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς ὑπεσχέθη αὐτὸ, λέγων «Ἡ, ἐγὼ σὺς ἔδωσα ἐξουσίαν νὰ νικᾶτε καὶ νὰ ποδωπατῆτε πάντα τὰ ὄργανα τοῦ σατανᾶ, πού σὺν φείδια καὶ σκορπιοὶ ἐπιβουλεύονται καὶ χύονον δηλητήριον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Σὺς δίδω τὴν δύναμιν νὰ κατανικᾶτε ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ». 3 Συνεπῶς, ἅς ἀγρυπνῶμεν, σὺς παρακαλῶ, διὰ νὰ ἐφαρμόζωμεν τὴν ἀρετὴν, ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τοῦ πατριάρχου, καὶ νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ λάβωμεν τοὺς ἴδιους μὲ ἐκεῖνον στεφάνους, νὰ καταλήξωμεν εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ, νὰ ἀποφύγωμεν τὴν φωτιὰν τῆς κολάσεως καὶ νὰ γίνωμεν ἀξιοὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν.

Β Ἀλλὰ, διὰ νὰ προκαλέσω μεγαλύτερον ζῆλον μέσα σας καὶ σὺς παρωθῶσιν εἰς τὴν μίμησιν τοῦ δικαίου, ἐλάτε νὰ ἐκθέσω καὶ πάλιν τὴν ἱστορίαν του πρὸς τὴν ἀγάπην σας, προχωρῶν εἰς τὴν συνέχειαν τῶν προηγουμένων γεγονότων. 4 Ὑστερα, λοιπόν, ἀπὸ τὴν πλουσίαν ἐκείνην φιλοξενίαν, κρουμένην διχὴ ἀπὸ τὴν ποιότητα ἢ τὴν ποσότητα τῶν φαγητῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προθυμίαν τοῦ πατριάρχου, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐδέχθη τὴν μεγαλοθυρίαν τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀβραάμ, ἀμέσως τοῦ ἐχάρισε καὶ τὰς ἀμοιβὰς διὰ τὴν φιλοξενίαν. Καὶ ἀφοῦ ἔμαθε ποῖος εἶναι ὁ φιλοξενηθεὶς καὶ ποῖος εἶναι ἡ δύναμις του, ὅταν ἐσκόπευσαν νὰ προχωρήσουν ἀπὸ ἐκεῖ διὰ νὰ καταστρέβουν τὰ Σόδομα, C τοὺς ἠκολούθησε, λέγει, ὁ πατριάρχης τιμητικᾶ. Κύτταξε τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου, πόσῃν συγκατάθεσιν χρησιμοποίησε, καὶ ἔπει ἐνός μὲν φανερώνει τὴν τιμὴν πού κάνει εἰς τὸν δικαίον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀρετὴν πού κρύπτεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ δικαίου.

3. Λοκκ. 10, 19.

«Οἱ φιλοξενούμενοι ἄνδρες», λέγει, «ἐγερθέντες ἐστράφησαν πρὸς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα». Ἔνωσι τοὺς ἀγγέλους. Διότι ἐδῶ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ ὁ Κύριος αὐτῶν ἐνεφανίσθησαν μὲ τὴν ἰδίαν μορφήν. Τώρα, ὅμως, οἱ μὲν ἄγγελοι ἀπεστέλλοντο σὺν ὑπέρβει διὰ νὰ καταστρέβουν τὰς πόλεις ἐκεῖνας, ὁ Θεὸς, ὅμως, παρέμεινε σὺν φίλος κοντὰ εἰς τὸν φίλον του, D σχεδὸν ἀνακαινῶν εἰς τὸν δικαίον ὅσα ἐσκόπευε νὰ κάνῃ. «Ὅταν, λοιπόν, ἔργων οἱ ἄγγελοι ἐπέτε», λέγει, «ὁ Κύριος, δὲν θὰ κρῖνω ἀπὸ τὸν δούλον μου Ἀβραάμ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχω ὅτ' εἶπν μου νὰ κάνω». 4 Πολὺ μεγάλη εἶναι ἡ συγκατάθεσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐστερνέει κάθε λογικὴν ἢ τιμὴν πού κάνει εἰς τὸν δικαίον. Πρόσεξε δέξαι, ὅτι ἀμιλεῖ πρὸς αὐτὸν, σὺν νὰ πρόκειται νὰ ἀμιλήσῃ ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, ἀποδεκνῶν εἰς ἡμᾶς πόσον παυταμώνται ἀπὸ τὸν Θεὸν οἱ ἐνάρετοι. Καὶ διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃ τὴν γνώμην ὅτι ἡ μεγάλη αὐτὴ πρὸς τὸν δικαίον, τιμὴ προέρχεται μόνον ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, κύτταξε μὲ ποῖον τρόπον ἡ θεία Γραφή μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ πατριάρχης ἔγινεν αἰτία νὰ τοῦ βοῦθῇ αὐτὴ ἡ τιμὴ, E μὲ τὸ νὰ ὑπακούῃ πρόθεμα εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. Πραγματικᾶ, ὅταν εἶπεν ὁ Θεὸς «δὲν θὰ κρῖνω ἀπὸ τὸν δούλον μου Ἀβραάμ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχω ὅτ' εἶπν μου νὰ κάνω», δὲν ἀποκαλύπτει ἀμέσως τί πρόκειται νὰ συμβῇ. Ἦτο, δέξαι, φυσικὸν νὰ προσθέσῃ καὶ νὰ εἴπῃ, ὅτι σκοπεῖ νὰ κατακάσῃ τὰ Σόδομα. Μὰ ἀξίζει νὰ μὴ προσπεράσωμεν χωρὶς προσοχὴν καὶ ἐκεῖνο, διότι δὲν πρέπει οὔτε συλλαβὴν οὔτε ἓνα μικρὸν γράμμα νὰ προσπερῶμεν ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς θείας Γραφῆς. Πόσον τιμητικὸν εἶναι, νομίζεις, καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ νὰ λέγῃ, δηλαδὴ, «ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ τὸν δούλον μου»; Πόσῃν ἀγάπῃν ἀποδεκνῶν; Πόσῃν ἀγαθῇ διὰθεσί; Πραγματικᾶ, αὐτὸ μάλιστα ἀποδεκνῶν τὸ ἐξαιρετικὸν τοῦ πράγματός καὶ τὴν τιμὴν πού γίνεται εἰς τὸν δικαίον, 428 Α Ἐν συνέχειαι, ὅπως ἔλεγα, ὅταν εἶπεν ὁ Θεὸς «δὲν θὰ ἀποκρῶσω», δὲν προσθέτει οὔτε ἀναφέρει τὸ τί θὰ συμβῇ, ἀλλὰ τί λέγει; Διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι διχὴ τυχεῖα καὶ ἄσκοπα δεκνῶν δι' αὐτὸν τὴν μεγάλῃν φροντίδα ὁ Θεὸς, λέγει: «Ὁ Ἀ-

4. Γεν. 18, 17. Μὲ τὴν ἐπιτολίαν πού ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεὸν ὁ Ἀβραάμ, ὅτι δι' αὐτὸν θὰ κολογηθῶν τὰ ἔθνη, παίρνει ἰδιαιτέρην θέσιν εἰς τὰ σχέδια τοῦ Θεοῦ, γίνεται ἀπόστολος αὐτοῦ τρόπου τινός.

δραστήριον θά γίνῃ ὁπωσδήποτε γενάρχη, πατριάρχης λαοῦ μεγάλου καὶ Ισχυροῦ καὶ δι' αὐτοῦ θά εὐλογηθῶν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς. Θά κάνω δὲ αὐτὸ, διότι ἐγνώριζα ἀνάκαθεν, ὅτι θά διδάξῃ ὁ Ἀβραάμ τοὺς υἱοὺς του, ὅταν ζῆ, καὶ θά φροντίξῃ νὰ διδάσκωνται οἱ ἐκ τοῦ οἴκου του, ὅταν ἀποθάνῃ, νὰ φυλάξουν τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, ὥστε νὰ ἐφαρμόσουν δικαίαν κρίσιν καὶ ἔτσι ὁ Κύριος θά ἐκπληρώσῃ εἰς τὸν Ἀβραάμ ὅλα ὅσα ὑποσχέθη εἰς αὐτόν.⁵ Ὡ, πόσον εἶναι τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ σκοπεῖ εἰς τὴν συνείδησιν νὰ τοῦ γνωρίσῃ τὰ σχετικά μὲ τὴν καταστροφὴν τῶν Σαδδωμίων, προφθάνει τώρα καὶ ἐνθαρρύνει τὸν πατριάρχην, ἄφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὸ νὰ τοῦ ὑποσχέθῃ τὴν μεγάλην εὐλογίαν καὶ ὅτι θά καταστήθῃ ἐνάρχη πολλῶν θένων, ἄφ' ἑτέρου δὲ διδάσκων αὐτόν ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ παίρνει σὺν ἀμοιβῇ τῆς φιλοθέου ψυχῆς του. Σκέψου, δέσποια, πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ πατριάρχου, ὅταν λέγῃ ὁ Θεὸς «Διότι ἐγνώριζα ἀνάκαθεν, ὅτι θά διδάξῃ ὁ Ἀβραάμ τοὺς υἱοὺς του, ὅταν ζῆ, καὶ θά φροντίξῃ νὰ διδάσκωνται οἱ ἐκ τοῦ οἴκου του ὅταν ἀποθάνῃ, νὰ φυλάξουν τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου». Πολὺ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς. Διότι δὲν δέχεται τὰς ἀμοιβάς, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ὄντην ἐνάρετος, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἐδίδοσκε καὶ τοὺς ἀπογόνους νὰ εἶναι ὅμοιοι μὲ αὐτὸν κατὰ τὴν ἀρετὴν, δι' αὐτὸ καὶ καθίσταται ἄξιος πλουσίας ἀμοιβῆς. Ὁ Αὐτὸ ἦτο φυσικόν, διότι αὐτὸς πλεόν ἔγινε διδάσκαλος ὄλων. Ἀσφαλῶς, αὐτὸς ποῦ προσέφερε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ προίμιον, ὁ ἴδιος θά ἦτο αἴτιος καὶ τῶν ἐπομένων γεγονότων.

Καὶ κύτταξε τὴν ἀγαθότητα τοῦ Κυρίου. Δὲν ἀμείβει τὸν δικαίον διὰ τὴν ἀρετὴν μόνον, τὴν ὅποιαν ἐπέδειξε κατὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μελλοντικὴν. «Διότι ἐγνώριζα», λέγει, ἀνάκαθεν ὅτι θά διδάξῃ τοὺς υἱοὺς του. Ἐπειδὴ, λέγει, γνωρίζω ἐκ τῶν προτέρων τὴν ψυχὴν τοῦ δικαίου, διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν προτέρων δίδω τὰς ἀμοιβάς. Γνωρίζει, δέσποια, τὰς ἀποκρύφους σκέψεις μας καὶ, ὅταν ἀντιληφθῇ ὅτι σκεπτόμεθα τὰ πρέποντα καὶ ἔχομεν ὀρθὴν γνώμην, ἀπλώνει τὸ χεῖρ του πρὸς βοήθειάν μας Ἰ καὶ μᾶς ἀμείβει πρῶτον νὰ κατισώμεν καὶ ἔτσι μᾶς καθιστᾷ προσιμότερους. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός ἡμπορεῖ νὰ τὸ διαπιστώσῃς νὰ γίνεταί εἰς ὅλους τοὺς δικαίους. Ἐπειδὴ,

5. Ἐ.δ. σσ. 18-19.

ἠπλαθῆ, ὁ Θεὸς γνωρίζει τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, διὰ νὰ μὴ ἀπογοητευθῇ ἀπὸ τὰς δυσκολίας ποῦ συναντᾷ, πολλὰς φορές κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν κόπων βίβει τὴν βοήθειάν του καὶ τὰς ἀμοιβάς του, μὲ σκοπὸν νὰ ἀνακουφίσῃ τὸν κόπον καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ὀρμὴν.

«Διότι ἐγνώριζα ἀνάκαθεν», λέγει, «ὅτι θά διδάξῃ τοὺς υἱοὺς του, ὅταν ζῆ, καὶ θά φροντίξῃ νὰ διδάσκωνται οἱ ἐκ τοῦ οἴκου του νὰ φυλάξουν τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου». Δὲν λέγει μόνον διὰ τὸν ἴδιον «ὅτι θά διδάξῃ», ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν υἱοὺς του λέγει ὅτι «θά φυλάξουν τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου», ἐννοῦν τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ. «Τὰς ἐδοὺς τοῦ Κυρίου. Ἐ. Ὡστε νὰ ἐφαρμόζω», λέγει, «δικαίαν κρίσιν», νὰ μὴ προτιμῶν τίποτε πρὸ τοῦ δικαίου, νὰ εὐρίσκωνται ἔξω ἀπὸ κάθε ἀδικίαν. Αὕτη εἶναι, λοιπόν, ἡ πῖα μεγάλη ἀρετὴ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς θά πραγματοποιηθῶν, ὅσα τοῦ ὑποσχέθη ὁ Θεός. Νομίζω, δέσποια, καὶ κάτι ἄλλο ὑποκειεὶ ὁ Θεός, ὅταν λέγῃ ὅτι «ὁ Ἀβραάμ θά γίνῃ ὁπωσδήποτε γενάρχη λαοῦ μεγάλου καὶ Ισχυροῦ», ἀντὶ ἠπλαθῆ, νὰ εἴπῃ σὺ, ποῦ ἐπρωτιμῆσαι τὴν ἀρετὴν, πιστεύεις εἰς τὰς ἐντολὰς μου καὶ συνεχῶς ἐπακοῦεις, θά γίνῃς γενάρχη λαοῦ μεγάλου καὶ Ισχυροῦ, ἐνῶ αὐτοὶ οἱ παράνομοι, ποῦ κατοκοῦν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σαδδωμίων, θά ἐξαφανισθῶν ὅλοι. Διότι ὅπως ἡ ἀρετὴ γίνεταί ἀφορμὴ σωτηρίας δι' ἑαυτοὺς τὴν ἄσκειν,⁶ Ἄ ἔτσι καὶ ἡ πονηρία γίνεταί αἰτία τοῦ ἀφανισμοῦ.

Ἐπειτα, ἀφοῦ μὲ τὴν εὐλογίαν καὶ τοὺς ἐπαίτους ἔδωσε περισσότερον θάρρος εἰς τὸν δικαίον, ἀρχίζει ἐκείνο ποῦ ἤθελε νὰ εἴπῃ καὶ λέγει: «Πολλοὶ κραυγαὶ ἀνέρχονται πρὸς ἐμὲ ἀπὸ τὰ Σαδδωμ καὶ τὴν Γομόρραν, αἱ ἀμαρτίαι των εἶναι πολὺ μεγάλα. Θά καταβῶ ἐκεῖ διὰ νὰ ἴδω, ἐάν οἱ ἀμαρτίαι γίνωνται, ὅπως ἀνέχονται οἱ κραυγαὶ των πρὸς ἐμὲ ἢ ὅχι. Θέλω νὰ μάθω». Φοβερὰ εἶναι τὰ λεχθέντα. «Πολλοὶ κραυγαὶ», λέγει, ἀνέχονται πρὸς ἐμὲ ἀπὸ τὰ Σαδδωμ καὶ τὴν Γομόρραν. Μολοντί καὶ ἄλλοι πόλις καταστράφησαν μαζί μὲ αὐτάς, μὰ ἀνέφερον αὐτάς, ἐπειδὴ ἦσαν αἱ μεγαλύτεραι καὶ ὀνομαστόταται. «Πολλοὶ κραυγαὶ ἀνέρχονται πρὸς ἐμὲ ἢ καὶ οἱ ἀμαρτίαι των εἶναι πολὺ μεγάλα». Κύτταξε τὸ μέγεθος τῶν κακῶν. Ὅχι μόνον μεγάλο τὸ πλῆθος τῆς κραυγῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀδ-

6. Ἐ.δ. σσ. 20-21.

κίας. Διότι τὸ «πολλοὶ κραυγαὶ ἀνέρχονται πρὸς ἡμᾶ ἀπὸ τῆς Σόδομα καὶ τῆν Γομόρραν», νομίζω ὅτι σημαίνει ὅτι μαζί με τὴν παρουσίαν ἐκείνην, τὴν ἀπερίγραπτον καὶ ἀσυγκρίπτου, ἐπέδιδοντο καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας δίκαιας, μὲ τὸ νὰ τυραννοῦν οἱ πρὸς δυνατοὶ τοὺς ἀσθενεστέρους καὶ οἱ πλούσιοι τοὺς πτωχοὺς. Ὅχι μόνον, λοιπόν, εἶναι μεγάλη, λέγει, ἡ πένθος κραυγῆ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν δὲν εἶναι ἀσημαντοί, μὰ εἶναι μεγάλοι, καὶ μάλιστα πολὺ μεγάλοι. Διότι ἐπενόησαν παράξενον τρόπον παρουσίας C καὶ ἐφεύρον ἄλλοκότους καὶ ἀνεπιτρέπτους νόμους σαρκικῶν ἐπαφῶν καὶ ἦτο τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τῆς κακίας, ὥστε ὅλοι ἀνεξαιρέτως εἶχαν κυριευθῆ ἀπὸ τὸ κακόν, χωρὶς νὰ ἠμποροῦν νὰ διορθωθοῦν, μὰ ἐχρειάζετο καθολικὴ καταστροφή, διότι τὰ πάθη τῶν δὲν ἐπαίρναν θεραπείαν, ἐπειδὴ εἶχαν καταστῆ ἄνιστοι.

Εἰς τὴν συνέχισιν, ὁμοίως, διδάσκων ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐν γένει νὰ μὴ καταδικάζουν, ἔστω καὶ ἐν τὰς ἁμαρτήματα εἶναι πολὺ μεγάλοι καὶ παρεδεκτά, ἐὰν πραγματοποιήσῃ δὲν ὑπάρξουν ἄπαι ἀποδείξεις, λέγει: «Ἐὰν καταθῶ ἐκεῖ διὰ νὰ ἴδω, ἐὰν οἱ ἁμαρτίαι γίνονται, ἔπως ἀνέρχονται οἱ κραυγαὶ τῶν πρὸς ἡμᾶ ἢ ὄχι. Θέλω νὰ μάθω». Τί θέλει νὰ δείξῃ ἡ λέξις συγκατάθεσις: «Ἐὰν καταθῶ», λέγει, «ἐκεῖ διὰ νὰ ἴδω». Ἐ Τί λοιπόν, ὁ Θεὸς τοῦ συμπαντος πηγαίνει ἀπὸ τόπον εἰς τόπον; Ὅχι, θέσασα. Δὲν ἔννοεῖ αὐτὸ, ἀλλ' ἐκεῖνον ποῦ πολλὰς φορές εἶπα, μετὰ τὴν παραστατικότητά τῆς λέξεως ἐπιθυμῶ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τὰ πάντα μετὰ μεγάλην ἀκριβείαν καὶ νὰ μὴ καταδικάζωμεν τοὺς ἁμαρτωλοὺς, βασίζόμενοι εἰς τὰς διαδόσεις, οὐτὲ νὰ ἐκιδύωμεν τὴν καταδικαστικὴν μᾶς ἀπόφασιν χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀποδείξεις. Ἄς τὰ ἀκούωμεν ὅλοι οὗτῶν. Διότι δὲν ἀφείλου νὰ σέβονται τὸν νόμον αὐτῶν μόνον ἐκεῖνοι ποῦ κατέχουν τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ ὁ καθένας μᾶς πρέπει νὰ μὴ κατακρίνῃ τὸν πλησίον ποτέ, ἐπὶ τῆ ὁμοίᾳ ἀνυποστάτου συκοφαντίας. Δι' αὐτὸ καὶ ἀργότερα ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ἔδωκεν ὡς ἀποφάσις ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος συνεβούλου τὰ ἴδιον, λέγων: «Νὰ μὴ παραδεχθῆς ψευθεὶ πληροφορίαν». Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος γράφων ἐφίνασας: «Ἐὶς διὰτι κατακρίνετε τὸν

7. Ἐν προκειμένῳ (στ. 21) ἡ Γραφή ἐκφράζεται ἀνθρωπομορφικῶς, διὰ νὰ καταστήσῃ σαφέστερον τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ.
8. Ἐξου. 26, 1.

ἀδελφόν σου;»⁹ Καὶ ὁ Χριστὸς, νοουθετῶν τοὺς μαθητὰς του καὶ διδάσκων τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, τοὺς γραμματεῖς αὐτῶν καὶ τοὺς Φαρισαίους, ἔλεγε: «Νὰ μὴ κατακρίνετε ἀσυμπαθῶς τὸν πλησίον σας διὰ νὰ μὴ κατακρίθητε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ».¹⁰ Διὰτι, λέγει, ἀρπάξεις τὸ ἀξίωμα τοῦ δικαστοῦ πρὸ τῆς ὕρας του; Διὰτι προλαυθάνεις τὴν φοβερὴν ἐκείνην ἡμέραν; Θέλεις νὰ γίνῃς δικαστὴς; Γίνε δικαστὴς τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ τῶν ἰδικῶν σου ἁμαρτημάτων. Δὲν σε ἀμποδίζει κανένας. Διότι ἔσαι καὶ τὰς ἁμαρτίας σου θὰ διορθώσῃς.¹¹ Ἄ καὶ καμμίον ζημίαν δὲν θὰ ὑποστῆς ἀπὸ τὴν ἐνεργείαν αὐτῆν. Ἐάν, ὁμοίως, ἀφήσῃς τὸν ἑαυτόν σου καὶ μεταβλήθῃς εἰς δικαστὴν τῶν ἄλλων, δὲν ἀντιλαμβάνεται ὅτι συγκεντρώνεις ἐπάνω σου μεγαλύτερα φάρτια ἁμαρτιῶν.

Δι' αὐτὸ, σὲς παρακαλῶ, νὰ ἀποφύγωμεν κοθ' ὅλοκληρίαν νὰ καταδικάζωμεν τοὺς συνανθρώπους μας. Διότι μοιροῦντι δὲν εἶσαι δικαστὴς καὶ δὲν ἀπονέμεις τὴν δικαιοσύνην, ἐν τούτοις κατακρίνετε μετὰ τὴν σκέψιν σου καὶ θεωρεῖς κάποιον ὑπεύθυνον μᾶς ἁμαρτίας, χωρὶς νὰ ἔχῃς καμμίον ἀπόδειξιν, ἀλλὰ πολλὰς φορές στηρίζεις εἰς ὑποψίαν καὶ ἀνυπόστατον συκοφαντίαν. Δι' αὐτὸ ἀκριδῶς καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ ἐρώνασε δυνατὰ: «Τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος κατέκρινε τὸν πλησίον του κρυφά, ἀπεμάκρυνα ἀπὸ ἐμπρὸς μου».¹²

Β Εἶδες μέγεθος ἀρετῆς; Ὅχι μόνον δὲν ἐδέχτο ὁ Ἰδίας τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ ἀπαμάκρυνεν ἐκεῖνον ποῦ ἤθελε νὰ κατηγορῇ τὸν ἀδελφόν. Ἐάν, λοιπόν, ἐπιθυμῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ μειώσωμεν τὰς ἁμαρτίας μας, αὐτὸ πρὸ πάντων νὰ ἐφορμώσωμεν, δηλοδῆ, οὐτὲ νὰ καταδικάζωμεν τοὺς ἀδελφοὺς μας, οὐτὲ νὰ πληροφορῶμεν αὐτοὺς ποῦ ἐπιχειροῦν νὰ κατηγοροῦν τοὺς ἄλλους, μᾶλλον δέ, σύμφωνα μετὰ τὸν Δαυὶδ, νὰ τοὺς ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ κοντὰ μας καὶ τελείως νὰ τοὺς ἀποσπερματώμεθα. Ἐξ ἄλλου, νομίζω, ὅτι καὶ ὁ προφήτης Μωϋσῆς τὸ ἴδιον ἐδίδασκεν, ὅταν ἔλεγεν: «Νὰ μὴ παραδεχθῆς ψευθεὶ πληροφορίαν».

Γ Δι' αὐτὸ, λοιπόν, καὶ τώρα ὁ Κύριος τῶν πάντων ἐχρησιμοποίησε τόσον παραστατικὴν λέξιν,¹³ διὰ τὴν ὡ-

9. Ρωμ. 14, 10.

10. Ματθ. 7, 1.

11. Ψαλμ. 100, 5.

12. Πρὸς. σημειώσιν 7 τῆς παραύσης ὁμιλίας.

φέλειαν τῶν ψυχῶν μας, καὶ λέγει: «θὰ καταθῶ δεξιὰ διὰ τὰ ἴδω». Τί λοιπόν; Δὲν ἐγνώριζε καλὰ τὴν κατάστασιν; Δὲν ἤξερε τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν; Δὲν ἐγνώριζεν ὅτι αἱ ἁμαρτίαι τῶν δὲν ἠδύναντο νὰ θεωρηθοῦν; Βεβαίως, τὸ ἤξερεν. Μὰ, σὺν τῷ συνέθετε κάποιον ἀπολογίαὶν πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἰς τὸ μέλλον θὰ ἤβελαν νὰ κατηγοροῦν χωρὶς ἐντροπῆν, καὶ, ἀποδεκνύων τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην αὐτῶν καὶ τὴν μεγάλην ἑλλειψίν τῆς ἀρετῆς τῶν, φέρεται μὲ τὸσον μεγάλην μακροθυμίαν. Ἰσως, ὅμως, ἔχει μόνον δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, ἀλλὰ διὰ τὰ δῶσα καὶ εἰς τὸν δικαίον ἀφορμὴν νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν φιλοστοργίαν τῆς ψυχῆς του. Οἱ ἀγγελοὶ, λοιπόν, ὅπως εἶπα παραπάνω, **Δ** κατηθύνθησαν πρὸς τὰ Σάββα. Ὁ πατριάρχης, ὅμως, ἵστατο ἐνώπιον τοῦ Κυρίου.¹⁵ «Καὶ ὁ Ἀβραάμ», λέγει ἡ Γραφή, «ἀφοῦ ἐπλήρωσε τὸν Κύριον εἶπε: θὰ καταστρέψῃς τὸν δικαίον μαζί με τὸν ἀσεβῆ καὶ θὰ εἶναι ὁ δίκαιος εἰς τὴν ἴδιαν μοίραν με τὸν ἀσεβῆ».¹⁶ Ὁ, παρρησία τοῦ δικαίου, ἡ μάλλον, ὦ, συμπάθεια ψυχῆς. Τόσον τὸν ἐνάρκασεν ἡ μέση τῆς συμπάθειας, ὥστε νὰ μὴ ἀντιλαμβάνεται τί λέγει. Μὰ, καὶ ἡ Γραφή, ἀποδεκνύουσα ὅτι μετὰ μέγαλον φόβον καὶ τρόμον υπέβαλε τὴν παράκλησιν αὐτῆν, λέγει: «καὶ ὁ Ἀβραάμ, ἀφοῦ ἐπλήρωσε τὸν Κύριον εἶπε. θὰ καταστρέψῃς τὸν δικαίον μαζί με τὸν ἀσεβῆ;» Τί κάνας ἐκεῖ, ὦ μακάριε πατριάρχῃ; Μήπως ὁ Θεὸς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν βικίην σου παράκλησιν διὰ νὰ μὴ τὸ πραγματοποιήσῃ αὐτὸ; Ἄλλὰ ἅς μὴ κάνωμεν αὐτὴν τὴν σκέψιν. Ἐ. Διότι ὁ πατριάρχης δὲν τὰ λέγει αὐτὰ μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Κύριος σκοπεῖ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν καταστροφὴν, μὰ ἐπεὶ δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ παρακαλῆ κατ' εὐθείαν διὰ τὸν ἀνεψιὸν του Λώτ, δι' αὐτὸ καὶ υποβάλλει κοινὴν παράκλησιν δι' ἄλλους, ἐπιθυμῶν μαζί με τοὺς ἄλλους νὰ διασωθῇ καὶ αὐτὸν, καὶ μαζί με αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν. Ἀρχίζει, λοιπόν, τὴν παράκλησιν του καὶ λέγει: «Ἐάν εὐρίσκωνται, δηλαδὴ, εἰς μίαν πόλιν πενήκοντα δίκαιοι, θὰ τοὺς καταστρέψῃς μαζί με τοὺς ἀδίκους; Δὲν θὰ ἀφήσῃς ὅλην τὴν πόλιν ἕνεκα τῶν πενήκοντα δικαίων, ἐάν αὐτοὶ εὐρίσκωνται εἰς αὐτήν; Οὐδέποτε θὰ κάνῃς οὐ κατὰ τίποιο, νὰ φουεῖσης, δηλαδὴ, τὸν

15. Ἰερὰ. Γεν. 18, 29.
16. Ἔ. ἀ. στ. 23.

δικαίον μαζί με τὸν ἀσεβῆ, ὥστε νὰ εἶναι εἰς τὴν ἴδιαν μοίραν ὁ δίκαιος καὶ ὁ ἀσεβῆς. 429 Α. Οὐδέποτε. Σὺν κριτῆς ὄλου τοῦ κόσμου, δὲν θὰ εἶσαι δίκαιος».¹⁸

Κύτταζε ὅτι κατὰ τὴν διατύπωσιν τῆς παρακλήσεως ἀποδεκνύει τὴν φιλοθεῖον διάθεσιν τῆς ψυχῆς του καὶ ὁμολογεῖ τὸν Θεὸν κριτὴν ὄλου τοῦ κόσμου καὶ παρακαλεῖ νὰ μὴ καταστροφῇ ὁ δίκαιος μαζί με τὸν ἀσεβῆ. Κατόπιν, ὁ ἡμερος καὶ φιλόανθρωπος Κύριος συμφωνεῖ μετὰ τὴν παράκλησιν τοῦ πατριάρχου καὶ λέγει: Κάνω ὅ,τι εἶπες καὶ δέχομαι τὴν παράκλησίν σου. «Ἐάν εὐρίσκωνται εἰς τὴν πόλιν Σάββα πενήκοντα δίκαιοι, δὲν θὰ καταστρέψω τὸν τόπον χάριν αὐτῶν».¹⁹ Προσφέρει ὡς χάριν, λέγει, εἰς πενήκοντα δικαίους, ἐάν εὐρεθῶν, τὴν σωτηρίαν τῶν ὑπολοίπων κατοίκων τῆς περιοχῆς καὶ θὰ πραγματοποιήσῃ τὴν παράκλησίν σου. Ἄλλὰ ἅς ἴδωμεν τὸν δικαίον αὐτόν, ὁ ὅποιος, ἀφοῦ ἐπῆρε θάρρος **Β** καὶ ἐγνώρισε τὴν φιλοανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, υποβάλλει πάλιν δευτέρω παρακλήσιν καὶ λέγει: «Τώρα ἤρξασα καὶ θὰ ὁμιλήσω πρὸς τὸν Κύριόν μου. Τοῦ μὲν τοῦτο, ὅτι καὶ εἰμαι χῶμα καὶ στάχτη».²⁰ Μὴ νομίσης, λέγει, Κύριε, ὅτι ἀγνωστὸν τὸν ἐαυτὸν μου καὶ υπερβαίνω τὸ μέτρον ποῦ μοῦ ἐπιτρέπεται καὶ ὁμιλῶ πρὸς σέ μετὰ τὸσον θάρρος. Γνωρίζω, βέβαια, ὅτι εἰμαι χῶμα καὶ στάχτη. Μὰ, ὅπως γνωρίζω αὐτὸ, καὶ τὸ γνωρίζω πολὺ καλά, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον δὲν ἀγνοῶ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι, δηλαδὴ, εἶναι μεγάλη ἡ φιλοανθρωπία σου καὶ πλοῦσιος εἶσαι εἰς ἀγαθότητα, ὥστε ἐπιθυμῶ νὰ σωθῶν ὄλοι οἱ ἄνθρωποι. Πραγματικὰ, **Σ** ποῦ ἐδημιούργησες τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ μηδέν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς ἀφανίσῃς ποτέ, ἐάν ἡ ὁμὴ τῆς ἁμαρτίας δὲν εἶναι ὑπερβολικῆ; **Ε** Δι' αὐτὸ καὶ πάλιν σὲ παρακαλῶ καὶ σὲ κετεῖον ἐάν ὀλιγοστασοῦν οἱ πενήκοντα δίκαιοι καὶ εὐρεθῶν εἰς τὴν πόλιν τεσσαράκοντα πέντε δίκαιοι, δὲν θὰ ἀώσης τὴν πόλιν; Ὁ Θεὸς ἀπήντησε. Δὲν θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν, ἐάν εὐρεθῶν τεσσαράκοντα πέντε δίκαιοι.²¹ Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὀμνήσῃ ἐπάξει τὸν Θεὸν τῶν πάντων διὰ

18. Ἔ. ἀ. στ. 24-25. Εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς, εἰς τὸν προηγούμενον καὶ μέχρι τοῦ 38 ὑπάρχον ἀλλεπάλληλοι ἐρωτήσεις εἰς τὰς ὁποίας ἐπιλαμβάνει ἡ ἄγγελος, ἡ παρρησιόρρητος καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναιδέτης τοῦ Ἀβραάμ.

19. Ἔ. ἀ. στ. 26.

20. Ἔ. ἀ. στ. 27.

21. Ἔ. ἀ. στ. 28.

τὴν τόσῃν τοῦ μακροθυμίου καὶ συγκρατῶσιν, ἢ νὰ μακαρίσῃ τὸν δίκαιον ποῦ τόσῃν παρηγοίαν εἶχεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; «Καὶ ὁ Ἀβραάμ», λέγει, «ἐτόλμησε νὰ ὁμιλήσῃ καὶ πάλιν πρὸς τὸν Κύριον καὶ εἶπεν, Ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ τεσσαράκοντα δίκαιοι, θὰ καταστρέψῃ ἡ πόλις; Ὁ Θεὸς ἀπήντησε. Δὲν θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν χάριν τῶν τεσσαράκοντα δικαίων». ¹⁹ Ἐπειτα, ὁ δίκαιος, σὺν νὰ ξυνοικῶσιν ἐντροπὴν διὰ τὴν ἀνέκφραστον μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ **D** καὶ φοβηθεὶς μήπως δώσῃ τὴν ἐντόπισιν ἐπὶ ὑπερβαίνει τὰ ἐπιτρεπτά θρια καὶ ἐπακτείνει τὴν παράκλησιν τοῦ πέραν τοῦ μέτρου, λέγει «Μήπως ὀργισθῆς, Κύριε, εἰάν καὶ πάλιν λαλήσω; Ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ τριάκοντα δίκαιοι;». ²⁰ Ἐπειδὴ ἀντελήφθη ἐπὶ ὁ Θεὸς ἦτο πρόθυμος νὰ ἐπιδείξῃ μεγαλύτερον φιλανθρωπίαν, δὲν ἐλαττώνει πλέον ὄλιγον κατ' ὄλιγον, οὕτε παραλείπει πέντε μόνον δικαίους, ²¹ ἀλλὰ δέκα, καὶ ἔτσι ὑποβάλλει τὴν παράκλησιν καὶ λέγει: «Ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ τριάκοντα δίκαιοι; Καὶ ὁ Θεὸς ἀπήντησε. Δὲν θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν, εἰάν εὐρεθῶσιν ἐκεῖ τριάκοντα δίκαιοι». ²² Πράσεξε τὴν ἐπιμονὴν τοῦ δικαίου. Σὺν νὰ ἐπρόκειτο ὁ Ὄσιος νὰ καταδικασθῆ μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ, **E** ἔτσι προσπαθεῖ μετὰ μεγάλην προθυμίαν διὰ νὰ λυτρώσῃ τὸ ἔθνος τῶν Σοδομιτῶν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν ποῦ τὸ ἀπειλεῖ. «Καὶ ὁ Ἀβραάμ συνέχισε, Ἐπειδὴ ἔχω τὸ θάρρος νὰ ὁμιλήσω καὶ πάλιν πρὸς τὸν Κύριόν μου, τὸν ἑρωτῶ. Ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ εἰκοσι δίκαιοι; Ὁ Θεὸς ἀπήντησε. Δὲν θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν, χάριν τῶν εἰκοσι δικαίων». ²³ Ἐπεὶ καὶ κάθε λογικὴν καὶ κάθε ἐννοιαὶν ἢ ἀγαθότης τοῦ Κυρίου. Διότι ποίος ἀπὸ ἡμῶν, οἱ ὅποιοι κυλιόμεθα μέσα εἰς ἀμέτρητα κακά, ἐπισημῶσιν ποτὲ νὰ δεῖξῃ τόσῃν συγκρατῶσιν καὶ μακροθυμίαν, ὅταν πρόκειται νὰ κρίνῃ τοὺς συνανθρώπους του;

Μὰ, ὁ δίκαιος, ὄλεων τὸν πλοῦτον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, δὲν σταματᾷ, ²⁴ **A** ἀλλὰ πάλιν λέγει «Μήπως ὀργισθῆς, Κύριε, εἰάν ὁμιλήσω ἀκόμη μίαν φοράν;».

19. *E. 2. σ. 29.

20. *E. 4. σ. 20.

21. Ὅμοιος ἔκανε παραπάνω (στίχος 26), εἰάν ἀπὸ τοὺς πενήτησαντε καθῆλθον εἰς τοὺς τεσσαράκοντα πέντε, ἐνθ' ἕτι καὶ τοὺς τεσσαράκοντα καθῆλθον εἰς τὸς τριάκοντα.

22. Γεν. 18. 30.

23. *E. 4. σ. 31.

24. *E. 2. σ. 32.

Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ ἦτο ἀνέκφραστος, δι' αὐτὸ ἐφοβήθη μήπως προκαλέσῃ τὴν ἀγανακτῆσιν ἐναντίον τοῦ τοῦ παρακαλουμένου καὶ λέγει: «Μήπως ὀργισθῆς, Κύριε;» Μήπως κάνω τίποτε τὸ ἀλόγιστον; Μήπως συμπεριφέρωμαι χωρὶς ἐντροπὴν; Μήπως προβαίω εἰς ἐνέργειαν ἀξίαν κατακρίσεως, εἰάν ὁμιλήσω μία φορά ἀκόμη; Δέξου μετὰ τὴν ἴδιαν ἐκείνην μεγάλην σου ἀγαθότητα μίαν ἀκόμη παράκλησιν μου. «Ἐάν εὐρεθῶν ἐκεῖ δέκα δίκαιοι; Καὶ ἀπήντησεν ὁ Θεός. Δὲν θὰ καταστρέψω τὴν πόλιν, χάριν τῶν δέκα δικαίων». ²⁵ Καὶ ἐπειδὴ προηγουμένως εἶπεν: «Ἐάν ὁμιλήσω ἀκόμη μίαν φοράν;», ἀνεχώρησεν ὁ Κύριος, ὅταν ἔπαυσε νὰ συνομιλῇ μετὰ τὸν Ἀβραάμ. **B** ὁ δὲ Ἀβραάμ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν σκηπὴν του. ²⁶

Εἶδате τὴν συγκρατῶσιν τοῦ Κυρίου; Εἶδате τὴν φιλοστοργίαν τοῦ δικαίου; Εἰδέετε πόση εἶναι ἡ δύναμις τῶν ἐναρτέων ἀνθρώπων; Ἐάν, λέγει, εὐρεθῶν δέκα δίκαιοι εἰς τὴν πόλιν, χάριν αὐτῶν θὰ συγχωρήσω τὰς ἀμαρτίας ὄλων. Δὲν ἔλεγα, λοιπόν, ὠσὸς ἀπατάτω ἐπὶ ὅλα αὐτὰ ἐγιναν διὰ νὰ μὴ ὑπάρχῃ κομμάτι ἀφορμὴ ἀντιλογίας εἰς ὄλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ζοῦν κατὰ τρόπον ἀναίσχυντον ὄστερα ἀπὸ αὐτὰ; Διότι ὑπάρχουν πολλοὶ παράφρονες, ποὺ ἔχουν ἀσυγκράτητον γλώσσαν καὶ θέλουσιν νὰ διατυπώσουν κατηγορίας καὶ λέγουσιν: Μὰ, τότε δι' ὅτι ἐκάησαν τὰ Σόδομα; Ἐάν εἶχαν γνωρίσει τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, πιθανόν νὰ μετενόουν. Ἐ μὲ αὐτὸ, ὄμως, ἀποδεικνύουν τὸ μέγεθος τῆς κακίας των καὶ ἀκόμη ἐπὶ εἰς τόσον μεγάλο πλῆθος ἀνθρώπων ὑπῆρχε τόση ἐρημία ἀρετῆς, ὥστε ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἐνός νέου κατακλυσμοῦ, σὺν ἐκείνῳ ποῦ προηγουμένως εἶχε γνωρίσει ἡ γῆ. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχεν ὑποσχεθῆ ὁ Θεὸς ἐπὶ δὲν θὰ δώσῃ πλέον παρομοίαν τιμωρίαν, δι' αὐτὸ καὶ χρησιμοποιεῖ ἄλλον τρόπον τιμωρίας καὶ ἔτσι, ἀφ' ἐνός μὲν τιμωρεῖ ἐκείνους, ἀφ' ἑτέρου δὲ προσφέρει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους συνεχῆ ἀφορμὴν ἐ.δασκαλίας. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἀνέτρεψαν τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ ἐπέωρσαν νόους καὶ νόμους τῆς σαρκικῆς ἐπαφῆς, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τοὺς ἐπιμώρησε μετὰ παράξενον τρόπον μετὰ τὸ νὰ μολύνῃ τὴν κοιλίαν τῆς γῆς μετὰ τὴν παρανομίαν ἐκείνων. ²⁷ **D** καὶ νὰ ἀφήσῃ

25. *E. 4.

26. *E. 4. σ. 29.

27. Κατὰ κώτικον τρόπον τὰ ἀπὸ τῆς γῆς ἀμολύθησαν ἀπὸ τῆς υπερβολικῆς ἀμαρτίας τῶν Σοδομιτῶν, εἰταν ἦτοίς καὶ τοὺς κατέβηκεν.

συνεχή ενθούμην εις τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ὥστε νὰ μὴ διαπράττουν τὰς ἰδίας ἀμαρτίας, διὰ τὴν μὴ ὄπισθοιὺν τὴν ἰδίαν τιμωρίαν. Καὶ εἶναι δυνατόν εἰς ὅποιον θέλει νὰ μεταβῆ εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους καὶ νὰ ἴδῃ, ὅπως ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, τὴν ἰδίαν τὴν γῆν νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ δεικνύῃ τὰ ἴχνη τῆς τιμωρίας, καὶ ὥστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, σὺν νὰ ἔγινε χθὲς καὶ πρόσφατα ἡ τιμωρία, ἔτσι καταφαίνεται ἡ ἀγονάκτηρις τοῦ Θεοῦ.²⁹

Δι' αὐτὸ, ὡς παρακαλῶ, νὰ σωφρονίζώμεθα ἡμεῖς δι' ὅσα ἐτιμωρήθησαν οἱ ἄλλοι. Μὰ, ἴσως κάποιοι νὰ ἐρωτήσῃ. Τί λοιπόν; Ἐπειδὴ τοιαυτοτρόπως ἐτιμωρήθησαν ἐκεῖνοι, δὲν ὑπάρχουν καὶ τώρα πολλοί, ἔσ' οἱ ὅποιοι διαπράττουν τὰς ἰδίας ἀμαρτίας, χωρὶς νὰ τιμωροῦνται; Βέβαια, ὑπάρχουν. Ἀλλὰ τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν προξενῆσθαι μεγαλύτεραν τιμωρίαν εἰς ὅσους ὑποπίπτουν εἰς τὰ ἴδια παραπτώματα. Διότι, ὅταν δὲν σωφρονίζώμεθα, οὐτε ἀπὸ ὅσα συνέβησαν εἰς ἐκείνους, οὐτε ἀπὸ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ κερδίζωμεν τίποτε, συλλογίσου ὅτι καὶ ἐκεῖνο τὸ ἄσθετον πῦρ τὸ καθιστώμεν δραμτικώτερον ἐναντίον μας καὶ πικρὸν τὸν σκόληκα κατασκευάζομεν. Ἐξ ἄλλου, ἐπειδὴ καὶ τώρα ὑπάρχουν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ πολλοὶ ἐνάρτεσι, οἱ ὅποιοι δύναται νὰ ἐξευμενίζουν τὸν Θεόν,³¹ Ἄ ὅπως ἀκριβῶς τότε ὁ πατριάρχης, μολοντί ἡμεῖς, ἐξετάζοντες μόνον τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀδιαφορίαν μας, ποτεῦμεν ὅτι ὑπάρχει μεγάλη ἐρρημία ἀρετῆς, ὅμοια ὁ Θεὸς χάριν τῆς ἀρετῆς ἐκείνων μακροθυμῆ εἰς αὐτούς. Καὶ διὰ τὰ καταλάβῃς ὅτι ἡ παρηγορία τῶν ἐναρτέων αὐτῶν γίνεται ἀφορμὴ τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς, ἄκουσε ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν διήγησίν μας τί λέγει πρὸς τὸν πατριάρχην, ὅτι κἀν εὖρω δέκα δικαίους, δὲν θὰ καταστρέψω τὴν πόλιν». Μὰ, διατί λέγω δέκα δικαίους; Κανένας δὲν εὐρέθη ἐκεῖ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν παρανομίαν, παρὰ μόνον ὁ Λῶτ ὁ δικαίος καὶ αἱ

29. Πραγματικῶς, καὶ τότε ἀλλὰ καὶ τώρα δύναται ὁ οὐρανόθεος νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν τόπον ὅπουθεν διὰ τὴν δικαιοσύνην τὸ μέγεθος τῆς κατατροπῆς. Ἡ ἐκεῖ θάλασσα ἐνεργεῖται Νεφέρα, διότι οὐδεὶς ἰχθύς ὑπάρχει ἐν αὐτῇ, οὐδε εἶπον ἡμερον ἢ ἄγριον ἢ γὰρ ἀπ' αὐτῆς. Τὸ γενεὸν θέαμα εἶναι ἐρημία καὶ τῆρας. Εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς βασιλείας αὐτῆς ἐβρίσκοντο αἱ πόλεις Σόλαρα καὶ Πόρρα. Ἐν τῆς κατατροπῆς τῶν ἰσχυρῶν προκλήθη ἡ πᾶσι ἐρώσιος. Ἡ τρομερὰ αὐτῆ ἐρημία εἶναι αἰσθητὸν τῆς βίαιης δικαιοσύνης, ἢ ὅποια ἐτιμωρήσεται διὰ τοῦτος καὶ βεῖου τὴν ἀριλοξάντων καὶ τὴν οὐδομικὴν ἀμαρτίαν τῶν κατοίκων.

δύο θυγατέρες του. Β Διότι ἡ γυναῖκά του, ἡ ὅποια διέφυγε τὴν τιμωρίαν εἰς τὴν πόλιν πθιανὸν ἐνεκα τῆς ἀρετῆς του, ἐτιμωρήθη ὥστερα ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς τῆς ραθυμίας.

Σήμερα, ἔσως, ἐνεκα τῆς ἀνεκράτου φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἠδύγη ἡ εὐσέβεια, πολλοὶ ὑπάρχουν καὶ μέσα εἰς τὰς πόλεις ἀγνωστοί, οἱ ὅποιοι ἠμποροῦν νὰ ἐξευμενίζουν τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ δούνα καὶ τὰ σπήλαια ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι παρόμοιοι, καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτῶν τῶν δλίγων ἠμπορεῖ νὰ καλύψῃ τὴν κακίαν τῶν πολλῶν, ἐπειδὴ εἶναι μεγάλη ἡ ἀγαθότης τοῦ Κυρίου καὶ πολλὰς φορές γνωρίζει νὰ χαρίσῃ τὴν σωτηρίαν εἰς τοὺς πολλοὺς χάριν τῶν δλίγων δικαίων. Γ Μὰ, τί λέγω δι' ὀλίγους δικαίους; Πολλὰς φορές, ὅταν δὲν εὐρέθῃ εἰς τὴν παραύσαν ζωὴν δικαίος, ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς ζῶντας, ἐνεκα τῆς ἀρετῆς τῶν ἀποθανόντων, καὶ φωνάζει, λέγων «θὰ ὑπερασπίσω τὴν πόλιν αὐτὴν δι' ἐμένα καὶ χάριν τοῦ Δαυὶδ τοῦ δούλου μου». ³² Μολοντί αὐτοί, λέγει, εἶναι ἀνάξιοι νὰ σωθῶν καὶ δὲν προσφέρουν καμμίαν ἀφορμὴν σωτηρίας, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ συνήθιζον νὰ φέρωμαι μὲ φιλανθρωπίαν καὶ εἴμαι πρόθυμος νὰ ἐλθῶ καὶ νὰ σώξω ἀπὸ τὰ βασάνια, διὰ τὸν ἑαυτὸν μου καὶ διὰ τὸν δούλον μου Δαυὶδ θὰ δώσω τὴν προστασίαν μου. Καὶ οὕτως, λοιπόν, πού πρὸ τῶσων ἐτῶν ἔχει ἀποθάνει, γίνεται αἰτίας τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἐπρόδωσαν ἡ ἰδικὴ τῶν ἀδιαφορίας. Δ Εἶδες φιλανθρωπίαν Κυρίου, μὲ ποῖον τρόπον τιμὰ ἐκείνους πού διακαίνονται εἰς τὴν ἀρετὴν; Πάσαν τὴν προτιμῆ καὶ τοὺς δίδει μεγαλύτεραν ἀξίαν ἀπὸ ὅλων τὸ πλῆθος; Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν «καὶ ἀφόρου διὰ ἐνδύματα προβατοδέρματα καὶ γιδόδέρματα, σπερούμενοι, θλιβόμενοι καὶ κοκοπαθούντες. Τῶν ἁγίων αὐτῶν ἀνδρῶν δὲν ἦτο ἀξίος οὐτε ἠβύστος νὰ συγκριθῆ μὲ αὐτοὺς δλόκληρος ὁ κόσμος». ³³ Ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, λέγει, πού εὐρίσκειται εἰς τὴν οἰκουμένην δλόκληρον, δὲν ἠμπορεῖ νὰ συγκριθῆ καθόλου πρὸς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἔζησαν μέσα εἰς τὰς θλίψεις, τὰς κακουχίας, γυμνοί, περιπλανώμενοι καὶ ἔχοντες διὰ κατοικίας τὰ σπήλαια διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Ε Ὅταν, λοιπόν, ἴδῃς, ἀγαπητέ μου, κάποιοι δυνδρα

29. Δ' Βασιλ. 19, 24.
30. Ἐβρ. 11, 37-38.

νά φορη εὐτελῆ ἐξωτερικῆν ἐνδυμασίαν, ἀλλὰ νά περιβάλλεται μὲ τὴν ἀρετὴν ἐσωτερικῶς, μὴ τὸν περιφρονήσης διὰ τὴν φαινομενικὴν του δασημότητα, ἀλλὰ φρόντισε νά διακρίνης τὸν πλοῦτον τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν ἐσωτερικὴν λαμπρότητα καὶ τότε θά ἴδῃς τὴν ἀρετὴν νά ἀκτινοβολῆ ἀπὸ δλας τὰς πλευράς. Παρόμοιος ἦτο ὁ μακάριος Ἥλιας. Ἐνα προδοτόδερμα εἶχε μόνον καὶ ὄμως ὁ Ἀχασάβ, ποὺ ἐφόρει τὸ βασιλικὸν ἔνδυμα, εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ τὸ προδοτόδερμα ἐκείνου. Ἀυτελήφθῃ τὴν πείναν τοῦ Ἀχασάβ καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ Ἥλιας, Κύττωσε καὶ πόση διαφορά δυνάμεις ὑπῆρξε μεταξύ των. Ἡ μὴλωτὴ τοῦ Ἥλιας ἔκλεισε τὸν οὐρανόν, ἐσταμάτησε τὴν πτώσιν τῶν βροχῶν καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ προφήτου ἐγινε χαλινὸς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπὶ τρία ἔτη καὶ ἕξ μῆνας δὲν ἔδρευε. Καὶ ὁ Ἀχασάβ, ποὺ εἶχε τὸν βασιλικὸν μαδύσον καὶ τὸ στέμμα, ἔτρεχε νά ἀνεύρῃ τὸν προφήτην.⁸¹ Ἄ χωρὶς νά ἡμπορῆ νά ἀποκομίῃ καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν μεγάλην του ἐξουσίαν. Ἀλλὰ πρόσεξε τὴν φιλοφρωπίαν τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ ἀντελήφθη ὅτι ὁ προφήτης ἀκινήθη ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν καὶ μεγάλην θερμότητα καὶ ἐπροκάλεισε τὴν βαρεῖαν αὐτὴν τιμωρίαν εἰς ὀλόκληρον τὴν γῆν, διὰ νά μὴ ὀποσθῆ καὶ ὁ ἴδιος τὴν τιμωρίαν καὶ κολάζεται ὁμοια καὶ ἐκείνος διὰ τὴν πονηρίαν ἐκείνου, λέγει πρὸς αὐτόν· «Σῆ· κω καὶ πῆγαινε εἰς τὰ Σεραττὰ τῆς Σιδωνίας, διότι ἐκεῖ θά διατάξω νά σὲ τρέφῃ μία γυναῖκα χήρα. Καὶ ἐσηκώθη καὶ ἐπῆγεν ἐκεῖ».⁸² Κύττωσε, ἀγαπητέ μου, τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, διότι καὶ χθὲς ἄλλῃ μὸς ἡ ὁμιλία κατέληξεν εἰς τὴν φιλοξενίαν, καὶ νά σήμερα ἡ φιλόξενος αὐτὴ χήρα πρόκειται νά ὀδηγήσῃ τὸν λόγον εἰς τὸ τέλος. Β Καὶ ἐπῆγε, λέγει, πρὸς τὴν χήραν καὶ τὴν ἡδρε νά μαζεύῃ ἔυλα καὶ εἴτε πρὸς αὐτὴν. Δός μου ὀλίγον νερὸ νά πιῶ. Αὐτὴ δὲ ὑπήκουσε. Καὶ λέγει πάλιν πρὸς αὐτὴν. Νά ζυμώσης ψωμὶ διὰ νά φάγω.⁸³ Ἐκείνη, λοιπόν, ἀποκαλύπτει τὴν μεγάλην τῆς πείναν, ἢ μάλλον τὸν ἀνέκφραστον πλοῦτόν της. Καὶ αὐτὴ λέγει· Δὲν εἶχει ἡ δούλη σου παρὰ μίαν φούχταν ἀλεύρι καὶ ὀλίγον λάδι εἰς τὸ δοχεῖον καὶ θά φάγωμεν ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ καὶ θά ἀποθάνωμεν.⁸⁴ Λυπηρὰ τὰ λόγια αὐτά, ἱκανὰ νά κάψουν καὶ μίαν λιθίνην καρδί-

81. Γ' Βασίλ. 17, 9-10.

82. Πρῶτ. 2, 4, στ. 10-12.

83. Πρῶτ. 1, 2, στ. 11-12.

αν. C Καμμία, λέγει, δὲν ὑπάρχει πλέον ἐλπίς σωτηρίας. Ὁ θάνατος εὑρίσκεται εἰς τὴν θύραν. Αὐτὸ μόνον μᾶς ἐμεινε διὰ νά ζήσωμεν, τὸ ὁποῖον μόλις φθάσει δι' ἐμὲ καὶ τὰ τέκνα μου. Ἐκείνου ποῦ ἡμποροῦσα νά κάνω, τὸ θάνατο, σοῦ ἔδωσα νερό. Μά, κύττωσε τί γίνεται, διὰ νά ἀντιληφθῶμεν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γυναίκος διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ τοῦ δικαίου τὴν μεγάλην παρηγορίαν. Ὅταν ὁ προφήτης ἔραβε τὰ πάντα μὲ ἀκρίθειαν, διὰ νά ἀποκαλύψῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν ἀρετὴν τῆς γυναίκος, (διότι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι «εἰδέταξαι κάποιαν γυναῖκα διὰ νά σὲ τρέφῃ», αὐτὸς ἦτο ποῦ ἐνθουσίῃ διὰ μέσου τοῦ προφήτου), λέγει πρὸς αὐτὴν· Νά ζυμώσης πρῶτα δι' ἐμὲ νά φάγω καὶ ἔπειτα διὰ τὰ τέκνα σου.⁸⁵ D Ἀκούσατε γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἔχετε ἀρθρα πλοῦτη καὶ διαπονάτε τὴν περιουσίαν σας εἰς χίλια ἀνωφελῆ πράγματα, χωρὶς νά καταδέχεσθε νά δώσετε δύο ὀβολοὺς εἰς τοὺς πτωχοὺς, οὔτε μετα τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἐπιθυμιῶν σας, οὔτε νά προσφέρετε κάτι εἰς κάποιον ἄνδρα ἐνάρετον, ὁ ὁποῖος πίνεται διὰ τὸν Θεόν. Αὐτὴ, ὄμως, ἂν καὶ δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο, παρὰ μίαν φούχταν ἀλεύρι, καὶ ἐπρόκειτο σιγά-σιγά, συμφωνοῦ με τὴν ἰδικὴν της σκέψιν, νά ἴδῃ τὰ παιδιὰ της νά πεθαίνου ἀπὸ τὴν πείναν, ὅταν ἤκουσεν ἀπὸ τὸν προφήτην· νά ζυμώσης πρῶτα νά φάγω ἐγὼ καὶ ὕστερα διὰ τὸν ἐαυτὸν σου καὶ τὰ τέκνα σου, δὲν ὀδίστασεν οὔτε ἠδιαφορήσεν. Ε ἄλλ' ἐξετέλεσε τὴν ἐντολήν.⁸⁶ Διδάκουσα δλους μας νά προτιμῶμεν τὴν ἐξυπρέτησιν τῶν θαύλων τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας ἀνάπαυσιν καὶ ἀκόμη νά μὴ ἀδιαφορῶμεν διὰ τὰ κέρδη ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἀλλὰ νά γνωρίζωμεν καλά ὅτι μεγάλη ἀνταμοισθὴ θά μᾶς δοθῇ δι' αὐτάς.

Κύττωσε, λοιπόν, ὅτι αὐτὴ ἡ χήρα, μὲ τὸ νά προσφέρῃ ὀλίγον ἀλεύρι καὶ λάδι, ἀπέκτησεν ἕνα ἀνεξάντλητον ἀλάω. Διότι ὕστερα ἀπὸ τὴν διατροφήν τοῦ προφήτου, οὔτε ἡ φούχτα τοῦ ἀλεύρου οὔτε τὸ δοχεῖον τοῦ ἐλαίου ἐξηντιλοῦντο, καθ' ἣν στιγμήν ἄλλῃ ἡ χώρα ὑπέφερεν ἀπὸ τὴν πείναν. Καὶ τὰ περισσώτερον θουμιστὸν καὶ παραδόξον εἶναι ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκη πλέον νά κοπιᾷ.⁸⁷ Α ἄλλὰ συνέχεια εἶχεν ἔσθαι πλέον τὸ ἀλεύρι καὶ τὸ λάδι, χωρὶς νά χρειάζεται οὔτε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, οὔτε τὴν

84. Πρῶτ. 2, 4, στ. 12.

85. Πρῶτ. 1, 2, στ. 15.

δοθήθειαν τῶν δοθῶν διὰ τὸ ὄγκωμα, οὔτε καμμίαν ἄλλην φροντίδα, ἀλλὰ ἠμποροῦσε νὰ τὰ ἔχη ὅλα κατὰ τρόπον τοῦ ὑπερέβαινε τὴν φυσικὴν τάξιν. Καὶ ἐνῶ ὁ βασιλεὺς, ποὺ ἀφορρεῖ τὸ στέμμα τῆς ἐξουσίας, εὐρίσκειτο εἰς ἀμηχανίαν καὶ ὑπέφερον ἀπὸ τὴν πείναν, ἡ χήρα ἢ πτωχὴ, ποὺ ἐστερεῖτο τῶν πάντων, εὐρίσκειτο εἰς συνεχῆ εὐπορίαν, ἐπειθὶ ὑπαδέχθη τὸν προφήτην. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· «Ἐκεῖνος, ποὺ ὑποδέχεται καὶ ὑποστηρίζει καὶ συντρέχει κάποιον, λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι προφήτης, θὰ λάβῃ τὴν ἴδιαν ἀνταμοιβὴν, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ προφήτης».³⁶ Ἐἶδες χάρις ποῖας ἄμοιβας ἠξιώθη νὰ λάβῃ ὁ πατριάρχης, ἢ ἐπειδὴ ἔκανε πλουσίαν καὶ μετὰ μεγάλην θερμότητα τὴν φιλοξενίαν, κύτταξε τώρα ὅτι καὶ αὐτὴ χήρα ἀπὸ τὴν Σιδῶνα ἀπέκτησε ἀμέσως ἀνυπολόγιτον πλοῦτον. Διότι ἡ γλῶσσα τοῦ προφήτου, ἡ ὅποια ἐσφράγισεν τὸν οὐρανόν, αὐτὴ ἔκανε νὰ πολλαπλασιασθῆται ἡ φύσχη τὸ ἀλεύρι καὶ τὸ ὄλιγον λάδι τοῦ δοχείου.

Αὐτὴν ἄς μιμηθῶμεν ὅλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἐγὼ, δέδοικα, ἤθελα νὰ σὰς ὀδηγήσω εἰς τὸν ζῆλον τοῦ προφήτου καὶ τὴν μίμησιν τῆς ἀρετῆς ἐκείνου, ἀλλ' ἐπειδὴ σὰς φαίνεται δύσκολον αὐτὸ, μολονότι καὶ ἐκεῖνος ἦτο ἄνθρωπος καὶ ἔφερε σάρκα σὺν καὶ μᾶς C καὶ εἶχε τὴν ἴδιαν με ἡμᾶς φύσιν, ἐπειδὴ ὅμως ἔκανεν ὅτι, ἐξηγῆται ἀπὸ αὐτὸν με προθυμίαν καὶ ὀδίαλε τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, κατέστη ἄξιος νὰ ἐσχηθῇ τὴν ἐξ οὐρανοῦ χάριν καὶ δοθήθειαν, δι' αὐτὸ τώρα, ἐάν θὰ μιμηθῶμεν τὴν γυναῖκα αὐτὴν, θὰ ἠμπορέσωμεν θεσμιαιῶς νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν κατὰστασιν ἐκείνην, ἡ ὅποια θὰ μᾶς δώσῃ τὴν δυνατότητα νὰ μιμηθῶμεν καὶ τὸν προφήτην αὐτόν. Συνεπῶς, ἄς μιμηθῶμεν τὴν φιλοξενίαν αὐτῆς καὶ κενέας πλέον νὰ μὴ προσβάλλῃ σὺν δικαιολογίαν τῆς ἀφιλοξενίου συμπεριφορᾶς τοῦ τὴν πείναν. Διότι, ἐάν κάποιος εἶναι πτωχός, δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι πτωχότερος ἀπὸ ἐκείνην, ἡ ὅποια εἶχε τροφὴν μόνον διὰ μίαν ἡμέραν καὶ, ὅμως, δὲν ἔδειξε διαταγῶν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς αἰτήσεως τοῦ δικαίου, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἔδειξε μεγάλην προθυμίαν, γρήγορα ἔλαθε καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν. Βέβαιον, αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι τὰ ὅσα εἶδε ὁ θεός. D Δηλαδῆ, ἀντὶ μικρῶν προσφορῶν συνηθίζει νὰ ἀνταποδίδῃ μεγάλα ἀγαθὰ. Διότι, πᾶς μου, μήπως ἔ-

36. Mt=8. 10, 41.

δωσὲ τόσα, ὅσα ἔλασεν; Ὅχι δέδοικα. Ἀλλὰ ὁ Κύριός μας συνήθως προσέχει ὄχι τὴν ποσότητα, ἀλλὰ τὴν ἀφθονίαν τῆς διαθέσεως καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῆς τὰ μικρὰ θεωροῦνται μεγάλα καὶ πολλὰς φορές αἱ μεγάλα προσφοραὶ δὲν λαμβάνονται ὅτι ἔψην, ὅταν δὲν δίδονται με χαριπὴν καὶ πρόθυμον διάθεσιν. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ χήρα ἐκείνη, ποὺ ἀναφέρεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον,³⁷ ἐνῶ πολλοὶ ἄνθρωποι πολλὰ ἔκριπτον χρήματα εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ ναοῦ, ἐν τούτοις τοὺς ἐνίκησεν ὁλοῦς, ἐν καὶ ἔρριψε δύο λεπτά, ὄχι διότι ἔβαλε περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ διότι ἔδειξε πλουσίαν διάθεσιν νὰ προσφέρῃ. Πραγματικῶς, ὅλοι οἱ ἄλλοι, λέγει, ἔβασαν τὴν ἐλεημοσύνην με ὅτι τοὺς ἐπαρίσσειεν, ἐνῶ αὐτὴ ἔδωσεν ὅσα εἶχεν, δηλαδῆ, προσέφερεν ὅλα τὰ χρήματά της.

Οἱ ἄνδρες ἄς μιμηθῶμεν καὶ τὰς γυναῖκας καὶ ἄς μὴ φανώμεν κατώτεροι ἀπὸ αὐτὰς, ἀλλὰ νὰ φροντισώμεν νὰ μὴ ἐξοδεύωμεν ὅλην μας τὴν περιουσίαν διὰ τὴν Ἰσκήν μας ἰκανοποίησιν καὶ ἀπόλαυσιν, μὰ νὰ ἐνδιαφερόμεθα πολὺ διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην καὶ μάλιστα νὰ πράττωμεν αὐτὸ με προθυμίαν καὶ εὐχαριστήσιν. ³⁸ A Διότι καὶ ὁ γεωργός, ὅταν σκαρπᾷ εἰς τὴν γῆν τοὺς σπόρους δὲν τὸ κάνει με δυσσάρεσκον, ἀλλὰ με χαρὸν καὶ ἀγαλλίασιν, καὶ με τὴν ἐλπίδα νομίζει ὅτι βλέπει τὰ θεμάτια με τὰ στάχυα καὶ ὅπ' αὐτὰς τὰς προυποθέσεις καὶ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν ἀφήνει τοὺς σπόρους νὰ πέσουν εἰς τὴν γῆν.

Καὶ σὺ, λοιπόν, ἀγαπητέ μου, νὰ μὴ βλέπῃς μόνον τὸν λογίζοντα οὔτε τὴν γινωμένην δαπάνην, ἀλλὰ συλλογίσαι ὅτι αὐτὸς μὲν εἶναι δραστός, ὁ ὅποιος δέχεται τὴν προσφορὰν σου, ἀλλ' εἶναι ἄλλος ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος θεωρεῖ σὺν δωρεᾶν ποὺ γίνεται πρὸς τὸν Ἰεσοῦ, ὅτι δίδεις εἰς τὸν ἔχοντα ἀνάγκην, καὶ μάλιστα δὲν εἶναι κάποιος τυχοῖς, ἀλλ' ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ, ἀκόμη, ἀκέψου ὅτι ἡ δαπάνη αὐτὴ μεταβάλλεται εἰς ἰσκήν σου ἔσσοδον καὶ ὄχι μόνον δὲν ἀλγοστεῖς τὴν περιουσίαν σου, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν πολλαπλασιάζει, ἐάν σοῦ κένῃς τὴν προσφορὰν σου με πίστην καὶ χαριπὴν προθυμίαν. Μὰ, θὰ ἀναφέρω καὶ τὸ σπουδαιότερον τῶν ἀγαθῶν. Μαζὶ με τὸ βοσόν, ποὺ ἀπακτᾷ, ἀπὸ τὴν δαπάνην αὐτὴν ποὺ κάνεις, σοῦ συγχωροῦνται καὶ αἱ ἀμαρτίαι σου. Καὶ πῶς

37. Mt=8. Λουκ. 21, 1-4.

ἢμπορεῖ νά συγκριθῆ μετ' τὸ γεγονός αὐτό; **Β** Ἐάν, λοιπόν, ἐπιθυμῶμεν νά μάθωμεν τὸν τρόπον νά ἀποκτήμεν τὸν ἀληθινὸν πλοῦτον καὶ μαζί με αὐτὸν νά εὐρωμεν καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἅς ἀδειάζωμεν τὰ ὑπάρχοντά μας εἰς τὰ χέρια τῶν πτωχῶν, ἅς τὰ ἀποστειλώμεν ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὸν οὐρανόν, ἔπου οὔτε κλέπτῃς οὔτε ληστῇς οὔτε διαρρηκτικῇς οὔτε τοῦ βούλου ἢ κακουργίᾳ οὔτε τίποτε ἄλλο θὰ ἤμπορέσῃ νά βλάψῃ τὰ πλοῦτήν μας. Διότι ὁ τόπος δεξιῆς (ὁ οὐρανός) εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ παρομοίᾳς ζῆμιας. Μόνον ποῦ δὲν πρέπει νά πράττωμεν αὐτὸ μετ' κίνητρον τὴν κενοδοξίαν, ἀλλὰ σύμφωνα μετὰς ἐντολάς, ποῦ μας ἔδωκεν ὁ Κύριος, ὥστε νά μὴ δοξασθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, **Γ** ἀλλὰ νά ἐπαινεθῶμεν ἀπὸ τὸν κοινὸν μας Κύριον, διὰ τὰ μὴ ὑποστῶμεν καὶ τὴν δοσάνην καὶ χάσωμεν καὶ τὸ κέρδος. Διότι ὅπως ἀκριδῶς εἶναι ἀπρόσβλητος ἀπὸ θλας τὰς ἀλλας ἐπιθέσεις ὁ πλοῦτος ποῦ μετατίθεται εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ μέσου τῶν χειρῶν τῶν πτωχῶν, ἔτσι, ὅμως, καταστρέφεται ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν μόνον. Καὶ ὅτι εἶναι ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ὁ σκόρος καὶ τὸ σκουλήκι διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐνδιμάτων σου, τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ἡ κενοδοξία διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ πλοῦτου, τὸν ὁποῖον συγκεντρώνεις, ὅταν κάνῃς ἐλεημοσύνην.

Δι' αὐτὸ, ὡς παρακαλῶ, ἄχι μόνον νά κάνωμεν ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ νά τὴν κάνωμεν ὅπως πρέπει, διὰ νά ἀποκτήσωμεν μεγάλα ἀγαθὰ, ἀντὶ τῶν ὀλίγων ποῦ προσφέρωμεν, ἀντὶ τῶν φθορῶν τὰ σφάρτα, **Δ** ἀντὶ τῶν προσωρινῶν τὰ αἰώνια καὶ μαζί με ὅλα αὐτὰ νά ἤμπορέσωμεν νά ἐπιτύχωμεν καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀπορρητῶν ἀγαθῶν. Τὰ ὁποῖα μακάρι νά ἐπιτύχωμεν διὰ: μας μετ' τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευδωρίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί με τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα συγχρόνως, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ

«ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΣΠΕΡΑ», ΑΓΓΕΛ. «ΕΦΘΑΣΑΝ ΟΙ ΔΥΟ ΑΓΓΕΛΟΙ
ΕΙΣ ΤΑ Σόδομα».¹

⁴²⁴ **Ε** Σάν ἓνα ἀνθυμένον λευκάδι, ποῦ στολιζέται μετὰ διαφορὰ καὶ ποικιλία ἀνθῶν, ἔτσι καὶ ἡ θεία Γραφή μας παρουσιάζει τὰς ἀρετὰς τῶν δικαίων, ὅχι διὰ νά ἀπολαύσωμεν δι' ὀλίγου χρόνον τὴν εὐωδίαν ὅπως εἰς τὰ ἐνθῆ, ἀλλὰ διὰ νά ὠφελοῦμεθα συνεχῶς ἀπὸ αὐτάς. Διότι ἐκεῖ ἀπλῶς συλλέγωμεν μετὰ τὰ χέρια μας τὰ ἐνθῆ καὶ ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον μαραινόνται καὶ χάνουν τὴν ὁμορφίαν των. Ἐδῶ, ὅμως, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον, ἀλλ' ὅταν διὰ τῆς ἀκοῆς δεχθῶμεν τὰς ἀρετὰς τῶν δικαίων ⁴²⁵ **Α** καὶ τὰς ἐντυπωσώμεν εἰς τὸ βάθος τῆς διανοίας μας, ἤμποροῦμεν νά ἀπολαμβάνωμεν τὴν εὐωδίαν αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν μας, ἔάν, βέβαια, τὸ θέλωμεν. Ἐλάτε, λοιπόν, ἀπὸ αὐτῶ τοῦ εἶδους εἶναι ἡ εὐωδία τῶν ἁγίων ποῦ περιέχονται εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ἅς προσπαθῶμεν σήμερον νά γνωρίσωμεν τὴν εὐωδίαν τοῦ Λύτ, διὰ νά ἀντιληφθῶμεν ἀκριδῶς ὅτι ἡ συναστροφή τοῦ δικαίου αὐτοῦ μετὰ τὴν πατριάρχην τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς καὶ ὅτι καὶ αὐτός, μεμυῖμενος τὸν πατριάρχην, ἀπεδείκνυε τὴν φιλοξενίαν του διὰ τῶν ἔργων.

Μά, διὰ νά γίνῃ σαφέστερος ὁ λόγος, ἀξίζει νά ἀκούσωμεν τὰ ἴδια τὰ λόγια τῆς Γραφῆς: «Κατὰ τὸ ἐσπερας», λέγει, «ἐφθασαν οἱ δύο ἄγγελοι εἰς τὰ Σόδομα». **Β** Διὰ ποῖον λόγον ἤρχισεν τοιοῦτοτρόπως τὴν διήγησιν, δηλαδὴ «κατὰ τὸ ἐσπερας ἐφθασαν οἱ δύο ἄγγελοι εἰς τὰ Σόδομα»; Ἐπειδὴ μετὰ τὴν φιλοξενίαν τοῦ πατριάρχου

1. Γεν. 19, 1. Ὁ θεός, ὁ Ἄβραμ καὶ οἱ δύο ἄγγελοι ἔστησαν μαζί ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ Ἄβραμ καὶ μέλλοις ἐνὸς σημείου συνέδρασαν. Ἀπὸ ἐκεῖ οἱ δύο ἄγγελοι προχώρησαν καὶ ἐφθασαν εἰς τὰ Σόδομα, ὃ δὲ θεός καὶ ὁ Ἄβραμ ἵστανται εἰς τὸν ὄρον ἐκεῖνον, ἔπειτα ἔλαβον γάρμον τὰ ἐν τοῖς στίχοις 28-33 τοῦ 18 κεφαλαίου διαλεγμένον. Μετὰ τὴν συνομιλίαν αὐτὴν ὁ θεός καὶ ὁ Ἄβραμ χωρῶνται, ἔρη 18, 33. (Πρὸς Ἰωὴλ Γεννακοπούλου, ἔ. ἀ. σελ. 149).

καὶ τὴν ἀναχώρησίν των ἀπὸ τὴν σκηνὴν του, ὁ μὲν στραγικὸς καὶ φιλόνητος Θεός, μισοῦμενος τὴν ἰσχύϊν του ἀγαθότητα καὶ ἐμφανισθεὶς μὲ τὴν μορφήν ἀνθρώπου τότε, παρέμεινε καὶ συνεζήτη με τὸν πατριάρχην, ἐπιθυμῶν νὰ διδάξῃ εἰς ὄλους μας καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἰσχύϊς του μακροθυμίας καὶ τὴν φιλοστοργίαν τοῦ πατριάρχου, ἐνῶ οἱ ἄγγελοι κατηνύθησαν πρὸς τὰ Σόδομα, δι' αὐτὸ ἡ Γραφή, συνεχίζουσα τὴν διηγήσιν τῆς κατὰ λογικὴν σειρᾶν, μᾶς λέγει σήμερον: «Κατὰ τὸ ἑσπέρας ἔφθασαν οἱ δύο ἄγγελοι εἰς τὰ Σόδομα». C διὰ νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἐντολὴν τοῦ ἔλαθον.³ Καὶ πρόσεξε τὴν ἀκριβολογίαν καὶ τὴν παρατηρητικότητά τῆς Γραφῆς, ὅτι, δηλαδή, μᾶς ἐσημείωσε καὶ τὴν ὥραν τῆς ἀφίξεώς των. Διότι λέγει «κατὰ τὸ ἑσπέρας». Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐρανέρωσα καὶ τὴν ὥραν; Καὶ διατί ἔφθασαν κατὰ τὸ βράδυ; Διὰ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ τὸ μέγεθος τῆς φιλοξενίας τοῦ Λῶτ. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς ὁ πατριάρχης κατὰ τὸ μεσημέρι ἐκόθητο καὶ παρετήρει τοὺς διαδότες καὶ εἶχεν ὡς ἀπασχόλησιν νὰ προσκομῇ αὐτοὺς πρὸς φιλοξενίαν καὶ ἔτρεχε καὶ μὲ μεγάλην χαρὰν ὑπεδέχτο τοὺς ἄδοκτους, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ δίκαιος Λῶτ, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν κακότητα τῶν κατοίκων τῶν Σοδόμων καὶ τὴν ἀφιλόξενον αὐτῶν διόθεσιν, δὲν ἄφηνεν, οὔτε τὴν ὥραν τῆς νύκτας, D ἀλλὰ περιμένε μέχρις αὐτῆν τὴν ὥραν, μήπως τοῦ διαφύγῃ κανένας θησαυρός, ἀλλὰ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ κόψῃ καὶ τὸν καρπὸν τοῦ προσφέρει ἢ φιλοξενίαν. Ἐξίζει, πραγματικῶς, νὰ δοκιμασθῇ κανεὶς μεγάλου θαυμασμόν διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου αὐτοῦ ἀνδρός, διότι μολοντὶ ἐξῆ μεταξὺ τῶσων ἁμαρτωλῶν, ἔχι μόνον δὲν τὸν ἐκυριεύουν ἡ ἀδιαφορία, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο ἐνάρετος καθίσταται. Καὶ ἐνῶ δ-λοι, ὅπως ἠμπορεῖ νὰ λεχθῇ, ἐδάδιαν μὲ κατευθύνουν τὸν κρημνόν, αὐτὸς μόνος μεταξὺ τῶσων πληθους ἐδάδιζε τὴν εὐθείαν ὁδόν. Πῶς εἶναι τώρα οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν κανεὶς νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀρετὴν του, ὅταν ἐνόησται μῶς εἰς τὴν πόλιν, E ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀπαμειβρωθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ νὰ ζῆ εἰς τὰ θουά, καὶ ἀκόμη (ὑποστηρίζουν) ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἐνάρετος ὁ-ποῖος διοικεῖ τὸ σπίτι του, ἔχει γυναῖκα καὶ φροντίζει διὰ τὰ παιδιὰ του καὶ τοὺς δούλους του; Ἄς ἴδωμεν, λοιπόν, τὸν δίκαιον αὐτόν, ὁ ὁποῖός εἶχε γυναῖκα, παιδιὰ, δού-

3. Πρὸς. σημείωσις 1 τῆς παραοῦσῃς ἐπιλλας.

λους, Εξῆ εἰς τὴν πόλιν καὶ μάλιστα ἔρχετο εἰς ἐπαφήν μὲ τῶσους πονηροὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους καὶ θως ἄκτιστοβολεῖ, σὺν σπιτιῶν μῶς εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἔχι μόνον δὲν σθῆναι τελείως, ἀλλὰ καὶ περισσότερο φῶς ἐκπέμπει. Καὶ τὸ λέγω αὐτὰ, ἔχι διὰ νὰ ἐμποδίσω τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ τὰς πόλεις καὶ νὰ ἀπαγορεύσω τὴν διακοπήν εἰς τὰ θουά καὶ τὰς ἐρήμους, 488 A ἀλλ' ἔπειδὴ θέλω νὰ ἀποδείξω ὅτι εἰς ὅσους ἐπιθυμοῖ νὰ προσέξῃ καὶ νὰ ἀγρυπνῇ κανεὶς ἀπὸ τὰ παροπῶν δὲν τοῦ γίνεται ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀρετὴν. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς τὸν ῥάθυμον καὶ τὸν ἀδιάφορον δὲν ἠμπορεῖ καθόλου νὰ τὸν ὠφελήσῃ ἡ ἐρημος, διότι τὴν ἀρετὴν δὲν εἶναι ὁ τόπος ποῦ τὴν δημιουργεῖ, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ χαρακτήρ, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ τὸν προσεκτικόν καὶ τὸν ἀγρυπνον δὲν ἠμπορεῖ καθόλου νὰ τὸν δλάψῃ τὸ γεγονός ὅτι κατοικεῖ μῶς εἰς τὴν πόλιν. Καὶ δι' αὐτὸ ἦθελα, ὅπως ὁ μακάριος αὐτός, νὰ κατοικῶν οἱ ἐνάρετοι κυρίως μῶς εἰς τὰς πόλεις, διὰ νὰ χρησιμεύουν σὺν ζυμῶν διὰ τοὺς ἄλλους καὶ πολλοὺς νὰ προσελκύουν εἰς μίμησιν των. Μά, ἐπειδὴ αὐτὸ φαίνεται ὅτι εἶναι δύσκολον, ἄς γίνῃ ἔστω καὶ ἐκείνο. B «διότι περὶ καὶ φεύγει πλῆθον διακόως σὺν σὶα τὸ ἐξωτερικόν φαινόμενον τοῦ κάμου αὐτοῦ»³ καὶ εἶναι αὐτομῶς ἡ παροῦσα ζωὴ, καὶ ἐν τῶρα, ποῦ ἐδρισκόμεθα ἐκκομῇ εἰς τὸ σκάφος τοῦ ἀγῶνος, δὲν ἀγνωσθῶμεν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ δὲν προσπαθῶμεν νὰ διαφυγῶμεν τὰ βίττια τῆς κακίας, ἀργότερα δοκοπα νὰ κατηγορηθῶμεν τοὺς ἐ-αυτοὺς μας, ὅταν πλῆθον δὲν θὰ ὑπάρχῃ κομμο ἀφέλεια ἀπὸ τὴν μετάνοιαν. Δι' ὅσον χρόνον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν εἶναι δυνατόν, ὅταν μετανοήσωμεν, νὰ ἐ-πικληθῶμεν τοῦ κέρδους, ποῦ δίδει ἡ μετάνοια, καί, ἀφοῦ ἀποπλῶμεν τὰ προηγουμένα ἁμαρτήματά μας, νὰ καταστῶμεν ἄξιοι τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου, C ἐνῶ, ἐὰν χάσωμεν τὸν παρόντα χρόνον καὶ ἀποθάνωμεν εἰς ἀνόπισ-πτον χρόνον, καὶ τότε μετανοήσωμεν, δὲν θὰ ἔχωμεν καμμίαν ἀφέλειαν ἀπὸ τὴν μετάνοιαν αὐτῆν. Καὶ διὰ νὰ τὸ καταλάβῃς αὐτὸ, ἄκουσε τὸν προφήτην ποῦ λέγει: «Καθ' ὅσον εἰς τὸν Ἄδην δὲν θὰ ψάλλῃ κανένας τὸ θυμὰ σου.»⁴ Καὶ πάλιν «διότι ἀπὸ τὸν θάνατον οὔτε ὁ ἀ-δελφός των δὲν δύναται νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ. Θὰ τοὺς σῶ-

3. Α' Κορινθ. 7, 31.
4. Ψαλμ. 6, 6.

ση ἄλλος ἄνθρωπος;»⁵ Κανένας λοιπόν, λέγει, ἐάν ὑπάρχει ἐκεῖ, ὁ ὁποῖος θὰ ὡσαύτῳ αὐτὸν ποῦ τὸν ἔχει προδώσει ἢ ἀδιαφορία του, οὔτε καὶ ἐν εἶναι ἀδελφός, πατέρας ἢ μητέρα. Μὰ, διὰ τὸ λέγω ἀδελφός, πατέρας ἢ μητέρα; Ἀφοῦ οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ δίκαιοι, ποῦ τότε θὰ ἔχουν μεγάλην παρηγορίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐν θὰ ἠμπορέσουν νὰ μᾶς βοηθήσουν, ἐν τὰρα ἀδιαφορήσωμεν. Ἐ Διότι ἐάν παρουσιασθῶν, λέγει, ὁ Νῶε, ὁ Ἰὼβ καὶ ὁ Δανιὴλ, δὲν θὰ ἠμπόρουν νὰ διασώσουν τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας των.⁶ Κύπταζε τὸ μέγεθος τῆς ἀπειλῆς καὶ ποίους δικαίους ἀνέφερεν, ἐπεὶ δὴ αὐτοὶ κατὰ καιροὺς ἔγινον ἀφορμὴ νὰ σωθῶν καὶ ἄλλοι. Δηλαδή, ὁ μὲν Νῶε ἔσωσε τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ τέκνα του, ὅταν συνέβη ὁ φοβερός ἐκείνος κατακλυσιμός, ὁ δὲ Ἰὼβ ὁμοίως συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ σωθῶν ἄλλοι καὶ ὁ Δανιὴλ πολλοὺς ἔσωσεν ἀπὸ τὸν θάνατον, ὅταν ὁ δαίμονος ἐκείνος ἐξήτει, ὅτι ὑπερέβαινε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν Ἐ καὶ ἐπέδωκε νὰ φωνεῖται τοὺς Χαλδαίους, τοὺς Μάγους καὶ τοὺς Ἰασηρηνοὺς.

Ἄρα, διὰ νὰ μὴ σχηματισθῶμεν τὴν γνώμην ὅτι καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ συμβαίνομεν παρόμοια περιστατικά καὶ οἱ ἐνάρετοι καὶ οἱ ἔχοντες παρηγορίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ θὰ ἠμπορέσουν νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν κόλασιν τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των, οἱ ὅποιοι ἐβδὸ εἰς τὴν γῆν ζοῦν μὲ πλήρη ἀδιαφορίαν, δι' αὐτὸ μᾶς ἀνέφερε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους, διὰ νὰ αὐτίστη τὸν φόβον μας καὶ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὴν θείαν ἐσθίειαν πρέπει νὰ στήριζώμεν τὴν σωτηρίαν μας εἰς τὴν προσωπικὴν μας εὐσεβείαν καὶ ὄχι νὰ κουχωμέθα διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων μας, ὅταν ἡμεῖς ζῶμεν μέσα εἰς τὴν κακίαν, οὔτε νὰ ἐλπίζωμεν εἰς ἄλλο τίποτε, παρὰ μόνον εἰς πρᾶγμα νὰ φροντίζωμεν. Ὅταν, δηλαδή, ἔχωμεν ἐναρέτους προγόνους, πρέπει νὰ μιμούμεθα τὴν ἀρετὴν των,⁷ Ἄ ἐνῶ, ὅταν συμβαίη τὸ ἀντίθετον καὶ καταγώμεθα ἀπὸ φαύλους προγόνους, νὰ μὴ νομιζώμεν ὅτι ἡ καταγωγὴ αὐτῆ μᾶς θλάπτει, ἀλλὰ νὰ ριπιδώμεθα εἰς τοὺς κόπους ποῦ απαιτεῖ ἡ ἀρετὴ, διότι καμμίαν ἔζησαν δὲν προκαλεῖ ἢ ἀμπαυλότητος τῶν προγόνων μας. Πραγματικά, ὁ καθένας ἀπεφανώνεται ἢ καταδικάζεται ἐπὶ τῆ δάσει τῶν πράξεων του, ὅπως καθαρὰ τὸ λέγει καὶ ὁ μακάριος Παῦλος:

5. Ψαλμ. 48, 8.
6. Πρὸς. Γαλ. 14, 20.

«Διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ὁ καθένας μας ἐκεῖνα ποῦ ἔκανε μὲ τὸ σῶμα, ἀναλόγως τῶν ὄρων ἔπροξεν εἶτε ἀγαθὸν εἶναι τὸ σύνολον τῶν πράξεων του, εἶτε κακόν.»⁸ Καὶ πάλιν προσθέτει: «Ὁ ὁποῖος θὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του.»

Ἄρα, λοιπόν, γνωρίζομεν ὅλα αὐτὰ καὶ ἀφοῦ ἀπομακρυνώμεν ἀπὸ κοντὰ μας τὴν ἀδιαφορίαν, ἄς φροντίσωμεν καὶ ἄς ἐνδιαφερόμεν ἰδιαιτέρα διὰ τὴν ἀρετὴν. Ἐ Καὶ ὅσον εὐρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὸ σκάμμα τῶν ἀγώνων⁹ καὶ προτοῦ νὰ διαλυθῇ τὸ θέατρον,¹⁰ ἄς φροντίσωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὥστε, ἀφοῦ ἔζησωμεν ἐνάρετα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συντόμου ἐπιγείου παρουσίας μας, νὰ λάβωμεν τὰς ἀμοιβὰς τῆς εὐσεβείας μας κατὰ τὸν ἀτελεύτητον αἰῶνα. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ δίκαιος Λῶν, ὁ ὁποῖος μολοντὶ ἀκατοκοῦσεν ἀνάμεσα εἰς τὸσον ἀμαρτωλοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν εἶχε κανένα συνεργὸν εἰς τὴν ἀρετὴν του, ἀλλὰ τοὺς ἐδούτε δούος νὰ τὸν χλευάζουν καὶ νὰ τὸν περιπαίζου, ἐν τούτοις ὄχι μόνον δὲν ἔγινεν ἀκηρότερος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τὸσον διεκρίθη εἰς αὐτὴν, ὥστε κατέστη βέσιος νὰ φιλοξενηθῇ καὶ ἀγγέλου ἀκόμη καὶ ἐνῶ ἔλοι ἐπίστατον δολοκλωρικὴν καταστροφῆν. Ἐ μόνον αὐτὸς καὶ οἱ θυγατέρες του διέφυγον τὴν ἐπιβλήθεισον τιμωρίαν.

Ἄλλ' ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν συνέχειαν τῆς διηγήσεως. «Κατὰ τὸ ἐσπέρασ», λέγει, «ἔφθασαν οἱ δύο ἀγγέλοι εἰς τὰ Σόδομα». Ἡ ὥρα τῆς ἀφίξεως τῶν ἀγγέλων μᾶς ἀποδεικνύει κυρίως τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου αὐτοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ εἶχε νικηθῆσει, περιμένε καὶ δὲν ἄφηρε τὸ πᾶστο του.¹¹ Ἐπεὶ δὴ, δηλαδή, ἐγνώριζε τὴν ὠφέλειον ποῦ προσφέρει ἡ φιλοξενία, δι' αὐτὸ, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποκτήσῃ τὸν πλοῦτον αὐτόν, ἐπέμενε νὰ περιμένῃ καὶ δὲν ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὸν τόπον, μολοντὶ εἶχε τελευτήσῃ ἡ ἡμέρα. Διότι τέτοια εἶναι ἡ θερμὴ καὶ ἀγροῦπος ψυχὴ. Ἐ Δὲν ἀμποδίζεται ἀπὸ τυχεῖα κωλύματα νὰ ἀπο-

1. Ἐ Κορινθ. 6, 10.

2. Ψαλ. 9, 6.

3. Μεταφορικῶς ἐναρετὰ ἐνομιζῶν ὁ Χριστοτόμος τὴν ἐπίγειον ζωὴν σκάμμα, δεδομένου ὅτι ὁ Χριστιανὸς ἐβρίσκει εἰς διαρκῆ ἐτοιμότητα καὶ διεγείρει ἀσκήτων ἄγωνα.

10. Νὰ ἀποδυνάμωμεν, δηλαδή.

11. Ὁ ὁποῖος ἐπέμενε εἰς τὴν πόλιν τῶν Σοδόμων δὲν νὰ εὐρη μέσων πρὸς ἐπιζώντιαν. Πρὸς. Γεν. 19, 1.

δείξη τὴν ἀρετὴν τῆς, ἀλλὰ χρησιμοποιοῖ τὰ ἐμπόδια αὐτὰ διὰ τὴν φέση ὑψηλότερα εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἠθικῆς τελειότητος καὶ ἀνάπτει μεγαλυτέραν τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς ἀρετῆς. «Ὅταν τοὺς εἶδεν», λέγει, «ἠγέρθη καὶ μετέβη πρὸς συνάντησίν των».¹³ Ἄς τὸ ἀκούσῃς αὐτὸ ἔκείνοι ποῦ φέρονται μὲ μεγάλην ἀκηλέρητητα καὶ ἀπαυθρωπίαν καὶ πρὸς ἀκούσῃς αὐτὸς πολλὰς φορές ἔρχονται καὶ παρακαλοῦν θερμὰ τὸν φιλοξενησόμενον καὶ ἐπιμένουν πρὸς τοῦτο θαυμάζοντες. Διότι εὐστάθε τὸν δίκαιον αὐτὸν, οἱ δὲν ἀνέμενε νὰ ὑπάγῃ αὐτὸς πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ὅπως ὁ πατριάρχης, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποιοὶ ἦσαν οἱ πλησιάζοντες ἔκείνους αὐτοὺς σὰν κάποιους ἀπλοῦς ὁδοιπόρους, μάλιστα τοὺς εἶδε, σχεδὸν ἀκίρτησε καὶ ἐγέμισεν ἀπὸ χαρὰν μὲ τὴν ποιθῆσιν ὅτι ἐπέτυχε τὸ θῆραμα καὶ δὲν ἔχασεν ὅτι ἐπεδίωκεν. «Ὅταν τοὺς εἶδε», λέγει, ἠγέρθη καὶ μετέβη πρὸς συνάντησίν των καὶ τοὺς προσκύνησε μέχρις ἐδάφους».¹⁴ Ἠὐχαρίστησεν τὸν Θεόν, διότι τὸν ἤξιώσε νὰ ὑποδεχθῇ τοὺς ὁδοιπόρους. Κύτταξε τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς του. Ἐθεώρησε μεγάλην εὐεργεσίαν σταλείσαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τὸ γεγονός ὅτι συνήντησε τοὺς ξένους ἀνθρώπους καὶ τοῦ εἰδέτο ἢ εὐκαιρία νὰ ἱκανοποιῇ τὸν πόθον τῆς ψυχῆς του μὲ τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὴν φιλοξενίαν αὐτῶν.

Μὴ μοῦ προβάλλῃς τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἦσαν ἀγγελοι. Ἄλλὰ ἐκεῖνο ἀκούου μόνον, ὅτι ὁ δίκαιος δὲν τὸ ἐγκρίνει ἀκόμη αὐτὸ, ἀλλὰ τοὺς ὑπεδέχθη σὰν νὰ ὑπεδέχτο ἀγνώστους περσοτικούς.¹⁵ Ἄ «καὶ εἶπε. Κύριοι, ἰδοὺ, περάσατε εἰς τὸ σπίτι τοῦ δούλου σας, διανυκτερεύσατε πλησίον μου, πλῆνατε τοὺς πόδας σας καὶ ἐγερθέντες τὴν πρωΐαν συνεχίσατε τὴν πορείαν σας».¹⁶ Τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ἀρετὴν ποῦ ἐκρύπτετο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ δικαίου. Διότι τί νὰ θαυμάσῃ κανένας, τὴν ὑπερβολικὴν ταπεινοφροσύνῃν ἢ τὴν θερμότητα καὶ τὴν προθυμίαν ποῦ εἶχε διὰ τὴν φιλοξενίαν; «Ἰδοὺ», λέγει, «περάσατε, Κύριοι, εἰς τὸ σπίτι τοῦ δούλου σας». Ἐκεῖνους ὀνομάζει κυρίους καὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ δούλου των. Ἄς ἀκούσωμεν, ἀγαπητοί μου, τοὺς λόγους αὐτοὺς μὲ προσοχὴν καὶ ὡς διδασκόμεν νὰ πράττωμεν καὶ

13. Γου. 19, 1.

13. *E. 4.

14. *B. 8. σ. 2.

ἡμεῖς τὰ ἴδια. Ὁ ἔνδοξος, ὁ πασίγνωστος, Β ὁ πλουσιώτατος, ὁ οὐκοθεσπότης, ὀνομάζει Κυρίους τοὺς ὁδοιπόρους, τοὺς ξένους, τοὺς ἀγνώστους, τοὺς ἀσημένους κατὰ τὴν ἐμφάνισιν, τοὺς περσοτικούς, τοὺς μὴ ἔχοντας καμμίαν σχέσιν μαζί του, καὶ λέγει: «Περάσατε εἰς τὸ σπίτι τοῦ δούλου σας καὶ διανυκτερεύσατε πλησίον μου». Διότι σὺς ἐπίσας, λέγει, ἡ νύκτα. Ἀκούσατέ μου, ξεκουρασθήτε ἀπὸ τὸν κόπον τῆς ἡμέρας, μὲ τὸ νὰ διανυκτερεύσατε εἰς τὸ σπίτι τοῦ δούλου σας. Ἐξ ἄλλου, μήπως, λέγει, σὺς ὑπόδοχα καί ποτε τὸ σπουδαῖον; Ἀπλῶς, «πλῆνατε τοὺς πόδας σας», ποῦ εἶναι κουρασμένοι ἀπὸ τὴν ὁδοπορίαν, «καὶ ἐγερθέντες τὴν πρωΐαν συνεχίσατε τὴν πορείαν σας». Ἐ Κάνετε μου αὐτὴν τὴν χάριν καὶ μὴ ἀρνηθῆτε τὴν πρόσκλησίν μου. «Ἐκεῖνοι», λέγει ἡ Γραφή, «ἐπήντησαν. Ὅχι. Εἰς τὴν πλατείαν εἰς τὸ ὑπαίθριον θὰ διανυκτερεύσωμεν».¹⁷ Καὶ ὕστερο ἀπὸ τὴν τόσο θερμὴν πρόσκλησίν του, ὅταν τοὺς εἶδε νὰ ἀρνοῦνται, δὲν ἠδιαφόρησεν, οὔτε παρητήθη τοῦ σκοποῦ του, οὔτε ἔπαθεν ὅτι παθαίνωμεν ἡμεῖς πολλὰς φορές, οἱ ὅποιοι, ὅταν θελήσωμεν νὰ προτρέψωμεν κάποιον εἰς κάτι, μάλιστα τὸν εἶδομεν νὰ ἀρνηθῆται ἄλλοτε, ὁμοίως παροποιούμεθα τῆς προσπάθειάς μας. Αἰτία δὲ αὐτοῦ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι δὲν τὸ κάνομεν αὐτὸ μὲ θερμότητα καὶ πόθον, ἀλλ' ἐπὶ πλέον πιστεύομεν ὅτι ἔχομεν ἱκανοποιητικὴν δικαιολογίαν ὅ μὲ τὸ νὰ λέγωμεν ὅτι ἐκάνωμεν ὅτι ἐξηρτήτο ἀπὸ ἡμᾶς.

Μά, τί λέγεις ὅτι ἐκανες τὸ καθῆκον σου; Σοῦ ἐφέμυε τὸ θῆραμα, ἔχασες τὸν θησαυρὸν καὶ ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἐκανες ὅτι ἐπρεπε; Τότε μόνον θὰ εἶχες κάνει ὅτι ἐξηρτήτο ἀπὸ ἐσέ, ἐὰν δὲν ἔραριπτες τὸν θησαυρὸν ἀπὸ τὰ χεῖρά σου, ἐὰν δὲν ἔχασες τὸ θῆραμα, ἐὰν δὲν ἐδείκνυες τὴν ἐπιθυμίαν σου πρὸς φιλοξενίαν μόνον μὲ τὰ λόγια. Μά, ὁ δίκαιος δὲν συμπεριφερόνται τοιοῦτοτρόπως. Ἄλλὰ τί ἐκανες; Ὅταν τοὺς εἶδε ὅτι ἀρνοῦνται τὴν πρόσκλησίν του καὶ νὰ θέλωμε νὰ διανυκτερεύσωμεν εἰς τὴν πλατείαν, (οἱ ἀγγελοι τὸ ἐκαναν αὐτὸ, ἐπεὶδὴ ἐπεθύμουν ὅτι ἀποκαλύψουν ἀκόμη περισσότερο τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου καὶ ὅτι ἀποδείξουν εἰς ἄλλους ἔκαστην ἀγάπην εἶχεν αὐτὸς διὰ

15. *B. 8. Οἱ ἀγγελοι μὲ τὴν ἐπιθυμίαν των αὐτὴν δηλοῦσαν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅτι εἶναι ἄνθρωπος καὶ ὅτι τοῦ δευτέρου ἀκόμη παρουσιάσαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ, δεξιόμενοι ὅτι κατὰ τὴν ἐσπερὴν ἐκείνην δὲν ἔσπερον τὸ σημερινὸ βενδοχέα καὶ χάριτα καὶ ἢ ὑπαίθριον ἔκτο ὁ συνήθως ὀνομαζόμενος τὸν ὁδοιπόρον.

τὴν φιλοξενίαν), τότε πλέον δὲν ἀρκεῖται νὰ τοὺς προσκαλῆ διὰ λόγων, ἀλλὰ δοκεῖ καὶ πρῆσιν ἐπὶ αὐτῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε: «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κερδίζεται διὰ τῆς βίας καὶ ἐκείνοι ποὺ διάζουν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν τῆν ἀπάξουν».¹⁶ Διὰ τὸ ὅπου ὑπάρχει κέρδος πνευματικῶν ἐπιβάλλεται ὁ καταναγκασμὸς καὶ ἡ βία πρέπει νὰ ἐπαινηθῆται. «καὶ ὁ Λῶτ», λέγει ἡ Γραφή, «ἐπέμνε καὶ ἐπέφεν αὐτούς».¹⁷ Ἐγὼ νομίζω ὅτι τοὺς ἐσυρεν εἰς τὸ σπίτι του χωρὶς νὰ βάλουν. Ἐπειτα, ὅταν εἶδαν ὅτι ὁ δίκαιος εἶχε λάβει ἀπόφασιν νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ καὶ δὲν παρηλείπει διαφορετικὰ τῆς προσπάθειάς του αὐτῆς, ἐὰν δὲν ἐπραγματοποιεῖ τὴν ἐπιθυμίαν του «ὕπεχώρησάν», λέγει, «μετέβησαν πρὸς αὐτὸν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ σπίτι του».¹⁸ Α καὶ ὁ Λῶτ τοὺς ἔδωκε νὰ πῶσαν, τοὺς ἔφησε λογάνας εἰς τὴν φωτιάν καὶ τοὺς παρέθεσε τραπέζι καὶ ἄφραγαν.¹⁹ προτοῦ νὰ κοιμηθῶσαν.²⁰ Ἐκεῖ καὶ ἔδωκε ὅτι ἡ φιλοξενία δὲν ἔγκειται εἰς τὴν παράθεσιν πολυτελοῦς τροφῆς, ἀλλὰ εἰς τὴν πρᾶξιμον διαθέσειν πρὸς τοῦτο; Ὅταν, λοιπόν, κατωρθώσῃ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸ σπίτι του, ἁμέσως τοὺς προσφέρει τὴν φιλοξενίαν. Καὶ ἐκείνος μὲν προτομαζέτο νὰ τοὺς περιποιηθῆ καὶ τοὺς προσέφερε νὰ φάγουν καὶ ἀπέδιδε κάθε τιμὴν καὶ ἐξυπηρετήσιν πρὸς τοὺς προσελθόντας, θεωρῶν αὐτούς ὅτι εἶναι τίποτε περισσοῦ ἀνθρώποι. «Οἱ ἄνθρωποι τῆς πόλεως, οἱ Σοδομίται, ἀπὸ τοῦ νεωτέρου ἕως τοῦ γερωντέρου, ὅλος ὁ λαὸς ταυτοχρόνως, περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν τοῦ Λῶτ καὶ ἔλεγον ἐξω τῆς οἰκίας ἐκώναςαν πρὸς τὸν Λῶτ καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτὸν. Β Ποῦ εἶναι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι τὸ ἐσπέρας εἰσῆλθον πρὸς σέ; Βγάλε τους ἐξω, ἵνα ἀσελήσωμεν ἐπὶ αὐτῶν».²¹ Ἄς μὴ προσπεράσωμεν ἀγαπητοί μου, γρηγορα τὰ λεχθέντα, οὐτε νὰ προσέξωμεν μόνον τὴν μαυίον αὐτῶν, ποὺ δὲν δέχεται συγχώρησιν, ἀλλ' ἄς συλλογισθῶμεν μὲ ποῖον τρόπον ὁ δίκαιος, κατοικῶν ἀνάμεσα εἰς τέτοια διεφθαρμένον θηρία, ἔλαμψεν τόσο καὶ ἔδειξε τό-

16. Μαρθ. 11, 12.

17. Τυμ. 19, 8.

18. Εἰς τὸ κείμενον τῆς Γραφῆς ὑπάρχει τελεία ἐνστάση, ἀλλ' ὁ Χριστοστόμος ἐκλήμασεν τὴν φράσιν ἐπὶ τοῦ κοιμηθῆναι: δέ... ὡς ἀνηκουσῶν νοσηματικῶν εἰς τὸν προσηγόμενον στίχον 8, καὶ ὄχι εἰς τὸν 4. Πάντως καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τὸ νόημα δὲν ἀλλοιοῦται οὐσιαστικῶς.

19. Γεν. 19, 8-4.

20. Ψ. δ. στ. 4-6.

σον μεγάλην ἀρετὴν, πὺς ἠμάρτεσε νὰ ὑποφέρῃ τὴν παρνομίαν αὐτῶν, πὺς δὲν ἀπεμακρόνη ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, πὺς ἠνείχετο νὰ συνομιλῇ μαζί των. Ἐγὼ θὰ σὰς εἶπω τὸ «πὺς». Ἐπειδὴ ὁ Κύριος τῶν πάντων ἐγνωρίζεν ἂν τῶν προτέρων C τὴν ὑπερβολικὴν πονηρίαν αὐτῶν, ἐπρονόησε ὥστε ὁ δίκαιος αὐτὸς νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ, ἂν ἄριστος ἱατρός νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀσθενείας αὐτῶν. Μολοντόι, ὅμως, ἔβλεπεν αὐτοὺς νὰ ἀσθενοῦν ἀδερᾶτευτα καὶ νὰ μὴ προτίθενται νὰ δεχθῶν κακίαν θεραπείαν, ἐν τούτοις οὐτε τότε ἀπαχωρεῖ. Διὰ τὸ τέτοιος εἶναι ὁ πραγματικὸς ἱατρός. Ὅταν, δηλαδὴ, ἴδῃ, ὅτι τὰ νοσήματα νικῶν τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην, δὲν παύει καὶ πάλιν νὰ κἀνῃ β.π. ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτῶν, ὥστε, ἐὰν μὲν κατορθώσῃ νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἐσθενη μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, νὰ ἀποδείξῃ τὴν δύναμιν τῆς τέχνης του. Ἐὰν, ὅμως, δὲν κατορθώων τίποτε πλέον, ἔχει τὴν ἰσχυροτέραν ἀπολογίαν, ὅτι δὲν παρέλεψε κανένα ἀπὸ τὰ καθήκοντά του. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ὁ δίκαιος, δηλαδὴ, ἀστός, ἴδ' ἂν καὶ συναναστρέφετο μὲ αὐτούς, καὶ πάλιν παρέμεινε δίκαιος ἀποσεκύων τὴν μεγάλην του εὐσείδειαν. Ἐκείνοι, ὅμως, δι' αὐτὸ ἦσαν ἀσυγχώρητοι, διὰ τὸ ὅτι μόνον δὲν ἔπαισαν νὰ ἁμαρτάνουν, ἀλλὰ κατέστησαν πῶς ἁμαρτωλοί. Διὰ τὸ κῆταξ: «Περιεκύκλωσαν», λέγει, «τὴν οἰκίαν τοῦ Λῶτ ἀπὸ τοῦ νεωτέρου ἕως τοῦ γερωντέρου, ὅλος ὁ λαὸς ταυτοχρόνως». Μεγίστη εἶναι ἡ συμφωνία τῆς πονηρίας, μεγάλη ἡ ὁρμὴ τῆς κακίας, ἀνεκφορστος τῆς παρνομίας ἢ ὑπερβολῆ, ἀσυγχώρητος ἡ ἐπιχείρησις. Β Ἐπὶ τοῦ νεωτέρου», λέγει, «ἕως τοῦ γερωντέρου». Δὲν ἦσαν μόνον οἱ νέοι, λέγει δηλαδὴ, ποὺ ἐξήτουν τὰς παρνομίους καὶ ἀσελεγίας αὐτὰς πράξεις, ἀλλὰ καὶ γερωντέτεροι καὶ ὅλος ὁ λαὸς ταυτοχρόνως. Καὶ δὲν ἐντρέποντο τὴν ἀναδὴ καὶ αἰσχρᾶν αὐτὴν ἀπόπειραν, οὐτε ἐσκέπτοντο τὸν ἀκοίμητον ὄφθαλμῶν, οὐτε τὸν δίκαιον ἠσχύνοντο, οὐτε ἐσίβοντο τοὺς θεωρουμένους ὡς ξένους, οἱ ὅποιοι κατέλυσαν ἐδῶ διὰ νὰ φιλοξενηθῶν ἀπὸ τὸν δίκαιον, ἀλλὰ χωρὶς νὰ κοκκινίσουν καὶ μὲ γυμνῶν τὸ κεφάλι, βπως ἠμπορεῖ κανένας νὰ εἴπῃ, πλησιάζουν ἐκστομίζοντες τὰ λόγια ἐκεῖνα τῆς ἀσελεγίας καὶ ἀφροῦ ἐκάλυσαν τὸν δίκαιον ἔλεγαν πρὸς αὐτὸν: 440 Α Ποῦ εἶναι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι τὸ ἐσπέρας εἰσῆλθον πρὸς σέ; Βγάλε τους ἐξω, ἵνα ἀσελήσωμεν ἐπὶ αὐτῶν». Πιστεύω ὅτι ὁ δίκαιος, διὰ τὴν ἐπι-

χειρισίῳ των αὐτῶν καὶ τὴν παράνομον πονηρίαν των, περιμένε μέχρι τὴν νύκτα, ὥστε νὰ μὴ ἀφήσῃ κανένα ἀπὸ τοὺς ὁδοπόρους νὰ πᾶσιν εἰς τὰς παγίδας ἐκείνων ἀπὸ ἀγνοίας. Καὶ ὁ μὲν δίκαιος, ἀποδεικνύων μαζί μὲ τὴν φιλοξενίαν του καὶ τὴν ὑπερβολικὴν του σωφροσύνην, αὐτὴν τὴν φροντίδα ἐπαρνεῖ, ὥστε νὰ ὑποδέχεται ἅλους τοὺς διερχομένους, χωρὶς νὰ τοῦ διαφεύγῃ κανένας, ὅ ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη ἐνόμιζεν ὅτι φιλοξενεῖ ἀνθρώπους καὶ ἄχι ἀγγέλους. Ἐνῶ οἱ παράνομοι ἐκείνοι, ἄκτος τοῦ ὅτι δὲν ἔκανον τίποτε ἀπὸ δσα ἐπαρτεν ὁ πατριάρχης, ἐτόλμων νὰ ἐπιχειροῦν ἐκείνας τὰς πράξεις, αἱ ὁποῖαι ὑπερβαίνουν κάθε ἄλλην κακίαν. Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, ἤθελαν νὰ διοικητεύουσιν εἰς τὴν πλάτειαν, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τὰ δώσωσαν τὴν εὐκαρίαν εἰς τὸν δίκαιον νὰ ἀποδείξῃ τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν ποῦ εἶχε διὰ νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ διδάξουν αὐτὸν ὅτι δίκαια ἐπρόκειτο νὰ τιμωρηθοῦν ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν ὑπερβολὴν ἐπαρτεν τὴν παρανομίαν.

Ἄλλ' ὡς γνωρίζομεν, λοιπὸν, τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου. Ὁ Ὁ Λὼτ' ἀλεγει, ἡ Γραφή, «ἐξηλθὲς πρὸς αὐτοὺς ἔξω τῆς θύρας καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν ὀπισθὲν του. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς.»²¹ Κύτταξε ὅτι φοβεῖται ὁ δίκαιος καὶ τρέμει διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ξένων. Πραγματικῶς, ἄχι μόνον ἔκλεισε τὴν θύραν ὀπισθὲν του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγνωρίζε τὴν μακίαν καὶ τὴν θρασύτητα αὐτῶν καὶ ὀκνητεύε τὴν ἀκολασίαν των, λέγει ἐν συνεχείᾳ πρὸς αὐτούς: «Ἀδελφοί, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ.»²² Ἦν μακροθυμία τοῦ δικαίου, ὃ ὑπερβολικῶς ταπεινοφροσύνη. Αὐτὸ εἶναι πραγματικὴ ἀρετὴ τὸ νὰ συμπεριφέρεται κανεὶς μὲ ἐπιεικίαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴδους, κανένας, βέβαια, ἀπὸ αὐτῶν ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ θεραπεύσων κάποιον ἄρρωστον καὶ νὰ σωφρονίσουν ἕνα πρελλόν, δὲν κάνει αὐτὸ μὲ ὀργὴν καὶ ἀκλήροτητα. Δὲ Κύτταξε, λοιπὸν, ὅτι ἀνομάζει ἀδελφούς αὐτούς, ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ διαπράξουν τὰς παρανομίας αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἐπειδὴ ἐπιδικεῖ νὰ τοὺς κάνη νὰ ἀσθαινοῦν ἐντροπὴν, νὰ ἐγγίσῃ τὴν συνειδήσιν των καὶ νὰ τοὺς ἀπατρέψῃ ἀπὸ τὴν μακράν των ἐπιχειρήσιν, «Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ», λέγει, «ἀδελφοί, πρέπει νὰ προ-

21. Ἦ. 2. σ. 6-7.
22. Ἦ. 2. σ. 7.

ῶτε εἰς τὸ κακὸν αὐτῶν.»²³ Νὰ μὴ σκεφθῆτε, λέγει, κατὰ παρόμοιον, νὰ μὴ σχεδιάζετε τὴν ἀτέλειαν τῆς πονηρίας αὐτῆς πράξεως, νὰ μὴ παραδίδετε τὴν φύσιν, ὅτε νὰ ἐπινοήσετε τὰς ἀνεπιτρέπτους αὐτὰς μίξεις. Μά, ἔάν θέλετε νὰ καθουχάσετε τὴν ἔξαρσιν τῆς μανίας σας, ἐνῶ θὰ σὰς δώσω τὴν δυνατότητα, ὥστε ἡ ἀμαρτία ποῦ τολμάτε νὰ καταστῇ πρὸ ἐλαφρά. «Πλησίον μου εὐδοκονοῦν δύο θυγατέρες ἀγαμοὶ καὶ παρθένοι.»²⁴ Ἐ δὲν ἔχουν, λέγει, ἀκόμη γνωρίζοι ἀνδρα, εἶναι ἀγαμοὶ, ἀνέταφοι παρθένοι, εὐδοκονοῦν εἰς τὴν καταλληλοτέρων στιγμῆν τῆς ἡλικίας των καὶ ἀκτινοβολοῦν ἀπὸ ὠριαιότητα. Θὰ σὰς δώσω αὐτὰς καὶ χρησιμοποήσατε αὐτὰς, ὅπως σὰς ἀρέσει. Ἀφοῦ τὰς πάρετε, λέγει, κωσποιοῦσατε εἰς αὐτὰς τὴν ἀσέλειαν σας καὶ χορτάσατε τὴν πονηρίαν σας ἐπιθυμίαν.²⁵ «Μόνον τοὺς ἀνδρας αὐτοὺς μὴ ἀδικήσατε, διότι εἰσῆλθον εἰς τὸ σπῆτι μου ὡς φιλοξενουμένοι ὑπὸ τὴν προστασίαν μου.»²⁶ Ἐπειδὴ, λέγει, ἐπίσα αὐτούς νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ σπῆτι μου, διὰ νὰ μὴ καταλογισθῇ εἰς ἄραρ μου ἡ παρανομία ποῦ θὰ γίνῃ εἰς αὐτούς καὶ θεωρηθῶ ἐγὼ ἄτιμος τῆς προσβολῆς αὐτῆς, δι' αὐτὸ ἄν' αὐτῶν σὰς προσφέρω τὰς δύο θυγατέρας μου, ὥστε νὰ τοὺς ἐλευθερώσω ἀπὸ τὰ χεῖρια σας. Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ δικαίου; Ὑπερέβη κάθε ἀρετὴν φιλοξενίας.²⁷ Ἄ τί ἡμῶν κρεῖ νὰ εἶπη κανεὶς ἀντάξιον τῆς φιλοφροσύνης τοῦ δικαίου αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἠνέχθη νὰ προφυλάξῃ οὔτε τὰς θυγατέρας του, διὰ νὰ τιμωρῇ τοὺς φιλοξενουμένους καὶ τοὺς γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν ἀσέλειαν τῶν σοδομῶν;

Καὶ ἐκείνος μὲν προσέφερε τὰς θυγατέρας του διὰ νὰ προστατεύσῃ ἀπὸ τὴν προσβολὴν τῶν παρανομῶν τοὺς ξένους, τοὺς ὁδοπόρους, (πάντα, βέβαια, λέγω τὰ ἴδια), τοὺς τελείως ἀγνώστους εἰς αὐτόν. Ἡμεῖς, ὅμως, μολυνόμετι πολλὰς φορές βλέπομεν τοὺς ἀδελφούς νὰ ἔχουν πᾶσι

23. Ἦ. 2.

24. Ἦ. 2. σ. 8.

25. Διὰ τὴν θέλειαν αὐτῆν καὶ τὴν ὀρθότητα ταύτης ἀμφισβῆσαι ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος, ἐν ὃ Χριστοστόμους κανίει ταύτην ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν ὁμοίᾳ βίβλῳ εἰς τὴν παρῶσαν ἐπιπέτην. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος (Ἦ' Πέτρ. 2, 1-3) τονίζει τὴν ὀσκολον θέλειν τοῦ Λὼτ' καὶ ὀνομάζει αὐτὸν ἴδικον. Τὸ θέλειον εἶναι εἰς ὃ ἄνε ἐπαρτήσῃ ἀπὸ τὸ παραδοῦνται αὐτὸ αἷμα καὶ ὀνομάσῃ ὅτι ἀγαρὴν ὄρεθ, εἶναι, πρὸς ἀπογοήν μεγάλην παρὰ φύσιν ἀμαρτήματος, ἀνεπείθη μὲνέρερον ἀμαρτήμα, φοικητῶν χρεῖν, διὰ νὰ προστατεύσῃ τοὺς ξένους. (Βίβλος Ἰωῆλ Γεννακοκαλλου, 2. 2. σ. 100-101).

26. Ἰων. 19, 8.

εις αὐτὸ τὸ θάρσθρον τῆς ἀσεβείας καὶ ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιώμεν, νὰ ἔχουν φθάσει εἰς τὸν φάρυγγα τοῦ διαβόλου, ἐν τούτοις δὲν καταδεχόμεθα οὐτε νὰ τοὺς ἀπευθύνωμεν τὸν λόγον, οὐτε νὰ τοὺς συμβουλευώμεν καὶ νὰ τοὺς προσφέρωμεν τὴν προτροπὴν διὰ τοῦ λόγου, Ἐ νὰ τοὺς ἀπαμακρύνωμεν ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ νὰ τοὺς δαηγῶμεν πρὸς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Ποίαν ἀπολογίαὶν θὰ ἔχωμεν, λοιπόν, ὅταν ὁ δίκαιος Λῶτ ἐξομάρτισεν οὐτε τὰς θυγατέρας του διὰ νὰ προστατεύσῃ τοὺς ξένους, ἐνῶ ἡμεῖς συμπεριφερόμεθα μὲ τὴν οὐκλήροτητα καὶ πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἀνθρώπους ἀκόμη καὶ πολλὰς φορές ἀκατομίζομεν τὰ ψυχρά, ἀδιάφορα καὶ τελείως παράλογα ἑκείνα λόγια; Δηλαδή, τί κοινὸν ἔχω, λέγει, πρὸς αὐτόν; Δὲν με ἐνδιαφέρει καθόλου, δὲν με συνδέει κανένα πρᾶγμα μὲ αὐτόν. Μά, τί λέγεις, ἀνθρώπε; Δὲν ἔχεις τίποτε τὸ κοινὸν μὲ αὐτόν; Καὶ ἡμεῖς, εἶναι ἀδελφός σου, ἔχει τὴν ἴδιαν φύσιν μὲ ἐσένα, εὐρίσκασθε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἰδίου Κυρίου, πολλὰς δὲ φορές συμμετέχετε εἰς τὴν ἴδιαν πράξιν, ἐννοᾷ τὴν πνευματικὴν καὶ φρικτὴν τράπεζαν τῆς θεοῦ εὐχαριστίας, Ἐ καὶ λέγεις, ὅτι δὲν ἔχεις τίποτε τὸ κοινὸν μὲ αὐτόν καὶ τὸν προσηπνός ἀδιάφορα, χωρὶς νὰ τοῦ ἀπλώσῃς χερί; βοηθείας, ἐνῶ εὐρίσκαται πεσμένος εἰς τὸ ἄσφαρος;

Καὶ ὁ μὲν νόμος τοῦ Μωϋσέως διέτασσε τοὺς Ἰουδαίους νὰ μὴ ἀδιαφοροῦν οὐτε διὰ τὰ ζῶα καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἀκόμη, ὅταν ἐχρειάζοντο τὴν βοηθείαν τῶν διὰ νὰ σηκωθοῦν ἀπὸ τὴν πτώσιν ποὺ τοὺς ἐπροκάλει τὸ φορτίον τῶν.⁴⁸ Ἐσὺ, ὅμως, ἐνῶ βλέπεις πολλάκις τὸν ἀδελφόν σου νὰ κοίτῃται πληγωμένος ἀπὸ τὰ τραύματα τοῦ διαβόλου οὐχ εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ εἰς τὸ θάρσθρον τῆς ἀμαρτίας, δὲν τὸν γλυτώνεις μὲ τὴν παραινέσιν σου, οὐτε τοῦ δίδεις τὴν συμβουλὴν σου, οὐτε φροντίζεις νὰ εὐρῆς κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ ἄλλους συμμάχους, διὰ νὰ ἠμπορήσῃς νὰ ἐλευθερώσῃς ἀπὸ τὸν φάρυγγα τοῦ θηρίου τὸ ἰσχύον σου μέλος Ἐ καὶ νὰ τὸ ἐπαναφέρῃς εἰς τὴν εὐγενῆ θέσιν ποὺ τοῦ ταιριάζει, ὅστε καὶ σὺ ὁ ἴδιος, ἐάν κάποτε πέσῃς, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἀπεύχομαι, εἰς τὰ δίκτυα τοῦ πονηροῦ ἑκείνου δαίμονος, νὰ εἶσαι εἰς θέσιν νὰ ἔχῃς ἐκείνου ποὺ θὰ ἠμπορήσουν νὰ σὲ ὑπερασπίσουν καὶ νὰ ἐλευθερώσουν ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ διαβόλου; Ἐστὶ καὶ ὁ Παῦ-

27. Πρβλ. *Ἐξ. 23, 5.

λος, ἐπιθυμῶν νὰ παροτρύνῃ τοὺς Γαλάτας νὰ φροντίσουν διὰ τὰ ἴδια τὰ μέλη των, λέγει: «Πρόσεχε δὲ τὸν ἑαυτόν σου σὺ ποὺ διπρόθυμος τὸν ἄλλον, νὰ μὴ περιπέσῃς καὶ σὺ εἰς πειρασμόν».⁴⁹ Ἐάν νὰ ἔλεγε, σχεδόν, ὅτι ἐάν δείξῃς ἀδιαφορίαν καὶ ἀκληρότητα πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, ὁ ὅποιος χρειάζεται τὴν βοηθείαν σου, ἴσως καὶ ἐσένα, ἔσταιν περιπέσῃς εἰς τὴν ἴδιαν κατάστασιν, κάποιος ἄλλος νὰ σὲ προσπεράσῃ μὲ τὰ ἴδια αἰσθήματα.

Συνεπῶς, ἐάν θέλῃς νὰ μὴ περιφρονηθῇς καὶ σὺ, ἐάν τυχόν κάποτε ἀμαρτήσῃς, οὐτε καὶ ἐσὺ νὰ περιφρονηθῇς, ἀλλὰ νὰ φέρεσαι μὲ μεγάλην φιλοστοργίαν καὶ νὰ θεωρῆς ὅτι κερδίζεις ἀνυπολόγιστον θησαυρόν, Ἐ ὅταν ἠμπορήσῃς νὰ διασώσῃς τὸν ἀδελφόν σου. Διότι κοίμῃσι ἄλλη πρᾶξις δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτὴν σου τὴν ἐνέργειαν εἰς ποσοστὸν ἀρετῆς. Πραγματικῶς, ἐάν σκεφθῇς μόνον ὅτι αὐτός, τὸν ὅποιον περιφρονῆς καὶ προσπερνῆς ἀδιάφορα, τόσο πολὺ ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὥστε χάριν αὐτοῦ νὰ μὴ ἀπαρνήγῃ νὰ χύσῃ καὶ τὸ αἷμά του, ὅπως καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Καὶ θὰ χάσῃ ὁ ἀδελφός σου, ποὺ εἶναι ἀδύνατος πνευματικῶς, ἐξ αἰτίας τῆς ἰσχυρῆς σου γνώσεως, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ὁποίου ὁ Χριστὸς ἐδούσε τὴν ζωὴν του».⁵⁰ πὺς δὲν θὰ κρυφθῇ ὑπὸ τὴν γῆν ἀπὸ ἐντροπῆς; Ἄφου, λοιπόν, ὁ Χριστὸς ἔλασε δι' αὐτόν τὸ αἷμά του, τί μεγάλο θὰ κἀνῃς ἐσὺ, ἐάν δείξῃς τὴν φιλοστοργίαν σου πρὸς αὐτόν, τὸν σηκώσῃς, ἐνῶ εἶναι πεσμένος, μὲ τὰ συμβουλευτικὰ σου λόγια.⁵¹ Ἐ ἀνστήρησῃς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ποὺ ἔχει βυθισθῇ καὶ πῆσανός εὐρίσκαται εἰς τὸν θυδὸν τῆς κακίας καὶ τὸν προσηπνός διὰ νὰ ἀντιπρῆσῃ τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς, χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ ποτε εἰς τὸ σκοτάδι τῆς κακίας;

Ἄς μνησθῶμεν, λοιπόν, πᾶς παρακαλῶ, τὸν δίκαιον Λῶτ καὶ ἐάν ἐπιβάλλεται νὰ ὑποστῶμεν καὶ κάποιον κίνδυνον προκειμένου νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν σωτηρίαν τοῦ πληθῶνος μας, ἄς μὴ τὸν ἀποσύγωμεν. Διότι ὁ κίνδυνος αὐτοῦ τοῦ εἴθους γίνεται ἀφορμὴ σωτηρίας δι' ἡμᾶς καὶ μᾶς δίδει μεγάλην παρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, ὅτι ὁ δίκαιος αὐτός ἀντετάχθη πρὸς ὀλόκληρον πλῆθος, τὸ ὅποιον τὴν μεγάλην συμφωνίαν ἔδειξεν εἰς τὴν ἐπιτέλειαν τῆς κακίας, Ἐ καὶ ἀκόμη μὲ πολλὴν ἐ-

48. Γαλ. 6, 1.
49. Α' Κορινθ. 8, 11.

πείθειαν ἀπέδειξεν ἀνέφοροστον ἀνδρείαν, ἔστω ἂν καὶ οὕτε ἔται ἡδυνήθη νὰ κάμψῃ τὴν ἀσυγκράτητον αὐτῶν μαίαν. Διότι, ὅσπερ ἀπὸ τοῦς λόγους τοῦ ἐκείνου, τὴν ὑπερβολικὴν τοῦ ἐπείκειον καὶ τὴν παράδοσιν σχεδὸν τῶν θυγατέρων τοῦ διὰ τῶν λόγων εἰς τὰ χεῖρα αὐτῶν, τί ἀπαντοῦν πρὸς αὐτόν; «Φύγε ἀπ' αὐτοῦ».⁸⁰ Ἦ ὑπερβολὴ μὲθῃ, ἢ ἀπακοροφωσίς τῆς κακίας. Διότι τέτοια εἶναι ἡ πονηρὰ καὶ ἀκόλαστος αὐτῆ ἐπιθυμία. Ὅταν, δηλαδὴ, κυριωρήσῃ τοῦ λογικοῦ, δὲν ἀφίρει πλέον νὰ διακρίνῃ κανεὶς τίποτε ἀπὸ τὰ πρέποντα, ἀλλὰ ὅπως γίνεται εἰς μίαν μάχην, ἢ ὅποια διεξάγεται εἰς τὸ σκοτάδι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς, ἔτσι ἐνεργεῖ ὅλας τὰς πράξεις του. «Φύγε ἀπ' αὐτοῦ», λέγει. «Ἦλθετε ἀπὸ ἄλλην χώραν καὶ μένετε μαζί μας. C Θὰ γίνῃς καὶ δικαστὴς μας; Στάσου. Θὰ κακοποιήσωμεν, λοιπὸν, ἐσένα περισσότερο παρὰ ἐκείνου». Κύτταξε μὲ πόσῃ ἐπείκειον ἠμιλεῖ πρὸς αὐτοῦς ὁ δίκαιος καὶ μὲ πόσῃ θρασύτητι τοῦ ἀπαντοῦν ἐκεῖνοι. Ἰὼν νὰ ἐκυριεύθησαν λοιπὸν ἀπὸ τὴν διαβολικὴν μαίαν καὶ σὺν νὰ κατακυβήκωνται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν διάβολον, ἔτσι ἐπιτίθενται ἐναντίον τοῦ δικαίου καὶ λέγουν «Ἦλθετε ἀπὸ ἄλλην χώραν καὶ μένετε μαζί μας. Θὰ γίνῃς καὶ δικαστὴς μας;» Ἦσαν ἕξνος, λέγουν, καὶ σὲ ἐδέχθημεν. Μήπως, ὅμως, ἔγινες καὶ δικαστὴς μας; Ἦ ὑπερβολὴ ἀγκυμοσύνης. Ἐπρεπε νὰ ἐντραποῦν, ἔπρεπε νὰ αεθασθοῦν τὴν συμβουλήν τοῦ δικαίου, αὐτοὶ ὅμως, ὅπως οἱ τρελλοὶ ἐπιχειροῦν νὰ φουεῦσαν καὶ τὸν ἱατρόν, ἔτσι καὶ οὗτοι! «Θὰ κακοποιήσωμεν, λοιπὸν, ἐσένα περισσότερο», λέγουν, «παρὰ ἐκείνου».⁸¹ D Ἐὰν δὲν θέλῃς, λέγουν, νὰ ἡσυχάσῃς, θὰ μάθῃς ὅτι δὲν θὰ κερδίσῃς τίποτε ἀπὸ τὴν προστασίαν τοῦ προσφέρεῖς εἰς αὐτούς, παρὰ ὅτι ἐκεῖνοι θὰ διαφύγουν τὸν κίνδυνον καὶ θὰ κινδυνεύσῃς ἐσύ. «Ἀκόσθηκτο ὄρασιον καὶ διασπαροῦν κατὰ τοῦ Λῴτ».⁸² Κύτταξε ὅτι ὁ δίκαιος φέρεται μὲ γενναϊότητα καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τῶσαν πληθῶς. «Καὶ πλησιάζουσα», λέγει, «τὴν θύραν διὰ νὰ τὴν σπᾶσουν καὶ νὰ εἰσελθῶν εἰς τὴν οἶκον».⁸³ Ὅταν, δηλαδὴ, ἐσκόπευε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ σπίτι, ἐπειδὴ ἀντελήθη τὴν μαίαν αὐτῶν, ἐκλίσει τὴν θύραν ἐπισπᾶν του, ἀλλὰ οἱ μαρὸι καὶ παρᾶνο-

80. Γεν. 19, 9.

81. *R. 4.

82. *B. 4.

83. *E. 4.

μοὶ αὐτοὶ δὲν δέχονται τὴν συμβουλήν τοῦ δικαίου, E δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἴδιον διάβουν καὶ τὴν θύραν ἐπιχειροῦν νὰ σπᾶσουν. Ἄλλ' ἀφοῦ διὰ τῶν ἔργων ἀπεδείχθη, ἀπ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀρετὴ τοῦ δικαίου καὶ ἡ προστασία τοῦ πρὸς τοῦς θεωρουμένους ἕξνου ἀπ' ἑτέρου δὲ ὀλακλήρου ἐκείνου τοῦ πληθῶς ἡ συμφωνία διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κακίας, τότε πλέον ἀποκαλύπτονται καὶ οἱ φιλοξενούμενοι. Καὶ ὅταν εἶδαν ὅτι ὁ δίκαιος ἔκανεν ὅ,τι ἐζητοῦτο ἀπὸ αὐτόν, ἀποθεκόμενοι τὴν δύναμιν των καὶ ὑπερασπίσων τὸν δίκαιον, ὁ ὁποῖος ἐπιβέτο ἀπὸ τὴν μαίαν ἐκείνων. «Οἱ ἐντὸς τοῦ οἴκου δύο ἕξνοι ἄνδρες», λέγει ἡ Γραφή, ἀπλώσαντες τὰς χεῖράς των ἐπράθησαν τὸν Λῴτ πρὸς τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὸν οἶκον.⁴⁸ A καὶ ἐκλείσαν τὴν θύραν τοῦ οἴκου. Τοῦς δὲ ἄνδρας τοῦς εὐρισκομένους εἰς τὴν θύραν τοῦ οἴκου των κατέστησαν τυφλοὺς ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου καὶ ἔτσι ἐκεῖνοι παρέλυσαν καὶ ἀπέκαμαν ζητοῦντες νὰ εἰροῦν τὴν θύραν».⁴⁹

Βλέπεις ὅτι καὶ ὁ δίκαιος αὐτὸς λαμβάνει ἁμείους τὴν ἀμοιβὴν του διὰ τὴν φιλοξενίαν του καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐκεῖνοι ἔλασαν ἀνταξίαν τιμωρίας; «Ἐπράθησαν», λέγει, «τὸν Λῴτ πρὸς τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὸν οἶκον καὶ ἐκλείσαν τὴν θύραν τοῦ οἴκου. Τοῦς δὲ ἄνδρας τοῦς εὐρισκομένους εἰς τὴν θύραν τοῦ οἴκου των κατέστησαν τυφλοὺς ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου καὶ ἔτσι ἐκεῖνοι παρέλυσαν καὶ ἀπέκαμαν ζητοῦντες νὰ εἰροῦν τὴν θύραν». Ἐπειδὴ εἶχε τυφλωθῇ τὸ μάτι τῆς ψυχῆς των, δι' αὐτὸ ὄφιστανται καὶ τὴν τυφλωσιν τῆς ὁράσεως, B διὰ νὰ διδαχθοῦν ὅτι δὲν τοὺς προσφέρουν καμμίαν ὠφέλειαν οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοί, ὅταν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διανοίας εἶναι κατεστραμμένοι. Καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ὄλοι σωματικοὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κακίας καὶ οὕτε οἱ νέοι οὕτε οἱ γέροντες δὲν ἀπουσίαζαν ἀπὸ τὴν πονηρὰν ἐπιχείρησιν, δι' αὐτὸ ὄλοι, λέγει, ἐτυφλώθησαν καὶ οὐκ ἔχον τὴν δύναμιν νὰ ἐπέστησαν, ἀλλὰ ἔχον τὴν δύναμιν τοῦ σώματος των. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἔχον ὑποστήν παράλυτον εἰς τὸ σπουδαιότερον στοιχεῖον τῆς ὑποστάσεως των, τὴν ψυχὴν, δι' αὐτὸ ἔχασαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ σώματος των. Καὶ αὐτοὶ ποῦ προηγουμένως ἐπιχειροῦν νὰ σπᾶσουν τὴν θύραν καὶ μεγάλας ἀπειλάς ἐξετόξευον κατὰ τοῦ δικαίου, ὁμοδικῶς παραλύουν καὶ δὲν βλέπουν τὴν θύραν, ἢ ὅποια εὐρίσκειτο ἐμπρὸς των. C

31. *R. 3. et. 10-11.

Τότε, λοιπόν, ανέπευσε από ανακούφιση ο δίκαιος, διότι ἀντελήφθη ποιοί ἦσαν αἱ φιλοξενούμενοι καὶ πόσον μεγάλη ἦτο ἡ δύναμις των. Διότι «οἱ δύο ξένοι», λέγει, «ἔβησαν πρὸς τὸν Λῶϊ. Ὑπόρχουν ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν καὶ νέας γαμβρούς σου ἢ υἱοὶ σου ἢ θυγατέρες σου ἢ κάποιος ἄλλος ἰδικὸς σου;»³⁵ Κύτταζε ὅτι ἀμείδιον τὸν δίκαιον διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ τοῦ χάρισουν τὴν σωτηρίαν ὄλων τῶν ἰδικῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐάν, λέγουν, ὑπάρχη κάποιος ἰδικὸς σου εἰς τὴν πόλιν, ἐάν ἐπιθυμῆς νὰ σώσῃς κάποιον, ἐάν γνωρίζῃς κανένα πού νὰ μὴ εἶναι ἀμαρτωλὸς σὺν αὐτοῦ, «ἐξάγαγε αὐτοὺς ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν»³⁶ καὶ τὴν χώραν αὐτὴν, ἐξάγαγε ὅλους τοὺς συγγενεῖς σου, «διότι ἡμεῖς θὰ καταστρέψωμεν τὸν τόπον αὐτῶν»³⁷ Δ Ἐπειτα λέγουν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς καταστροφῆς, ἐξηγοῦντες τὰ πάντα μὲ ἀκριβείαν εἰς τὸν δίκαιον. «Ἐπειδὴ», λέγουν, «ἡ καρτὶ αὐτῶν πρὸς τὸν Θεὸν κατακρουγὴ εἶναι μεγάλη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ ὁ Κύριος μᾶς ἀπέστειλεν διὰ νὰ ἀφανίσωμεν αὐτούς»³⁸ Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅπου εἶπεν εἰς τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ, ὅτι, δηλαδή, «πολλοὶ κραυγαὶ ἀνέγρονται πρὸς ἐμὲ ἐκ Σοδώμων καὶ Γομόρρων»³⁹ «Ἡ καρτὶ αὐτῶν πρὸς τὸν Θεὸν κατακρουγὴ» λέγει, «εἶναι μεγάλη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου».

Εἶναι μεγάλη ἡ ἁμαρτία αὐτῶν καὶ δι' αὐτό, ἐπειδὴ ἡ νόσος εἶναι ἀνίατος καὶ τὸ τραῦμα δὲν δέχεται καμμίαν θεραπείαν, μᾶς ἀπέστειλε ὁ Κύριος διὰ νὰ καταστρέψωμεν τὴν πόλιν. Ἐδῶ ἔχομεν ἐκεῖνο πού εἶπεν ὁ μακάριος Δαυὶδ. Ε «Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅστις ἐπλάσε τοὺς ἀγγέλους ταχεῖς ὡς τοὺς ἀνέμους καὶ τοὺς λειτουργοὺς τοῦ τοῦ ἔκαμε ὁ Κύριος δραστηρίου σὺν τὴν φλόγα τοῦ πυρός»⁴⁰ Ἐπειδὴ, λέγουν, ἤλθαμεν διὰ νὰ καταστρέψωμεν ὅλην αὐτὴν τὴν περιοχὴν, (διότι ἐξ αἰτίας τῆς πονηρίας τῶν κατοίκων θὰ ὀπισθῆ καὶ ἡ γῆ τὴν τιμωρίαν), δι' αὐτὸ νὰ φύγῃς σὺ ἀπὸ ἐδῶ. Ὅταν ἤκουσαν αὐτὰ ὁ δίκαιος καὶ ἔμαθε τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἤλθαν οἱ ἄδικοι μὲ ἄνδρας κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν, ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματικότητι ἀγγελοὶ καὶ ὀμηρεῖται τοῦ Θεοῦ τῶν πάντων,

35. *R. 2. σ. 12.

36. *B. 2.

37. *R. 2. σ. 13.

38. *B. 2.

39. *E. 2. 18, 20.

40. *Psalm. 103, 4.

«ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ καὶ ὤμιλησε πρὸς τοὺς γαμβρούς πού εἶχαν νυμφευθῆ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ»⁴¹ Καὶ διὰς παραπῶν ἔλεγε πρὸς τοὺς παροντομους ἐκείνους⁴⁴ Ἄ ὅτι νά, «πλησίον μου εὐρίσκονται δύο θυγατέρες ἀγαμοὶ καὶ παρθένοι»⁴² Διατὶ, λοιπόν, ἐδῶ λέγει «πρὸς τοὺς γαμβρούς, πού εἶχαν νυμφευθῆ τὰς θυγατέρας του; Μὴ νομίσης ὅτι αὐτὰ τὰ λόγια ἀντιφάσκουν πρὸς ὅσα εἶπε προηγουμένως ὁ δίκαιος. Διότι ἦτο συνήθεια αὐτὸ εἰς τοὺς παλαιούς ἀνθρώπους νὰ μνηστεύουν τὰ τέκνα των ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ πολλὰς φορές νὰ συγκοτοκοῦν μὲ τὰς μνηστευθείσας καὶ ἔτσι νὰ ζοῦν κοντὰ εἰς τοὺς γονεῖς των αὐταί, πράγμα τὸ ὅποιον καὶ τώρα γίνεται εἰς πολλὰ μέρη. Ἐπειδὴ, λοιπόν, εἶχε γίνει πλέον ἡ μνηστεία, δι' αὐτὸ τοὺς θυμάρει γαμβρούς του καὶ λέγει, καὶ ὅποιοι εἶχαν νυμφευθῆ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ». Β διότι κατὰ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν συγκατάθεσιν τὰς εἶχαν νυμφευθῆ»⁴³ «Καὶ λέγει Σηκώθητε καὶ ἐξέλθητε ἀπὸ τὰ μέρη αὐτά, διότι ὁ Κύριος θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν. Ἐνόμισον οἱ μέλλοντες γαμβροὶ τοῦ Λῶϊ, ὅτι αὐτὸς ἀπεικονεῖται ἐνώπιόν των καὶ δὲν τὸν ἠκολούθησαν»⁴⁴ Κύτταζε ὅτι καὶ ἐκεῖνοι ἦσαν ἀπὸ τὸ ἴδιον πονηρὸν ζυμᾶρι μὲ τοὺς ἄλλους Σοδομίτας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἤθελε γρηγορὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν δίκαιον ἀπὸ τὴν συγγένειαν αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἐπέτρεψε νὰ ἔλθουν εἰς ἐσφῆν αἱ θυγατέρες του μὲ αὐτούς, ἀλλὰ μὰζὶ μὲ τοὺς κακοὺς ἐκείνους ἤρπασεν ἐκ τῶν προτέρων καὶ αὐτούς, διὰ νὰ ἀποφύγῃ ὁ δίκαιος τὴν συγγένειαν μὲ αὐτούς, ἀφοῦ ἀναχωρήσῃ μὲ τὰς θυγατέρας του. Ὅταν, λοιπόν, ἤκουσαν ἀπὸ τὸν δίκαιον τὴν φοβερὰν αὐτὴν ἀπειλήν, σχεδὸν τὸν ἐχλεύαζαν Ὁ καὶ ἐνόμισαν ὅτι λέγει ἄνοησις. Μά, ὁ δίκαιος ἔκαμεν ὅτι ἐξηρῆτο ἀπὸ αὐτῶν καὶ ἐπειθῆ, μίαν φορὰν ἐμνήστεισε τὰς θυγατέρας του, ἠθέλησε νὰ γλυτώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν τιμωρίαν. Μά, ἐκεῖνοι οὔτε ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτὴν τὸν ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἔμειναν σταθεροὶ εἰς τὰς συνήθειάς των

41. Γεν. 18, 14.

42. *E. 2. σ. 8.

43. Ζυμωτὸς, γαμβρός ἐνομιλεῖ τοὺς μνηστῆρας. Ὁ Λῶϊς δὲν ἀρμυνησάται αὐτὰς μὲ Σοδομίτας. Ἐπὶ λέγει, ὁμοί, καὶ ἡ ἀνοησία ὅτι ὁ Λῶϊς εἶχε καὶ ἄλλας θυγατέρας ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ, ἔκαθε τὸν ἐν στήθῳ ὁ ἀναρρημένον δύο παρθένας. Μάλλον παραδεικτὴ θεωρεῖται ἡ πρῆτη γνώμη, ἥτις ἐνομιλεῖται καὶ ἀπὸ τοῦ στίχου 15, ὅπου βιμλεῖ περὶ δύο θυγατέρων.

44. Γεν. 19, 14.

και επληροφορουντο απο τα ιδια τα γεγονοτα πλεον, οτι αντιθετα προς το συμφερον των δεν εδεχθησαν την συμβουλην του δικαιου. «Κατα τα ημερωματα», λεγει η Γραφη, «επιεσον οι αγγελιοι τον Λωτ λεγοντες, "Εγερθηεις λαθε την γυναικα σου και τας δυο θυγατερας σου, τας οποιας εχεις, και ξεελθε εκ της πολεως δια να μη τιμωρηθης και συ με τας αμαρτιας των κατοικων της πολεως ταυτης. Οι περι τον Λωτ εταραχθησαν».⁴⁵ «Μη καθυστερης, λεγει, διοτι πρεπει να τιμωρηθουν πλεον αυτοι. Σωσε, λοιπον, τον εαυτον σου, την γυναικα σου και τας δυο θυγατερας σου. Διοτι αυτοι που δεν ηθελησαν να πεισθουν εις την προτροπην σου, θα τιμωρηθουν γρηγορα μαζι με τους άλλους, Συνεπως, να μη καθυστερης, μηπως και συ οποστης την τιμωριαν των παρανομων αυτων. «Και εταραχθησαν», εταν ηκουσαν αυτα οι περι τον Λωτ, την γυναικα του και τας θυγατερας του. «Εταραχθησαν», λεγει, δηλαδη, εγεμισαν φθοβον, τους κατελαβε τρομος Β και ενδιωσαν αγωνιον δια την απειλην. Δι' αυτο απο ενδιαφερον προς τον δικαιον «οι αγγελοι», λεγει, «επισαν το χερι αυτου».⁴⁶ Δεν ομιλει πλεον η Γραφη οταν να ενοση ανθρωπους, αλλ' επειδη προκειται να πραγματοποιησουν την τιμωριαν, τους νομαζει αγγελους και λεγει: «Οι αγγελοι ελαβον την χειρα του Λωτ, την χειρα της γυναικος του, τας χειρας των δυο θυγατερων του — διοτι ο Θεος ελυπηθη τον Λωτ — και εξηγαγον αυτους απο την πολιν των Σοδομων».⁴⁷ «Εδωσαν θαρρος εις αυτους με την επαφην της χειρος και ενεδυναμωσαν την προθυμιαν των, δια να μη παραλυση την δυναμιν των ο φοβος. Δι' αυτο προσεθεσε: «Διοτι ο Κυριος ελυπηθη τον Λωτ». Λεγει, δηλαδη, οτι επειδη ο Κυριος εκρινεν αυτον αξιον να σωθη, δι' αυτο και οι αγγελοι, επιβιμωντες να δυναμωσουν την προθυμιαν αυτων,⁴⁸ Α πιανουν το χερι αυτων και κωρου τους εφεραν εξω της πολεως εϊπαν εις τον Λωτ και τους οικειους του. Φυγετε και σωσατε την ζωην σας. Πισω μη κυτταξετε,⁴⁹ οτε να σταματησετε εις τα περιχωρα των Σοδομων. Καταφυγετε εις το απεναντι ορος, δια να μη

45. Ξ. 4. στ. 15-16.

46. Ξ. 4. στ. 18.

47. Ξ. 4.

48. Η εντολη αφε εδδθη, δια να δοκιμασθη η πιστις και η δικαιοσυνη του Λωτ και των περι αυτων κατα τους μεν, δια να σκεθουν να φγουν κατα τους δε. (Ίωηλ Γενν. 1. 4. σελ. 165).

συμπεριληφθητε εις την καταστροφην».⁵⁰ Συνεπως, επειδη, λεγει, σε απεικονουμεν απο τους αμαρτωλους αυτους, να μη κυτταξης πλεον προς τα οπισω, οστε να βεληθης να ιθης τα δεκα θα σμωδων εις αυτους, αλλα τρεξε να φυγης μακρια, δια να ημπαρρωςης να αποφυγης την τιμωριαν που ερχεται εναντιον αυτων. «Επειτα, επειδη εφοδηθη ο δικαιος μηπως δεν προσβαση να μεταβη εις τον τοπον, που του ειχεν οριοθη και να φθαση εις το ορος, λεγει Β «Κυριε, σε παρακαλω, αφου ο δουλος σου εδρε και εχει χαριν ενωπιον σου και δεειξες την μεγαλην κωλωσυνην σου φροντισω δια την ζωην μου, εγω δεν θα προσβασω να καταφυγω και να σωθω εις το ορος εκεινο μη τυχον με προλαβουν τα επαρχομενα κακα και αποθανω: σε παρακαλω λοιπον, Ισου η πολις εκεινη ειναι πλησιον, ωστε να καταφυγω εκει, ειναι μικρα και θα σωθω εκει».⁵¹ «Αν μου επιτρεψης να υπαγω εκει, δια να σωθω, θα αφελω την ζωην μου εις σε».⁵² «Επειδη απεσπασατε, λεγει, να μου χαρισατε την σωτηριαν, αλλ' ειναι ανωτερον απο την δυναμιν μου το να φθασω ηγκαρα εις την κορυφην του ορους, σας παρακαλω, να δεϊξετε μεγαλυτερον φιλονθρωπιαν προς εμενα και να κανετε ελαφροτερον την κωρασιν μου. C "Ωστε, δια να μη με προσβαση η επερχομενη τιμωρια και τιμωρηθω μαζι με αυτους επιτρεψατε μου να μεταβω εις την πλησιον πολιν. Διοτι, αν και ειναι ασημαντος και μικρα, εκει θα ημπαρρωςω να σωθω και να ζω πλεον με ασφαλειαν.

«Και ο αγγελος ειπεν εις αυτον. Να, ηκουσα την προσευχην σου και δια την παρακλησιν σου ταυτην δεν θα καταστρεψω την πολιν εκεινην, δια την οποιαν με παρεκαλεσες».⁵³ Εδεχθη λεγει, την παρακλησιν σου και θα κανω και αυτο, δηλαδη, θα σωθ την εκπληρωσω και δεν θα καταστρεψω την πολιν προς χαριν σου. «Σπεισε, λοιπον, και φθασε εις τον τοπον αυτον και σωσου».⁵⁴ Πραγματικα, δεν θα κανω τιποτε μεχρις διου να φθασης εσυ εκει. «Διοτι δεν θα καταστρεψω την περιοχην», λεγει,

49. Γεν. 19. 17.

50. Ο Λωτ ενδιωκεν, οτι επειδη ειναι μικρα, δεν θα ειναι πολυ επιβιμωμενη και δεν θα καταστραφη.

51. Γεν. 19. 18-20.

52. Ξ. 4. στ. 21.

53. Ξ. 4. στ. 22.

μέχρι να υπάγης εἰς ἐκεῖ.⁶⁴ Ἐπειδὴ ἐνδιαφέρομαι διὰ τὴν σωτηρίαν σου, ἢ θὰ περμένω νὰ ἀφικθῆς ἐκεῖ καὶ ὕστερα θὰ τιμωρῶσθε αὐτούς. «Ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν εἰς τὴν χώραν καὶ ὁ Λῶτ ἐσθλάεν εἰς τὴν Σηγῶρ».⁶⁵ Κατὰ τὴν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου ἐσθλάεν εἰς τὴν πόλιν καὶ μέλις ἐσθλάεν εἰς τὴν πόλιν, ἐτιμωρήθησαν ἐκεῖνοι. «Ὁ Κύριος, λέγει, ἐσθρέξεν εἰς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα θεῖαφι καὶ φωτιὰν ἐξ οὐρανοῦ, ἐκ τοῦ Θεοῦ κατήλθε. Ἡ θεομηνία αὐτῆ κατέστρεψε τὰς πόλεις αὐτάς, ὅλα τὰ περίχωρα καὶ ὅλους τοὺς κατοικοῦς τῶν πόλεων καὶ πᾶσαν θλάστηριν τοῦ μέρους ἐκείνου».⁶⁶ Μὴ παροξενεῦσαι, ἀγαπητέ μου, ἀπὸ τὸν τρόπον ποῦ ἐκτίθενται ἐνταῦθα τὰ γεγονότα. Διότι εἶναι γνώρισμα αὐτοῦ τῆς Γραφῆς καὶ πολλὰς φορές χρησιμοποιοῖ ἐτοι ἀδιάφορα τὰ ῥήματα. Ἐ Πρᾶγμα ποῦ καὶ ἐν πρακτικῶν ἡμποροῦμεν νὰ ἴδωμεν. Πραγματικά, «ἐσθρέξεν, λέγει, ὁ Κύριος θεῖαφι καὶ φωτιὰν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἐκ τοῦ Θεοῦ κατήλθε», διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι ὁ Κύριος ἔδωκε τὴν τιμωρίαν καὶ ὅτι δὲν κατέστρεψε μόνον τὰς πόλεις, ὅλα τὰ περίχωρα καὶ ὅλους τοὺς κατοικοῦς τῶν πόλεων, ἀλλὰ ἠφάνισε καὶ θλίην τὴν θλάστηριν τῆς γῆς. Ἐπειδὴ, δηλαδή, οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἠμάτησαν ὑπερβολικά, εἰ' αὐτό, λέγει, καθιστῶ τὴν γῆν ἄκαρπον, ὥστε, ἐν καὶ ἐκεῖνοι κατεστράφησαν».⁶⁷ Ἄ νὰ καταστῆ ἡ γῆ μίση διαρκῆς ὑπάμνησις πρὸς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, διδάσκουσα τοὺς πάντας μὲ τὴν ἰδικὴν τῆς ἀφορίαν τὴν πονηρίαν τῶν ἀνθρώπων τοῦ κατώκησαν εἰς αὐτὴν.⁶⁸

Εἶδες τί σημαίνει ἀρετὴ καὶ τί κακία καὶ πῶς ἐσώθη μὲν ὁ δίκαιος, ἐνῶ αὐτοὶ ἔλαβον τιμωρίαν ἀναξίαν τῆς πονηρίας των; Καὶ ὅπως ἀκριδῶς ὁ δίκαιος ἐξ αἰτίας τῆς ἀρετῆς του ἔσωσε τὰς θυγατέρας του καὶ πορημπόδιε τὴν καταστροφὴν τῆς μικρᾶς ἐκείνης πόλεως, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολικῆς των πονηρίας ὄχι μόνον αὐτοὶ ἐχάθησαν καὶ κατεστράφησαν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν κατέστησαν ἄκαρπον εἰς τὸ ἔξῃς. Ἐ «Ἡ γυναῖκα τοῦ Λῶτ».

64. Ἐ. ἄ.

65. Ἐ. ἄ. στ. 23. Ἡ Σηγῶρ εἶναι ἐπίσης καμένη μίση φωνή παρὰ τοῦ Ν. Ἀ. τῆς Νεαρῆς Βελάσιος.

66. Ἐ. ἄ. στ. 24-26.

67. Περὶ τῆς πραγματοποιήσεως καταστροφῆς καὶ τῶν συνεπειῶν ταύτης, οἱ ἔσονται μέχρι σήμερον εἶναι καιροὶ, ὅλεσε δὲ' ἀπὸ 28 σημειῶσαν τῆς ἄρας ἐπιπέρας.

λέγει, ἐστρέφεν ὅπως νὰ ἴδῃ τὴν καταστροφὴν καὶ ἔγινε στήλη θλάτος».⁶⁹ Ἐπειδὴ, θέβαια, ἤκουσε τοὺς ἀγγέλους νὰ διατάσσον τὸν δίκαιον νὰ μὴ προσέχη τί γίνεται πίσω του, ἀλλὰ μὲ μεγάλην σπουδὴν νὰ ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὴν πόλιν, ἀλλὰ παρῆκουσε τὴν ἐντολήν καὶ δὲν ἐφύλαξε τὴν παραγγέλιαν, εἰ' αὐτό καὶ τιμωρεῖται διὰ τὴν ἀδιαφορίαν ἐν αὐτῇ.

Ἡμεῖς ὅμως, ἀκούοντες αὐτὰ, ἄς φροντισώμεν πολὺ διὰ τὴν σωτηρίαν μας καὶ ἄς ἀποφύγωμεν νὰ μμηθώμεν τὴν παρανομίαν ἐκείνων, ἄς μμηθώμεν δὲ τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν τοῦ δίκαιου Λῶτ, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ ἀποφύγωμεν καὶ τὴν ὀργὴν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχομένην. Ἐ Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπως δῆ- πτε δὲν εἶναι δυνατόν, ἐκεῖνος, ποῦ ἐπιδιώκει μὲ ζῆλον τὴν φιλοξενίαν, νὰ μὴ κερδίση μεγάλου θσαυροῦ πνευματικῶν ἀπὸ αὐτῆ. Καθ' ὅσον οἱ δίκαιοι αὐτοὶ, καὶ ὁ Ἀθραάμ καὶ ὁ Λῶτ, τόσον μεγάλην δσθήειαν ἔλαβαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καί, ἐνῶ εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι φιλοξενούν ἀνθρώπους, κατηξιώθησαν νὰ φιλοξενήσουν ἀγγέλους καὶ μάλιστα τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων. Ὑπάρχει, θέβαια, ἡ δυνατότης καὶ εἰς ἡμᾶς, ἐὰν θέλωμεν, καὶ τώρα νὰ ὑποδεχώμεν τὸν Κύριον πρὸς φιλοξενίαν. Διότι αὐτὸς εἶναι ποῦ εἶπεν «Ἐκεῖνος, ποῦ σᾶς ὑποδέχεται πρὸς φιλοξενίαν ὡς δικάνοῦς τοῦ εὐαγγελίου μου, ὑποδέχεται ὄχι σᾶς, ἀλλὰ ἐμέ».⁷⁰ Συνεπῶς, μὲ τὴν διάθεσιν αὐτῆν ἄς ὑποδεχώμεθα τοὺς ἔνοους πρὸς φιλοξενίαν, χωρὶς ποτε νὰ δίδωμεν προσοχὴν εἰς τὴν ταπεινὴν καὶ τὴν ἄσημον ἐσωτερικὴν των ἐμφάνισιν. Διότι καμμία φορὰ, ἐὰν μὲ παρομοίαν διάθεσιν προσφέρωμεν τὴν φιλοξενίαν μας, δὲ ἀξιώσωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ὑποδεχώμεν πορομοίους ἔνοους, ἢ οἱ ὅποιοι θεωροῦνται ἐσωτερικοὶ, ἀλλὰ ἐφαρμόζουν τὴν ἀρετὴν τῶν ἀγγέλων. Μόνον δὲν πρέπει νὰ εἰμεθα περίρωγχι ὅτε νὰ ἐρατώμεν συνεχῶς, διὰ νὰ μὴ χάσωμεν τὸν θσαυρόν. Διότι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτοῦ τοὺς δικάλους ἔνοους καὶ μᾶς διδάσκει πῶς ἐπέτυχον νὰ προσφέρουν αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν φιλοξενίαν καὶ λέγει «Μὴ ξεχνᾶτε τὴν φιλοξενίαν, διότι μὲ αὐτὴν μερικὸι ἠξιώθησαν, χωρὶς νὰ ἤξεύρουν ποίους ἐδέχοντο, νὰ φιλοξενήσουν ἀγγέλους».⁷¹ Πραγματικά, αὐτὸ πρὸ πάντων ἀπέδειξεν αὐτοὺς

69. Γεν. 19, 26.

70. Ματθ. 10, 40.

71. Ἐβρ. 13, 2.

ἀξίους θαυμασμοῦ καὶ μεγάλους, τὸ γεγονός, θελαθεῖ, ὅτι, χωρὶς νὰ τοὺς γνωρίζουν ποῖοι εἶναι, τοὺς προσέφεραν τὴν φιλοφροσύνην των. Καὶ ἡμεῖς, λοιπόν, ὡς ἐνεργούμεν τὴν φιλοφροσύνην μὲ πίστιν καὶ εὐλάβειαν, Ἐὰν διὰ νὰ ἡμπαρέσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὸν θησαυρὸν τοῦ ἀπορρέει ἀπ' αὐτὴν, τὸν ὁποῖον εἶπε ὁμοίως καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

447 Α «Ο ΑΒΡΑΑΜ ΗΓΕΡΘΗ ΔΙΑΝ ΠΡΩΤ¹ ΚΑΙ ΜΕΤΕΒΗ ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΟΠΟΥ ΣΩΣΕ ΕΓΓΙΣΤΕΚΤΟ ΟΡΦΙΟΣ ΕΝΕΠΙΘΟΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ.»²

Ἡ χθεσινὴ μας ὁμιλία, ἡ ὁποία εἶχε ὡς θέμα τὴν εὐαγγελικὴν περικοπὴν περὶ τῆς Σαμαρείτιδος,³ μᾶς ἐδίδαξεν εἰς ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν, ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ Κυρίου τὴν ἀνέκφραστον μακροθυμίαν καὶ τὸ ὑπερβολικὸν του ἐνδιαφέρον δι' αὐτὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν μεγάλην εὐγνωμοσύνην αὐτῆς. Εἶδατε ὅτι ἐνῶ μετέθη διὰ νὰ πάρῃ οἰσθητὸν νερό, ἤντησεν ἐκ τῆς νοητῆς πηγῆς τὰ θεὰ νόματα καὶ ἔτσι ἐπέστρεφεν εἰς τὸ σπίτι της, πραγματοποιοῦσα τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου: Β «Τὸ νερὸ ποὺ θὰ τοῦ δώσω, θὰ μεταβληθῇ μέσα του εἰς πηγὴν νεροῦ, ποὺ δὲν θὰ στεיρεῖ, ἀλλὰ θὰ ἀναβλύξῃ καὶ θὰ πηδᾷ καὶ θὰ τρέχῃ πάντοτε διὰ νὰ τοῦ παρέχῃ ζωὴν αἰώνιον.»⁴ Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐγίνετο αὐτὴ ἀπὸ τὴν βέλαν καὶ πνευματικὴν ἀκείνην πηγὴν, δὲν ἐκράτησε μέσα της τὰ νόματα, ἀλλὰ ἐξεπέδουσα, ὅπως ἡμπορεῖ νὰ λεχθῇ, ἐκχέει τὸ χάρισμα τῆς δωρεᾶς ποὺ τῆς ἐδόθη καὶ εἰς τοὺς κατοικοὺς τῆς πόλεως καὶ αὐτομάτως μετεβλήθη εἰς κήρυκα ἢ Σαμαρείτις, ἡ ἀλλόφυλος. Εἶδατε τί σημαίνει εὐγνωμοσύνη ψυχῆ, εἶδατε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία κανένα δὲν περιφρανεῖ, ἀλλὰ εἶτε εἰς γυναῖκα, εἶτε εἰς πτωχόν, εἶτε οἴποιον ἄλλοτε ἀλλοῦ συναυτῆς ψυχῆν, προθύμον καὶ θερμὴν, ἀμέσως τῆς δίδει τὴν χάριν του. C Ἄς μιμηθῶμεν λοιπόν, ὡς παρακαλῶ, καὶ ἡμεῖς τὴν γυναῖκα αὐτὴν καὶ ὡς ἀποδεχόμεθα μὲ μεγάλην προσοχὴν τὰ διδάγματα τοῦ ἁγίου

1. Ἀνήσχος ὁ Ἀβραὰμ σπείθει εἰς τὸν τόπον, ὅπου παρεκάλει τὸν θεὸν προνομήσας, διὰ νὰ τῆρ τι ἔργον. Πρβλ. Γεν. 18, 22-28.

2. Γεν. 19, 27.

3. Ὁ Χριστός, ἐπιθέτων νὰ εἶναι ἐπίκαιρος εἰς τὰς ἐπιλήψεις του, διέκοπτε τὴν οἰκάν ἐπὶ ὁμιλίαν του ἐπὶ ἐνὸς συγκεκριμένου θέματος καὶ ἠκολούθη μὲ τὸ περιεχόμενον ἐπὶ ἐπὶ μεταξὺ ἑορτῶν. Ἐπὶ καὶ ἐπὶ μετὰ τὴν ἐξῆς ὁμιλίαν του, ἠκολούθη μὲ τὴν μεσελάθησαν ἑορτὴν τῆς Σαμαρείτιδος, κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ τὸ Πάσχα ἑορτασθῆ.

4. Ἰωάν. 4, 14.

Πνεύματος. Διότι τὰ λεγόμενα δὲν εἶναι ἱδικά μου, ὅστε λέγω ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου γλώσσαν, ὅσα θὰ εἶπω, ἀλλὰ ὁμιλῶ ὀδηγούμενος ἀπὸ τὴν φιλανθρωπῆσαν τοῦ Κυρίου χάριν τῆς ἱδικῆς σας ἀφελείας καὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Συνεπῶς, μὴ ἀποδέξησθε, ἀγαπητέ μου, πρὸς ἐμένα ποῦ ὁμιλῶ, ὅστε νὰ σταθῆς εἰς τὴν ἰδικήν μου ἀσημότητα, ἀλλὰ νὰ λάθῃς ὑπ' ἑξῆς σου ὅτι φέρω, ὅ,τι μοῦ ἔδωσεν ὁ Κύριος καὶ, ἔχων τὴν προσοχήν σου ἐπιτραμιμένην πρὸς αὐτὸν ποῦ με ἀπέστειλεν, νὰ δεχέσθε τὰ λεγόμενα με ἀγριππὸν πνεῦμα. Διότι καὶ εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ὅταν ὁ βασιλεὺς, ποῦ φορεῖ τὸ στέμμα τῆς ἐξουσίας, ἀποστείλῃ διατάγματα, ἄκείνος ποῦ τὰ μεταφέρει δὲν ἔχει κομιδὴν ἐξῆς αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλ' εἶναι ἓνα ἀσήμαντον πρόσωπον, καὶ πολλὰς φορές δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐπιδείξῃ ὅτι κατὰ γὰρ ἀπὸ εὐγενεῖς προγόνους, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος εἶναι ἀνώμιος καὶ ἀπὸ ἀνωμίους καὶ ταπεινοὺς προγόνους κατὰ γὰρ, μὴ ἀκείνους, ποῦ πρόκειται νὰ δεχθῶν τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποστελλόμενα, δὲν προσέχουν ἄκείνον προσωπικῶς, ἀλλὰ ἐξ ὀπίσθου τῶν γραμμάτων τοῦ βασιλέως τοῦ ἀπονέμου μεγάλῃ τιμῇ καὶ δέχονται τὰ γράμματα μετὰ μεγάλου φόβου καὶ πολλῆν προσοχήν. Ἐάν, λοιπὸν, ἄκείνος, ποῦ φέρει τὰ διατάγματα ἑνὸς ἀνθρώπου καὶ μόνον ἄπλο χαρτί μεταφέρει, γίνεται δεκτὸς ἀπὸ ἄλλους, πολὺ περισσότερον ἐσεῖς θὰ θεωρηθῆτε δικαίος, ὅταν δεχέσθε μετὰ μεγάλῃ προσοχήν τοὺς λόγους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοὺς ὁποίους δι' ἐμοῦ σὰς διδάσκει, διὰ νὰ λάβετε πολλὴν ἀμοιβὴν διὰ τὴν εὐγνωμοσύνην σας αὐτῇ.

⁴⁴⁸ Α. Πραγματικῶς, ὅταν ὁ Κύριος τῶν ὄλων ἴδῃ τὴν προθυμίαν τῆς ψυχῆς σας, ἀπ' ἐνὸς μὲν εἰς ἐμένα θὰ δώσῃ ὀφθικωτέρων τὴν χάριν τοῦ διὰ νὰ ἔμπορέσῃ νὰ σὰς οἰκοδομήσῃ πνευματικῶς, ἀπ' ἑτέρου δὲ θὰ σὰς χορηγήσῃ μεγαλυτέρων σύνεσιν, ὥστε νὰ ἀντιλαμβάνεσθε καλὰ τὰ ὅσα σὰς λέγω. Διότι ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος εἶναι πλοῦσις καὶ μολοντὶ ἀποστέλλεται πρὸς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐν τούτοις δὲν παθαίνει καμμίαν μείωσιν, ἀλλὰ μετὰ τὴν διανομήν αὐξάνει περισσότερο καὶ ὅσον πῶς πολλοὶ μετέχουν αὐτῆς, τὸσον καὶ ἡ δωρεὰ τῆς πολλαπλασιάζεται.

Τώρα, ἔλατε, ἐὰν νομίζετε, νὰ συνδεθῶμεν σήμερον μετὰ τὴν συνέλειον τῆς προηγουμένης μας ὁμιλίας καὶ νὰ ἴδωμεν εἰς ποῖον σημεῖον ἐπαύσαμεν τὸν λόγον Β καὶ ἄ-

πὸ ποῦ πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν σήμερον. Λοιπὸν, εἰς ποῖον σημεῖον ὀδηγήσομεν τὸν λόγον καὶ ὅστερα ἐτελειώσομεν τὴν διδασκαλίαν; Μὰ, θέσασθε, ἀφοῦ σὰς διηγῆθην τὰ σχετιζόμενα μετὰ τὸν Λῶτ καὶ τὸν ἐμπρησθῆσαν τῶν Σοδωμῶν, ἐσταμάτησα εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ὁ Λῶτ ἐσώθη καταφυγὼν εἰς τὴν Σηγῶρ. «Ὁ ἥλιος, λέγει, κἀνέτειλεν εἰς τὴν χώραν καὶ ὁ Λῶτ ἐσῆλθεν εἰς τὴν Σηγῶρ», καὶ τότε ἢ ἀπὸ τὸν Θεὸν προερχομένη ὄρη ἔκεινη ἐπέπεσεν εἰς τοὺς κατοικοὺς τῶν Σοδωμῶν καὶ κατέστρεψε τὴν περιοχὴν ἅλην καὶ ἡ γυναῖκα τοῦ δικαίου, λησμονήσασα τὴν ἐπιτολήν τῶν ἀγγέλων καὶ στρέψασα τὸ βλέμμα τῆς εἰς τὰ ὀπίσθου, μετέβη εἰς στήλην ἑλάτου, προσφέρουσα. Ἔτσι, συνεχῆ ὑπάμνησον τῆς σαρκῆς τῆς εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, Ὁ Σήμερον, λοιπὸν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναγνώσωμεν τὴν συνέλειον καὶ νὰ εἶπω ὀλίγα εἰς τὴν ἀγάπην σας, διὰ νὰ γνωρίσῃτε καὶ πάλιν καὶ τοῦ πατριάρχου τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν φιλοστοργίαν καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ δι' αὐτὸν. Ὅταν πλεον ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος καὶ ὁ μὲν δικαίος Λῶτ ἐσώθη καταφυγὼν εἰς τὴν Σηγῶρ, οἱ δὲ Σοδομίται ὑπέστησαν τὴν καταστροφὴν, τότε ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, λυπούμενος καὶ αὐτοὺς διὰ τὴν καταστροφὴν ποῦ ὑπέστησαν ἐξ αἰτίας τῆς ἀμαρτίας τῶν, ἀλλὰ καὶ ἐνδιαφερόμενος ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν τύχην τοῦ Λῶτ, ἀφοῦ ἐσπώθη πολὺ πρῶτ', λέγει ἡ Γραφή, καὶ ἐκύτταξε μετὰ ἐξεταστικῶν τὰ ὅσα εἶχαν συμβῆ. «Ἐσπώθη λοιπὸν», λέγει, «ὁ Ἀβραάμ πολὺ πρῶτ' καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ᾗδ' εὐρίσκειτο ὄρθιος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Δ' ἔστρεψε τὸ βλέμμα του εἰς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα καὶ εἰς τὴν περιχώρον τοῦ μέρους αὐτοῦ καὶ ἐπρόσβε. Καὶ νὰ φωνάξῃ ἀνέβαινον ἀπὸ τὴν γῆν, ὡς νὰ ἐξήρχετο καπνὸς φωτῆς ἀπὸ ἀσβεστοκαμίνων». Ἀφοῦ ἐπῆγεν, λέγει, εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος, εἰς τὸ ὅποιον συνωμίλησε μετὰ τὸν Θεὸν καὶ τὸν παρεκάλεσε διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν Σοδομιτῶν, παρετήρησε τὰ σημεῖα τῆς φοβερᾶς ἐκείνης τιμωρίας καὶ χάριν τοῦ δικαίου Λῶτ ἤθελε νὰ μάθῃ κατὰ νέον. Διότι τέτοια εἶναι ὁ χαρακτήρ τῶν ἁγίων ἀνθρώπων, ἐληθέ, ὁμολόγησθε καὶ συμπαθεῖς. Καὶ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ἡ θεία Γραφή ὅτι τὴν γνώσιν αὐτὴν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἡ χάρις

5. Γεν. 19, 28.
6. Ἐ. ἀ. σ. 27-28.
7. Πρβλ. ἡ. ἀ. 18, 23-28.

τοῦ Πνεύματος καὶ συγχρόνως διὰ τὴν ἀπολλάξῃ καὶ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ τῆν ἀνησυχίαν τοῦ διὰ τὸν Ἀὐτὸν λέγει: «Ὁταν ἐπρόκειτο νὰ καταστρέψῃ ὁ Θεὸς τὰς πόλεις τῆς περὶ αὐτῆς, Ἐ ἐνεθυμήθῃ τὸν Ἀβραάμ καὶ ἐλύτῳ τὸν Ἀὐτὸν ἐκ τῆς καταστροφῆς.»⁸

Τὶ σημαίνει, ἐνεθυμήθῃ ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ; Ἐνοοῖ τὴν παράκλησιν, τὴν ὅποιαν ἔκανε, ὅταν ἔλεγε: «Θὰ καταστρέψῃς τὸν δίκαιον μὲ τὸν ἀσεβῆ μαζί.» Τὶ θὰ ἀπονητήσωμεν, ὅμως, ἐὰν μᾶς ἐρωτήσῃ κάποιος; ὁ δίκαιος Ἀὐτὸν ἐσώθη ἐξ αἰτίας τῆς παρακλήσεως τοῦ Ἀβραάμ καὶ οὐκ διὰ τῆς ἰδικῆς τῆς δικαιοσύνης; Ναι, ἐσώθη καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τοῦ πατριάρχου. Διότι, ὅταν προσφέρωμεν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, τότε καὶ αἱ προσευχαὶ τῶν δικαίων μᾶς ὠφελοῦν πάρα πολὺ. ⁸⁹ Ἄ Ἐνῶ, ὅταν οἱ ἴδιοι ἡμεῖς κατεχόμεθα ἀπὸ σαθυμῶν καὶ στηριζόμεν τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας μας μόνον εἰς τὰς πρεσβείας τῶν ἁγίων, τότε πλέον δὲν ἔχομεν τίποτε νὰ κερδίσωμεν Ὅχι, βέβαιον, ἐπειδὴ οἱ δίκαιοι εἶναι ἀνίσχυροι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι προδίδομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὴν σαθυμῶν μας.

Καὶ διὰ τὴν καταλάβῃς καλὰ ὅτι, ὅταν δεκνόμεν ἀμέλειαν καὶ διαφοράν οἱ ἴδιοι, δὲν ἔχομεν καμμίαν ὠφέλειαν, εἴτε δίκαιοι εἶναι οἱ παρακαλοῦντες δι' ἡμᾶς, εἴτε προφῆται (διότι ἔκείνοι ἀποδεκνόμεν τὴν ἀρετὴν των καὶ μὲ τὰς δεήσεις των αὐτὰς, ἐνῶ ἡμεῖς δὲν ὠφελοῦμεθα καθόλου ἐξ αἰτίας τῆς συμπεριφορᾶς μας), ἄκουσε τὸν Θεὸν τῶν ἑλων νὰ λέγῃ πρὸς τὸν ἡγιασμένον ἐκ κοιλίας μητρὸς τοῦ Ἱερειῶν Β' «Νὰ μὴ προσεύχῃ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, διότι δὲν θὰ ἀκούσω τὰς προσευχὰς σου.»⁹ Κόπταξε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου. Προλέγει εἰς τὸν προφῆτην τὴν αἰτίαν τῆς μὴ εἰσακοῆς τῆς προσευχῆς μὴ τυχόν, μετὰ τὴν μὴ εἰσακουσθεῖσαν προσευχὴν του, νομίση ὅτι αὐτὸ συμβαίνει ἐξ ἰδικῆς τοῦ ὑπασιότητος. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, προμηθεύει εἰς αὐτὸν τὴν κακίαν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἴδιος ἐντολήν νὰ μὴ προσεύχεται ὑπὲρ αὐτοῦ, ὥστε καὶ ὁ ἴδιος νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ τὸ μέγεθος τῆς πονηρίας ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ ἔκείνοι νὰ ἀντιληφθῶν ὅτι καμμίαν βοήθειαν δὲν τοὺς δίδει ὁ

8. *B. 2. 18, 30.

9. *B. 4. 18, 23.

10. *Ier. 7. 16.

προφῆτης, ἐὼν προηγουμένως δὲν θελήσουν καὶ οἱ ἴδιοι νὰ κάνουν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτοὺς.

Γνωρίζοντες αὐτὰ, ἀγαπητοὶ μου, ἄς καταφεύγωμεν μὲν εἰς τὰς πρεσβείας τῶν ἁγίων C καὶ ἄς παρακαλῶμεν νὰ δέωνται διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλ' ἄς μὴ ἐπαπαυώμεθα μόνον εἰς τὰς ἰκασίας ἐκείνων, μὰ καὶ ἡμεῖς ἄς τακτοποιώμεν ὅπως πρέπει τὴν συμπεριφορὰν μας καὶ ἄς φροντίζωμεν νὰ μεταβαλλώμεθα πρὸς τὸ καλλίτερον, διὰ τὴν δημιουργώμεν τὰς προϋποθέσεις νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ἡ πρεσβεία τοῦ γίνεται πρὸς χάριν μας ἀπὸ τοὺς ἁγίους. Ἀὐτὸ τὸ λέγει καὶ πρὸς τὸν ἴδιον προφῆτην ὁ Κύριος τῶν ἑλων «Δὲν ἐλπίετε τί κάνουν αὐτοὶ εἰς τὰς πόλεις τοῦ Ἰούδα; Κοίτων ποιεῖ κρέατα καὶ κατασκευάζουν πλακοῦντια πρὸς τιμὴν τῆς στρατιᾶς τῶν ἀπτερόν τοῦ οὐρανοῦ.»¹¹ Δηλαδή, λέγει πρὸς αὐτόν. Δι' αὐτοὺς μὲ παρακαλεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν σταματοῦν νὰ πράττουν τὴν πονηρίαν, τοῦ δὲν ἔμποροῦν καθόλου νὰ ἀντιληφθῶν τὴν ἀσθένειαν ἀπὸ τῆν ὅποιαν κατέχονται, ἀλλὰ ζοῦν μὲ τὴν ἀνασθησίαν; **Δ** Δὲν ἐλπίετε τὴν ὑπερβολικὴν των κατακρήνησιν πρὸς ἐμὲ; Δὲν ἐλπίετε τὴν μεγάλην των μαριαν; Ὅτι δὲν ἐχόρτασαν ἄκομη ἀπὸ τῆν ἀσθένειαν των, ἀλλὰ, ὅπως ὁ χοῖρος εἰς τὸν θόρον, ἔτσι κυλιόταντα μέσα εἰς τὰς ἰδικὰς των παρανομίας; Διότι μήπως ἐπεφίμεναν νὰ τοὺς ἐνθαρρύνω, ἐὰν ἤθελον νὰ ἐπιστρέψουν; Δὲν εἶμαι ἐγὼ τοῦ διὰ μέσου τῶν προφητῶν φωνάζω καὶ λέγω «Μετὰ τὴν εἰδωλολατρίαν, πορνείαν, εἴπα πρὸς αὐτοὺς: Ἐπιστρέψατε πρὸς ἐμὲ καὶ δὲν ἐπόστρεψαν.»¹² Μήπως, βέβαιον, ζητῶ τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ παύσουν τὴν πονηρίαν καὶ νὰ σταματήσουν νὰ πράττουν τὰ κακά; Μήπως, πάλιν, ζητῶ εὐθύναις διὰ τὰ πεσομένα ἀμαρτήματα, Ἐ ὅταν τοὺς ἴδω νὰ κατέχονται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μετανοήσουν; Κάθε ἡμέραν δὲν φωνάζω δυνατὰ λέγων ὅτι «δὲν ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ζῇ ἐν μετανοίᾳ.»¹³ Μήπως δὲν κάνω τὰ πάντα, διὰ τὴν λυτρώσει ἀπὸ τὴν καταστροφὴν ὅσους ἔχουν ἐμπλακῆ εἰς τὴν πλάνην; Μήπως ἀντιῶν, ὅταν τοὺς ἴδω νὰ μετανοοῦν; Ἐγὼ δὲν εἶμαι, τοῦ λέγω «ἐνῶ ἀκόμη προσεύχου, θὰ σοῦ εἴπω.

11. *E. 4. 7. 17-18.

12. *E. 4. 8. 7.

13. *Ier. 18. 28.

Νά, είμαι κοντά σου;»¹⁴ Μήπως αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐπιθυμοῦν τόσο τὴν σωτηρίαν των, ὅσον φροντίζω ἐγὼ νὰ σωθῶν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι;¹⁵ Ἄ καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν;¹⁶ Μήπως, λοιπόν, δι' αὐτὸ σὲ ἔφερα ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξίαν εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ὑπάρξεως, μὲ σκοπὸν νὰ σὲ καταστρέψω; Μήπως ἠτοίμασα χωρὶς σκοπὸν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὰ ἀνυπαλόγητα ἀγαθὰ; Μήπως δι' αὐτὸ δὲν ἠπειλήσα καὶ μὲ τὴν γένην, διὰ νὰ προτρέψω διὰ τοῦ φόβου αὐτῆς νὰ τρέξουν ὅλοι πρὸς τὴν οὐράνιον βασιλείαν; Συνεπῶς, μακάριε προσήτα, μὴ ἐγκαταλείπῃς αὐτοὺς καὶ προσεύχου εἰς ἐμένα πρὸς χάριν αὐτῶν, ἀλλὰ δι' ἓνα πρᾶγμα κυρίως νὰ φροντίξῃς, νὰ ὑπερικρίθῃς, ἠθλοδῆ, τὴν ἀσθένειαν ἀκείνων, νὰ τοὺς κἀνῃς νὰ ἀσθενήσῃν τὴν νόσον ποὺ τοὺς κατέχει, νὰ τοὺς ἀγγήγῃς εἰς τὴν ἡγίαν καὶ τότε, ὅπως εἴητε, θὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἡ ἰσκή μου δοῦναι.

Β Πραγματικῶς, δὲν θραδύω, οὔτε ἀνασάλλω, ὅταν ἴδω μίαν ψυχὴν ἐδγνώμονα. Διότι ἓνα πρᾶγμα μόνον ἐπιζητῶ, τὴν ὁμολογίαν τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τότε πλέω δὲν τιμωρῶ δι' αὐτὰ. Μήπως, λοιπόν, εἶναι τίποτε θαρῶ καὶ δύσκολον αὐτὸ ποὺ προτείνω ἐγὼ; Ἐάν, δέδοκα, δὲν ἐγνωρίζῃς ὅτι γίνονται χειρότεροι, ἐπειδὴ δὲν ὁμολογοῦν τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματά των, ἀσφαλῶς, οὔτε καὶ αὐτὰ θὰ εἰρήτουν. Ἄλλ' ἐπειδὴ γνωρίζῃς ὅτι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ῥεπεί περισσότερο πρὸς τὴν κακίαν, δι' αὐτὸ ἐπιθυμῶ νὰ ὁμολογοῦν τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα, ὥστε ἡ ὁμολογία αὐτῆ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ νὰ ἔποντα λάθουν τὰ ἴδια ἁμαρτήματα.

Γ Αὐτὰ, λοιπόν, σκεπτόμενοι, ἀγαπητοὶ μου, καὶ ἀντιλαμβάνοντες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας, ἃς μὴ μᾶς κυριεῖ ἡ ραθυμία, ἀλλ' ἃς ἐδιαφερόμεθα, προηγούμενως, διὰ τὴν πνευματικὴν μας κατάστασιν καὶ ἃς καθαρῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἀπὸ τῶν ῥύπων τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἔτσι νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὰς προσθεσίας τῶν ἁγίων. Διότι ἐάν θέλωμεν νὰ προσέχωμεν καὶ νὰ ἀγυρνῶμεν, τότε καὶ μόνον μας, ἐάν προσευχώμεθα, ἠμποροῦμεν νὰ ἀποκομίσωμεν μεγάλην ὠφέλειαν. Πραγματικῶς, ἐπειδὴ ὁ Κύριός μας εἶναι φιλάνθρωπος, δὲν μᾶς θηροῖ τόσο, ὅταν παρακαλοῦν ἄλλοι δι' ἡμᾶς, ὅσον μᾶς

14. Ἐσ. 68, 9.
16. Ἀ' Τυ. 2, 4.

δοθῆναι, ὅταν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι καταφεύγωμεν πρὸς αὐτόν. Ἰδὲ κύριε ὑπερβολὴν ἀγαθότητος. Ἐάν ἴδῃ ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τοὺς ἠτασμένους, τοὺς μὴ ἔχοντας καμμίαν παρηγορίαν νὰ ἀφῃνισθῶμεν ἄλλογον καὶ νὰ θέλωμεν νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς φιλανθρωπίας του, ἀμέσως εἰσκαθεῖ τὰς προσευχὰς μας καὶ μᾶς ἀπλώνει τὸ χεῖρ του, ὅταν εὐρισκώμεθα κατὰ γῆς, καὶ μᾶς σπῶνει, ὅταν ἔχωμεν πίστη, καὶ φωνάζει δυνατὰ λέγων· «Μήπως ὁ πίππων δὲ σπῶνεται!»¹⁸

Μά, διὰ νὰ καταλάβῃς ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα, δεῖτε πολλοὶ ἄνθρωποι ἐπέτυχον δεῖτε ἐπέδικαν, ἀφοῦ παρεκάλεσαν τὸν Θεὸν οἱ ἴδιοι καὶ ἔχι διὰ μέσου ἄλλων, εἶναι ἀνάγκη νὰ φέρω εἰς τὸ μέσον αὐτοὺς ποὺ ἐπέτυχον αὐτὰ, διὰ νὰ τοὺς μνησθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ νὰ θερμανθῇ ὁ ζήλος μας. Ἐ Ἄς ἀκούσωμεν, λοιπόν, μὲ ποῖον τρόπον ἡ Χαναναία ἀκείνη γυναικίκα, ποὺ παλὸ ὑπέφερε καὶ ἦτο ἀλλόφυλος, ὅταν εἶδε τὸν ἱατρὸν τῶν ψυχῶν καὶ τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης νὰ ἀνατέλλῃ ἔπάνως εἰς αὐτοὺς ποὺ εὐρίσκοντο καθισμένοι εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας, προσηχηθῆναι μὲ θερμὴν καὶ καύσαν προθυμίαν, χωρὶς νὰ τὴν καταστήσῃ πιὸ διατακτικὴν τὸ γεγονός ὅτι ἦτο γυναικίκα καὶ μάλιστα ἀλλόφυλος, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀπεμάκρυνεν ὅλα τὰ ἐμποδία αὐτὰ, ἐπληρώσα καὶ λέγει· «Ἐλέησόν με, Κύριε, διότι ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὀκφοῖται φοκτᾶ». ¹⁷ Μά, ὁ Κύριος, ποὺ γνωρίζει τὰ ἀπόρητα τῆς δικαιοσύνης μας, σιωπῶ καὶ δὲν ἀπαντᾷ, δὲν τῆς ἀπευθύνει τὸν λόγον, οὔτε ἐκδηλώνει τὴν λύπην του διὰ τὴν γυναικίκα, ἃν καὶ τὴν εἶδε νὰ τὸν πλησιάζῃ μὲ τόσην ἀδύνην, ἀλλὰ μακροθυμεῖ.¹⁸ Ἄ ἐπειδὴ ἐπιθυμοῖ νὰ φανερώσῃ εἰς ὅλους τὸν ἔθνασον, ποὺ εἶναι κρυμμένοι εἰς τὴν γυναικίκα ἀκείνην. Ἐγνωρίζε, δέδοκα, τὸν κρυμμένον μαργαρίτην, τὸν ὅποιον δὲν ἤθελε νὰ μὴ γνωρίζωμεν ἡμεῖς. Καὶ δι' αὐτὸ ἀναβάλλει τὴν θεραπείαν καὶ δὲν κρίνει δεῖον νὰ τῆς ἀπαντήσῃ, ὥστε ἡ μεγάλη ἐπιμονὴ τῆς γυναικίκα αὐτῆς νὰ γίνῃ ἀφορμὴ διδασκαλίας εἰς ὅλους τοὺς μεταγενεστοτέρους. Καὶ κύριε τὴν ἀνάκραστον ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἴδιος μὲν, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, δὲν ἐδίειν ἀπάντησιν εἰς αὐτήν. Οἱ μαθηταὶ του, ὁμως, ἐπειδὴ

18. Ἰερ. 8, 4.
17. Ματθ. 18, 28. Καὶ τῆς Χαναναίας ἡμεῖς ὁ Χρὸστος καὶ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν ἡμεῖς εἰς τὴν ἑλληνικὴν.

είχαν την εντύπωσιν ὅτι ἦσαν πῶς φιλόδοξοι καὶ πῶς φιλόφρονες, δὲν τοιοῦτον νὰ εἰπουν φανερά· ἰκανοποιήσε τὸ αἰτήμα της, λυπήσου αὐτήν, δείξε της εὐσπλαγχνίαν. Ἄλλὰ τί λέγουν; «Κάμει τὸ θέλημά της, διότι φωνάζει δυνατὰ ὅπως μας καὶ ἀπὸ τὰς φωνῆς της θὰ συγκεντρωθῇ κόσμος πολὺς».¹⁸ Ἐπὶ αὐτῆς, σὺν νὰ λέγουν, σχεδὸν ἢ Ἄπαλλάξε μας ἀπὸ τὴν ἐνόχλησιν αὐτῆν, ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ τὰς κραυγὰς τῆς γυνακὸς αὐτῆς. Τί κάνει, ὅμως, ὁ Κύριος; Ναμικετὲ, λέγει, ὅτι θεοσκοπὰ ἐτήρησα σιγὴν καὶ δὲν κατεδέχθην νὰ τῆς δώσω ἀπάντησιν; Ἀκούσατε, λοιπόν. «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὸ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ».¹⁹ Δὲν γνωρίζετε, λέγει, ὅτι ἡ γυναῖκα αὐτὴ εἶναι ἀλλόφυλος; Δὲν γνωρίζετε ὅτι καὶ εἰς εὐαγγέλιον τὴν ἐντολήν νὰ μὴ μετασθῆτε εἰς δρόμον ποῦ θὰ σᾶς φέρῃ εἰς χώραν εἰδωλοκρατῶν;²⁰ Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν, εἶται ἀπερίσκεπτα δεκνύετε τὴν συμπαθείαν σας πρὸς αὐτήν; Κύτταξε τὴν πολυμήχανον σοφίαν τοῦ Θεοῦ, πῶς καὶ ὅταν ἔδωκε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀπαντᾷ πρὸς αὐτήν, θαυρτέρα ἀπὸ τὴν σιωπὴν προσέβαλε τὴν γυναῖκα C καὶ, σχεδόν, τὴν ἐπλήρωσε οὐραρὰ, ἐπειδὴ ἤθελε σιγὰ-σιγὰ νὰ τὴν προκαλέσῃ, διὰ νὰ μάθουν οἱ ἀγνωστοὶ μαθηταὶ τοῦ τῆν πίστιν ποῦ ἐκρύπτετο εἰς αὐτήν. Μὰ, οὐτε καὶ εἶται ἠδιαφόρησεν, οὐτε κατελήθη ἀπὸ μεγαλύτερον διαταγμὸν, ὅταν εἶδεν ὅτι καὶ οἱ μαθηταὶ μὲ τὴν παρέμβασιν των δὲν ἐπέτυχον τίποτε περισσότερο, καὶ οὐτε ἐσκέφθη Ἄρα οὐτε οἱ μαθηταὶ δὲν ἠμπόρουν νὰ τὸν μαλακώσουν μὲ τὴν παράκλησιν των πρὸς χάριν μου, δὲν ποῖον λόγον πλέον ἐπιμένω ἀνεφελὰ καὶ ἀσκοπῶ; Ἄλλὰ, σὺν νὰ τὴν ἔκαιε φωτιά, νὰ τῆς ἐφλόγιζε τὸν νοῦν καὶ κλαίουσα σπαρακτικᾶ, πλησιάζει καὶ ἀραῦ τὸν προσεκύνουσαν, λέγει· «Κύριε, δεῖξά με εἰς τὴν δυστυχίαν μου».²¹ Μὰ, οὐτε καὶ τότε ἀντοποκρίνεται εἰς τὴν παράκλησιν αὐτῆς, Ἦ ἀλλὰ τῆς δίδει θαυρτέραν ἀπάντησιν ἀπὸ τὴν προηγουμένην. «Δὲν εἶναι σωστόν», λέγει, «νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ ψῆμὶ τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίξῃ εἰς τὰ σκυλάκια».²² Σκέψου, ἀγαπητέ μου, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ θαύμασε τὸν πόθον τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ὑπερβο-

18. *E. ε. στ. 23.

19. *E. ε. στ. 24.

20. Ἰερὴ, E. ε. στ. 10, B.

21. *E. ε. στ. 25.

22. *E. ε. στ. 26.

λακίῃ τῆς πίστιν. Διότι, μολοντί τὴν ἀπακάλεσε σκυλάκι ἐν τούτοις δὲν ἀπεγοητεύθη, οὐτε ἀπεμακρόνη, ἀλλὰ μὲ μεγάλην ἐγνωμοσύνην λέγει· «Ναί, Κύριε· δέχομαι ὅτι εἶμαι σκυλάκι. Διότι καὶ τὰ σπιτίσια σκυλάκια τρώγουν ἀπὸ τὰ ψίχουλα ποῦ πίπτουν ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν κυρίων των».²³ Παραδέχομαι, λέγει, ὅτι εἶμαι σκυλάκι. Σὺν σκυλάκι, λοιπόν, θεώρησέ με ὡς ἄξιον νὰ μοῦ δώσῃς τὰ ψίχουλα ποῦ πίπτουν ἀπὸ τὸ τραπέζι σου. Εἶδες πίστιν γυνακὸς καὶ ἐγνωμοσύνην; Παραδέχθη ἔτι ἐλέγη καὶ ὁμίσεως ἐπέτυχε τὸ ἐπιδικώμενον E καὶ μάλιστα τὸ ἐπέτυχε μετὰ πολλῶν ἐπαίνων. Διότι τί λέγει ὁ Χριστός; «Ὡ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶνα μεγάλη. Ἄς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις».²⁴ «Ὡ γυναῖκα». Ἡ φράσις δεκνύει θαυμασμὸν καὶ τὸ λεχθὲν εἶναι γεμῆτο ἀπὸ ἐπαίνων. Ἐβείξες, λέγει, μεγάλην πίστιν, δι' αὐτὸ θὰ γίνουσι τόσα εἰς σέ, ὅσα, δηλαδή, θέλεις. Κύτταξε ἀφθονίαν μεγαλοδορίας καὶ θαύμασε τὴν σοφίαν τοῦ Κυρίου. Μήπως εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ περιστάτου αὐτοῦ δὲν ἐσχηματίσαμεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπως σκληρὸς,²⁵ Ἄ ὅταν τὴν ἀπέπεμπε τοιοῦτοτρόπως καὶ κατὰ πρῶτον οὐτε νὰ ἀπαντήσῃ δὲν κατεδέχετο πρὸς τὴν γυναῖκα, εἰς τὴν συνέχειαν δὲ μὲ τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν ἀπάντησιν σχεδόν τὴν ἐξεβίωκε καὶ ἐξεφρόδισεν αὐτήν, ποῦ τὸν ἐπλησίασε μὲ τόσον μεγάλον πόθον; Ἄλλὰ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ γεγονότος νὰ ἀντιληφθῆς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνέβαλε νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν παράκλησιν τῆς, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τὴν καταστήσῃ ἐνδοξότεραν. Πραγματικᾶ, δὲν ὁμίσεως ἰκανοποίησε τὸ αἰτήμα της, δὲν θὰ ἐγνωρίζαμεν τὴν ἀρετὴν τῆς γυνακὸς αὐτῆς. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἀνέβαλεν ἐπ' ὀλίγον, ἐγνωρίσαμεν καὶ τοῦ Κυρίου τὴν ἀνεκφραστον φιλοφροσίαν καὶ ἐκείνης τὴν ὑπερβαλὴν πίστιν.

ἢ Ἠσαγκάσθη νὰ σᾶς ὑπενοθώσῃ ὅλην αὐτὴν τὴν ἰστορίαν, διὰ νὰ ἀντιληφθῆτε ὅτι δὲν ἐπιτυχάνομεν τὸ ἐπιδικώμενον τόσον, ὅταν παρακαλῶμεν διὰ μέσου ἄλλων, ὅσον, ὅταν οἱ ἴδιοι προσωπικῶς προσευχόμεθα, ἀρκεῖ μόνον νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὸν Θεὸν μὲ θερμὴν διάθεσιν καὶ ἄγρυπνον ψυχῆν. Διότι, νὰ αὐτὴ ἡ Χανααῖα γυναῖκα, μολοντί εἶχε καὶ τοὺς μαθητὰς μὲ τὸ μέρος τῆς καὶ ἰκέτευον ὑπὲρ αὐτῆς, ἐν τούτοις δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἐπι-

23. *E. ε. στ. 27.

24. *E. ε. στ. 28.

τύχη τίποτε περισσότερο, μέχρις ότου προσελκυσε την φιλανθρωπίαν του Κυρίου με την προσωπικήν της επιμονήν.

Μά, και ή παραβολή εκείνου του φίλου²⁶ ό οποίος άργά την νύκτα έπήγει εις τό σπίτι του φίλου του και έζήτησε τά τρία ψωμιά, τό ίδιον υποτίθεται. «Σας διαδοθαίω», λέγει ό Κύριος, «ότι και εάν δεν σηκωθής να του δώση λόγω του ότι είναι φίλος του. Ο τωλάχιστον όμως διά την άδιακρίσιαν και την άναίδειαν που έδειξεν εις τέτοιαν όραν να τον άνησυχήση με τό αίτημά του, δε σηκωθής και θα του δώση εκείνα, που τό χρειάζονται».²⁷

Γνωρίζοντες, λοιπόν, την άνακροστον φιλανθρωπίαν του Κυρίου μας, ως προσερχόμεθα προς αυτόν, δεικνύοντες και, σχεδόν, εκθέτοντες πρό των όφθαλμών μας καθένω από τά άμαρτήματά μας ξεχωριστά, ζητούντες συγχώρησιν διά τά προηγούμενα πλημμελήματά μας, ώστε και εις τό μέλλον να είμεθα πιο προσσεκτικοί και προκαλέσωμεν περισσότερο την συμπόθειάν του.

‘Αλλά ως απανθίδωμεν, εάν θέλετε, εις την συνέχειαν του άγιωγραφικού άναγνώσματος. «Ο Λώτ», λέγει ή Γραφή, «από την Σηγώρ άνέβη και έκάθητο εις τό όρος αυτός και μαζί του οι δύο θυγατέρες του, διότι φοβήθη να παραμείνη εις την Σηγώρ. Η Κατώκρηεν εις τό οπήλιον του όρους αυτού ό Ίβιος και μαζί του οι δύο θυγατέρες του».²⁸ Εχεν ένταυθα άκόμη τον φόβον από την τιμωριαν που έπληξε τους Σοδομίτας και δι’ αυτά άπομακρύνεται ό δίκαιος και κατοικεί, λέγει, εις τό όρος μαζί με τάς θυγατέρας του και έτσι εύρίσκειτο εις άκραν έρημιαν και μόνησιν πλέον, αφού έκοκοκώσεν εις τό όρος με τάς δύο θυγατέρας του. «Η μεγαλύτερα θυγατέρα», λέγει, «είπε προς την μικροτέραν. Ο πατέρας μας είναι ήλικιωμένος και αδελφός υπάρχει εις τό μέρος, όπου μένομεν, ό όποιος θα μας νυμφευθής, όπως γίνεται εις άλλους τούς ανθρώπους. Έλα, λοιπόν, ως δώσαμεν εις τον πατέρα μας κρασί διά να μεθύσθη, Ε ως κοιμηθώμεν μαζί του και ως άποκτιθώμεν άπογόνους εκ του πατρός μας».²⁹ Με ελλάθειαν

26. Πράξ. άσκ. 11, 5-8.

26. Ή. 2, στ. 8.

27. Γεν. 39, 30. Πραξ την θέαν διαβεβαίωσιν εάν νοθεία άπολείπει εις την Σηγώρ. Πιθανόν να ανήκοντα και εκεί έλλησιν φλοισβίας, όπως εις τά Σόδομια, και να έφοβήθη νέαν καταστροφήν.

28. Ή. 2, στ. 81-82. Ή αληγομένη ήτο ό ήθιστος σκώπος της γα-

και μεγάλον φόβον ως άκούομεν, άγαπητοί μου, θα άνοηφένται εις τό κείμενον της Άγίας Γραφής. Διότι τίποτε δεν έχει γραφή άδοκαστο και τυχαία, αλλά όλα προς τό συμφέρον μας και την ωφέλειάν μας, έστω και αν ήμεις άγνωόμεν μαρκαί. Πραγματικά, δεν ήμπορούμεν να τα γνωρίσωμεν όλα με ακρίβειαν, άλλ’ αν και προσπαθώμεν, όσον μας είναι δυνατόν, να απολογήσωμεν ώρισμένα γεγονότα, έν τούτοις και πάλιν υπάρχει εις αυτά κάποιος μεγάλος θησαυρός άπόκρυφος και δυσεμφάνετος.⁴³³ Α Κύτταξ, λοιπόν, ότι ή Γραφή με τό να μας διηγηθής τά πάντα με σαφήνειαν και με τό να μας καταστήρη γνωστών τάς ενεργείας των θυγατέρων του δικαίου, άφ’ ενός μόν δίδει ήκανοποιητικήν δικαιολογίαν της πράξεως αυτών, άφ’ έτέρου δε δσκαλογοεί τον δίκαιον, ώστε κανένας, αποθλήπων εις τό γεγονός αυτό καθ’ έαυτό, όπτε τον δίκαιον να κατηγορήρη όπτε τάς θυγατέρας του, νομίζων ότι ή Ένωσις αυτή έπραγματοποιήθη από άσελγείαν.

Πώς, λοιπόν, απολογοείται διά τάς θυγατέρας; «Είπε», λέγει, «ή μεγαλύτερα εις την μικροτέραν. Ο πατέρας μας είναι ήλικιωμένος και αδελφός υπάρχει εις τό μέρος, όπου μένομεν, ό όποιος θα μας νυμφευθής, όπως γίνεται εις άλλους τούς ανθρώπους». Κύτταξ τον σκοπόν με προσοχήν Β και να άπαλλάξής αυτές από κάθε κατηγορίαν. Ένόμιον, δηλαδή, ότι είχε γίνει άλοκληρωτική καταστροφή των ανθρώπων και ότι κανένας δεν έμενεν άπολύτως. Έπειτα, έδλεπαν και τά γενοσεία του πατρός των. Λοιπόν, διά να μη άφανισθής τό γένος μας και χαθή τό όνομά μας, (διότι αυτό άποτελεί σπουδαίον φροντίδα διά τούς παλαιούς, τό να διασωθήται τό γένος των διά της ά-

καιός. Αί θυγατέρας του Λώτ, έλέγασαν ότι θα έστρωθόν της εύτυχίας αυτών, διότι εάν θα άρχοντο εις τάς, προέβησαν εις τό άπονενοσθέν διαθήμια των να άποκτιθώσιν άπογόνους εκ του πατρός των. Ο Λώτ έπέθετο όσων πάλι, ώστε όσιν πρό της πράξεως όπτε μετά τούτην συνενόησιν τι έμεν. Πραγματικά, ό Λώτ δεν ήτο της άρετής του ‘Αβραάμ. Ήτο λιγότερον ήλικιος, ισχυριόμενος μεταξύ Σοδομιτών και ‘Αβραάμ, διότι και τάς θυγατέρας του ήμνησεν μετá Σοδομιτών και ό Ίβιος έμέθεσεν. Ο θεός έσπέρηται την ήμνησείαν ταύτην, διότι, προέβησαν την διασώρησιν τον απογόνων του Λώτ Μωσάιτων και ‘Αμμωνιτών, ήθελε να μισθώσιν από τούς ‘Ιουδαίους. Όσιν, οι έπύθοντι αυτών, Μωσάιται· ‘Αμμωνιται, έπικαλούνται από την περιείσιν λαόν του θεού μέρι της 10ης γενεάς, ήτοι πάντων. (Πράξ. άσκ. 28, 4 και Δ’ Παύλ. 6, 28). Βλέπε, ‘Ιωάν. Γεν. β. 2, σελ. 150-157.

πακτήσας διαδόχων), διά να μη υπομείνωμεν, λοιπόν, και ήμεις, λέγει, καθολικόν φρονισμόν, άφού ο πατέρας μας έβρασαν εις τή γήρας και κανένας άλλος διάφρας δέν εφρίσκειται έδω, με τόν όποιον να έλθωμεν εις έπαιφην και να ήμπορέσωμεν να άποκτήσωμεν τέκνα και να άφίσωμεν διαδόχους εις τό γένος μας, δι' αυτό «έλα», λέγει, διά να μη συμβή αυτό, «άς δώσωμεν εις τόν πατέρα μας κρασί διά να μεθύσση». Έπειδή, λέγει, C δέν θα άδέχετο ποτέ ούτε να άκούση κάτι τέτοιο ο πατέρας μας, άς έπιτύχωμεν τήν άπάτην με τήν δολήθειαν του κρασιού. «Έπότισον τόν πατέρα των κατά τήν νύκτα εκείνην κρασί και εισελθούσα ή προσδύτερα εις τόν κοιτώνά του έκοιμήθη μετά του πατρός της κατά τήν νύκτα εκείνην. Ο πατέρας δέν άντελήφθη τί έπραξε, ούτε όταν συνευρέθη μετά τής κόρης του, ούτε όταν εξύπνησε». 29 Είδες ότι και διά τόν δικαίον άπελογήθη ή θεία Γραφή, όχι μίαν φοράν, αλλά δύο; Κατά πρώτον, με όσα ειπεν ότι αι θυγατέρες έπραγματοποίησαν τήν άπάτην με τήν δολήθειαν του οίνου, άπέδειξεν ότι δέν θα ήμπορούσαν διαφορετικά να πείσουν τόν πατέρα των να δεχθί τήν πράξιν αυτήν. D Τώρα πάλιν, νομίζω, ότι τό γεγονός αυτό προήλθεν εκ θείας οικονομίας, τό να περιπέση, δηλαδή, εις τόσην νάρκην, ώστε να μη αισθανθί τίποτε από τά γενόμενα, διά να είναι εκτός πάσης κατηγορίας. Διάτι εκείνα τά άμαρτήματα μίς κατακρίνουν και μίς καταδικάζουν, τά όποια διασπάτταμεν έν γνώσει και με τήν θέλησιν μας. Βλέπεις, ότι ή Γραφή μαρτυρεί ύπερ του δικαίου ότι ήγνώσε τελείως τό γεγονός; Άλλά πάλιν ανακύπτει ένα άλλο ζήτημα, τό τής μέθης, δηλαδή, Διάτι πρέπει να τά εξετάζωμεν όλα, ώστε να μη άφηνώμεν κομμίαν άφορμήν προς κατηγορίαν εις τούς άγνώμονας και άνοσηγόντους. Τι θα άπαντήσωμεν, λοιπόν, δι' αυτό; Ότι ο Λώτ δέν έμέθυσε τόσον από άκράτειαν, όσον από λύπην και στενοχωρίαν.

E Συνεπώς, άς μη τολμήση κανένας ποτέ να κατηγορήση τόν δικαίον ή τās θυγατέρας του. Διάτι κατά ποιόν λογικήν δέν θα ήτο άπόδειξις εσχάτης μανίας και παραφροσύνης, αυτούς τούς όποιους ή θεία Γραφή άπήλλαξεν από κάθε κατηγορίαν, μάλλον δε και τόσον άπελογήθη ύπερ αυτών, να τούς καταδικάζωμεν ήμεις, που είμεθα γεμάτοι από άνυπολόγηστα όάρη άμαρτιών, και να μη ά-

29. Έ. ά. στ. 58.

κούωμεν τόν Παύλον, που λέγει: «Ο θεός συγχωρεί τās άμαρτίας μας και μίς δικαιώνει. Ποίος θα μίς κατακρίνη και ποίου ή καταδικαστική άπόφασις έναντίον μας θα ήμπορήση να σταθί;». 30 Και διά να πεισθής ότι αυτό δέν έγινε έσκαπα και τυχαία, αλλά ή υπερβολική λύπη και ή προσθήκη του οίνου δέν τόν άφρισαν να καταλάβη τίποτε, άκουσε τί λέγει: 434 A «Κατά τήν έπομένην ήμερόν ή μεγαλύτερα άδελφή ειπεν εις τήν μικροτέραν. Νά, χθές έκοιμήθην με τόν πατέρα μας. Άς ποτίσωμεν αυτόν οίνου και κατά τήν νύκτα αυτήν και εισελθούσα και ού εις τόν κοιτώνά κοιμήσου μαζί του, διά να άποκτήσωμεν άπογόνους εκ του πατρός μας». 31 Βλέπεις, ότι με σωστήν σκέψιν τό έκαναν αυτό. Έπειδή, δηλαδή, ήμπορούσα έγω, λέγει, να έπιτύχω τόν σκοπόν μου, είναι ανάγκη και ού να κάνη τό έθιον. Διάτι ένδέχεται να έπαληθεύση ή έλπίς μας B και να μη έξαφανισθί τελείως τό γένος μας. «Έπότισον τόν πατέρα των και κατά τήν νύκτα εκείνην οίνου, τόν έμέθυσαν και εισελθούσα ή νεώτερα άδελφή έκοιμήθη με τόν πατέρα της. Ο Λώτ δέν συνησθάνθη τί έπραξεν ούτε όταν συνευρέθη και με τήν κόρην αυτήν ούτε όταν εξύπνησε». 32 Πρόσεξε, αγαπτή μου, ότι όλον τό περιστατικόν αυτό ήτο έργον τής οικονομίας του θεού, όπως άκριβώς συνέβη εις τόν πρωτόπλαστον. Πραγματικά, όπως εκεί, ένώ ο Άδάμ έκοιμάτο, έλαθεν ένα μέρος από τήν πλευράν του, χωρίς να τόν άφίση ή καταλάβη τίποτε, αλλά, άφού έπλωσε τήν πλευράν εκείνην εις γυναίκα, τήν παρουσίασεν εις τόν Άδάμ. Έτσι άκριβώς και τώρα συνέβη. Διάτι, εάν ή άφάρεισις τής πλευράς έγινε χωρίς να αισθανθί τίποτε ο Άδάμ, επειδή ο θεός τόν έρραφεν εις έσκασιον, C πολύ περισσότερο τώρα συνέβη αυτό. Πραγματικά, εκείνο που ειπεν ή θεία Γραφή, ότι «ο θεός έφερε δαδόν ύπνον εις τόν Άδάμ και έκοιμήθη», 33 αυτό και έν προκειμένω έσημαίωσε, με τό να ειπή ότι «έν συνησθάνθη τί έπραξεν (ο Λώτ), ούτε όταν συνευρέθη με τήν κόρην του, ούτε όταν εξύπνησεν».

«Έμεναν έγκυου», λέγει, «εκ του πατρός των. Καί έγέννησεν ή μεγαλύτερα θυγατέρα και άνόμισε τό παιδί

30. Ρωμ. 8, 33-34. Πρβλ. και σημείωσιν 38 τής παρούσης όμιλίας.

31. Γεν. 19, 34.

32. Έ. ά. στ. 55.

33. Έ. ά. 9, 31.

Μωσῆ, λέγουσα: Ἐκ τοῦ πατρὸς μου ἀπέκτησα υἱόν. Αὐτὸς εἶναι ὁ γενάρχης τῶν Μωσαϊτῶν. Ἐγέννησας δὲ καὶ ἡ νεώτερος θυγατέρα καὶ ὠνόμασε τὸ παιδί Ἀμμάν, λέγουσα: Αὐτὸς εἶναι υἱὸς μου γυναικί, γόνος τοῦ λαοῦ μου. Αὐτὸς εἶναι ὁ γενάρχης τῶν Ἀμμωνιτῶν.³⁴ Βλέπεις, ἐπὶ τὸ γεγονός αὐτοῦ δὲν ἦτο ἀποτελεσματικὴ ἀεληγεία, ἀλλ' ὁ μόνος μὲ τὰ δνόματα, ποὺ ἔδωσαν εἰς τὰ γωνηθέντα τέκνα, ὑπεδήλωσαν τὸ συμπάν, D καὶ σχεδόν, σάν νὰ ἀνεγράψαν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος εἰς κάποια στήλην μὲ τὰ δνόματα ποὺ ἔδωσαν εἰς τὰ παιδιά, προαναγγέλλον, πλέον, ἐπὶ ἐξουθὰ προελθόντων ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τὰ πολλαπλασιασθέντων αἱ ἀπόγονοι τῶν γεννηθέντων. Διότι ὁ ἕνας θὰ εἶναι γενάρχης τῶν Μωσαϊτῶν καὶ ὁ ἄλλος γενάρχης τῶν Ἀμμωνιτῶν.

Ἀλλὰ τότε μὲν, ἐπειδὴ ἦτο ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ προσέμιον καὶ ἐπεθόμιον νὰ διατηρηθῆται ἡ μνήμη των διὰ τῆς διαδοχῆς τῶν ἀπογόνων, εἶδον τὴν σπουδὴν αἱ θυγατέρες τοῦ δικαίου Λώτ. Τώρα, ὁμοίως, ἐπειδὴ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἔχει προχωρήσει πολὺ ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ ἐν γένει E καὶ σύμφωνα μὲ τὸν μακάριον Παῦλον «Περὶ καὶ φεύγει διαρκῶς σάν σκιά τὸ ἐξωτερικὸν φαινόμενον τοῦ κόσμου αὐτοῦ»,³⁵ ὡς προσπαθῶμεν νὰ ἀφήνωμεν τὴν μνήμην τοῦ δνόματός μας διὰ τῆς ὀκτελέσεως τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν μας ἡ ἀκαίθεια τοῦ ἀρίστου τρόπου τῆς ζωῆς μας ν' ἀποτελῆ ὑπόμνησιν καὶ διδασκαλίαν εἰς ἄλλους μᾶς βλέπων. Διότι οἱ ἀνάρετοι καὶ οἱ ζῶντες κατὰ τρόπον συνετόν, δὲν ἤμποροῦν μόνον νὰ προσφέρουν μεγάλην ἀφέλειαν εἰς ἄλλους τοὺς παρητηροῦν, ὅσον χρόνον εὐρίσκονται εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐπιπέδου αἰῶνος. Καὶ διὰ νὰ πεισθῆς περὶ αὐτοῦ, κῦτταξέ ποσα χρόνια ἐπέερασεν μέχρι σήμερα ³⁶ A καὶ, κάθε φοράν ποὺ θὰ βελησώμεν νὰ διεγερῶμεν κάποιους πρὸς τὴν σωφροσύνην, φέρομεν ὡς παράδειγμα τὸν Ἰωσήφ, τὸν ὠραῖον, τὸν καλόν, τὸν νέον, ὁ ὁποῖος εἰς αὐτὴν τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του ἔδειξε τὴν μεγάλην γενναϊότητα περὶ τὴν δοκίμην τῆς σωφροσύνης, καὶ ἔτσι προσπαθῶμεν νὰ παρωθήσωμεν τοὺς ἀκροατάς μας εἰς τὴν μίμησιν τοῦ δικαίου αὐτοῦ. Πῆς μου σὲ παρακαλῶ, ποῖος θὰ δυνηθῆ νὰ θαυμάσῃ ὅσον ἀξίζει τὸν μα-

34. Ἐ. ἀ. 19, 26-28. Πρβλ. καὶ σημειώων 89 τῆς παρούσης ἐπιτομῆς.
36. Α' Κορινθ. 7, 31.

κάριον αὐτόν (Ἰωσήφ), ποὺ μολούτι ἦτο δούλος καὶ ἐδουλοῦτο εἰς τὸ ἄθος τῆς ἡλικίας του, ὅπου κυρίως πρὸ πολλοῦ ἀνάπτει τὸ καμίνι τῶν ἐπιθυμιῶν, ἐν τούτοις, ὅταν εἶδε τὴν κυρίαν του καὶ τὸν ἐπιθυμῆ μὲ μισίαν, ἔδειξε τὴν ἀνδρείαν, B καὶ ἐπρόφθη ὀλοκληρωτικῶς εἰς τοὺς ἀγῶνας ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ ἐγκράτεια, ὥστε νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν ἀκόλαστον ἐκείνην γυναῖκα χωρὶς ἐνδύματα, γυμνός, ἀλλ' ἐνδεδυμένος μὲ τὸ ἐνδύμα τῆς σωφροσύνης.³⁷ Καὶ ἦτο δυνατόν νὰ παρατηρήσῃς πρῶτα μόνον καὶ παραδόξον, δηλαδή, ἕνα ἀρὺ νὰ ἔχη πέσει εἰς τὰ χέρια τοῦ λύκου, ἢ μᾶλλον τῆς λαοῦνης, καὶ νὰ ἠμπορήσῃ νὰ ξεφύγῃ, καὶ σάν τὸ περιστέρι ποὺ ἀποφεύγει τὸ κτύπημα τοῦ ἑρρακος, ἔτσι καὶ ὁ δικαίος διέφυγεν ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνης. Καὶ, νομίζω, ἐπὶ δὲν εἶναι τόσο ἀξίον θαυμάσιον τὸ γεγονός ἐπὶ οἱ γνωστοὶ ἐκείνοι τρεῖς παῖδες κατώρυσαν νὰ ὑπερνεκήσουν τὴν φωτιὰν εὐρισκόμενοι εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου εἰς τὴν Βαβυλῶνα C καὶ νὰ μὴ πάθουν τίποτε τὰ σώματά των, ³⁸ ὅσον εἶναι ἀξίον θαυμάσιον καὶ παράδοξον τὸ ἐπὶ ὁ δικαίος αὐτός, ὅν καὶ ἔπεσαν εἰς τὴν καμίνον αὐτὴν, ποὺ εἶναι χειρότερα ἀπὸ ἐκείνην τῆς Βαβυλῶνος, ἐννοῶ τὴν ἀεληγείαν τῆς Αἰγυπτίας, ἐν τούτοις ἔμεινεν ἀνέπαφος καὶ ἀκράτητος καθαρὸν τὸ ἐνδύμα τῆς σωφροσύνης καὶ ἔτσι ὡς ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν περιπέτειον ἐκείνην. Καὶ μὴ παραξενεύεσαι, ἀγαπητέ μου. Διότι, ἐπειδὴ προσέφερον δ,τι ἐξηρητάτο ἀπὸ αὐτὸν, εἶχε κοντὰ του καὶ τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ προερχομένη βοήθειαν, ἡ ὁποία ἐσθῆνη τὴν φωτιὰν ἐκείνην καὶ τοῦ ἐχάρηκε τὴν δροσίαν τοῦ Πνεύματος μέσα εἰς τὴν καμίνον.

Εἶπατε ἐπὶ οἱ ἀνάρετοι καὶ ὅσον χρόνον εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν, D ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν των, γίνονται ἀφορμὴ ἀφελείας ἐπὶ ἡμᾶς; Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐξ ἄλλου, σὺς ἀνέφερα ὅν προκειμένῳ τὸν δίκαιον Ἰωσήφ, διὰ νὰ τὸν ἀκολουθῶμεν ὅλοι μας. Αὐτὸν, λοιπόν, ὡς μιμηθῶμεν ὅλοι ἀνεξαρτέτως καὶ ὡς νικήσωμεν τὰς ἡδονὰς καὶ γνωρίζοντες ὅτι, πραγματικῶς, δὲν ἔχομεν νὰ παλαίωμεν πρὸς ἀντιπάλους ὁμοίους μας, μὲ αἷμα καὶ σάρκα σάν τὴν Βικὴν μας, ἀλλὰ ἡ πάλῃ καὶ ὁ πόλεμός μας εἶναι πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰ διαβολικὰ αὐτὰ τῶν ἄγγελων, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας, ποὺ ἄρχουν ἐπὶ τοῦ

36. Πρβλ. Γεν. 29, 6 ἐξ.

37. Πρβλ. Ἀεν. 8 ἐξ.

πλήθους τῶν ἀνθρώπων, τῶν βυθισμένων εἰς τὸ ἥλεκτρον σκότος, τὸ ὅποιον ἐπικρατεῖ εἰς τὸν αἰῶνα τούτων»,¹ ὡς ἀπληκώμεθα ἀνάλογα καὶ, σκεπτόμενοι ὅτι, ἐνῷ ἔχομεν σῶμα, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παλαίωμεν πρὸς ἀσωμάτους δυνάμεις, ὡς θεωρικίζώμεθα μὲ τὰ ὄπλα τοῦ Πνεύματος. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ φιλόδημος Κύριος, ἐπειδὴ ἀκριβῶς περιβαλλόμεθα ἀπὸ σάρκα Ἐ καὶ ἔχομεν νὰ πολεμήσωμεν πρὸς ἀόρατους δυνάμεις, κατεσκεύασεν ἀόρατα καὶ τὰ ὄπλα μας, ὥστε μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὄπλων νὰ νικήσωμεν τὴν φύσιν τῶν ἀντιπάλων μας. Ἐχόντες, λοιπόν, πεποιθήσιν εἰς τὴν δύναμιν τῶν ὄπλων αὐτῶν, ὡς πράττωμεν διὰ ἐξαρτάται ἀπὸ ἡμῶν καὶ θὰ ἠμπορέσωμεν, ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν πανοπλίαν, νὰ κατακόψωμεν τὴν ὄψιν τοῦ διαβόλου. Διότι θὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀστρατὴν τοῦ ἐκπέμπου τὰ ὄπλα αὐτά, ἀλλ' ἂν ἐπιχειρήσῃ νὰ σταθῇ ἀπέναντί μας, ἀμέσως τυφλώνεται διακληρωτικῶς.

Πραγματικῶς, ὅπου ὑπάρχει ἀσφροσύνη, σεμνότης καὶ ἐν ἀρεσῇ αἱ ἄλλαι ἀρεταί,² ἄδει ἀπλούται πλουσιότητα καὶ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν «Ἐπιδιώκετε νὰ ἔχετε εἰρήνην μὲ ὄλους. Ἐπιδιώκετε καὶ τὸν ἀγιασμόν».³ Ὅθεν, σὰς παρακαλῶ, νὰ καθαρῶσωμεν τὴν συνείδησίν μας καὶ νὰ ἐξπλύνωμεν τὰς σκέψεις μας, ὥστε, ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε ρυπαρὸν ἰδέαν, νὰ προσελκύσωμεν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος διὰ νὰ ὑπερνεκίσωμεν τὰς μηχανὰς καὶ τὰς πογίδας τοῦ διαβόλου καὶ νὰ ἀξιώσωμεν νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀπόρητα ἐκείνου ἀγαθῶ, τὰ ὅποια εἶδε ὄλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνῆκει ἡ δόξα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

86. Ἐφεσ. 6, 12.
89. Ἐφε. 12, 14.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

486 B «Ο ΑΒΡΑΑΜ ΕΚΒΗΣΕΝ¹ ΚΑΤΗΓΥΝΩΗ ΠΡΟΣ ΝΟΤΟΝ² ΚΑΙ ΕΙΚΑΤΕΣΤΑΘΗ ΜΕΤΑΥ ΚΑΛΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΡΗΜΙΩ ΣΟΓΡ.³ ΑΙΩ ΕΚΕΙ ΜΕΤΕΒΗ ΚΑΙ ΚΑΤΩΚΗΣ ΠΡΟΣΦΩΝΕ ΕΙΣ ΓΕΡΑΡΑ.»⁴

Χαίρομαι πού σὰς βλέπω νὰ τρέχεις ὄλοι, διὰ νὰ ἀκροασθῆτε τὴν ὁμιλίαν μου, καὶ νὰ δέχεσθε μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν τὴν διδασκαλίαν μου. Δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ φροντίζω μὲ μεγάλην προθυμίαν νὰ σὰς παραθέτω κάθε ἡμέραν τὴν πτωχὴν αὐτὴν καὶ εὐτελεῖ τράπεζαν. Ἐ Διότι ἡ μεγάλη σας ὀρεξὶς καλύπτει τὴν λιτότητα τῆς τραπέζης καὶ κάνει νὰ φαίνονται μεγάλα καὶ ὀφθῶσι τὰ μικρά. Αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ τὸ διαπιστώσωμεν καὶ εἰς τὰ ὄπλα φαγητά. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, πού θὰ προσκαλέσῃ χορτάτους συνδαιτυμόνας, ἔστω καὶ ἂν τοὺς παραθέσῃ ὀφθῶσι καὶ ἀκριβῶς φαγητά, ὁ χορτασιμὸς τῶν παρακαθημένων ἐξαφανίζει τὴν πολυτέλειαν τῶν προσφερόμενων καὶ παλλὰς φορές θεωροῦνται χωρὶς ὄξιν τὰ μεγάλα, ἐπειδὴ οἱ τρώγοντες θὲν τὰ ποιοῦν μὲ εὐχαρίστησιν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος πού θὰ προσκαλέσῃ πεινῶντας διὰ νὰ τοὺς κέρη τὸ τραπέζι, ἔστω καὶ ἂν παραθέσῃ πτωχικὰ φαγητά, Ἐ θὰ φωνοῖν πλοῦσι καὶ ὀφθῶσι, διότι ἡ προθυμία καὶ ἡ ὀρεξὶς τῶν φιλοξενουμένων θὰ κατακαλύσῃ μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν τὰ προσφερόμενα. Κατὰ τὸν ἴδιον, λοιπόν, τρόπον καὶ ἐγὼ, βασίζόμενος εἰς τὴν πνευματικὴν σας ὀρεξίν, θὲν βιστάζω, ἔστω καὶ ἂν διαδέτω εὐτελεῖ καὶ πτωχὴν τράπεζαν, νὰ τὴν παραθέσω συνεχῶς εἰς τὴν ἰδικὴν σας ἀγάπην. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε καὶ κάποιος σοφός. «Εἶναι ἀνωτέρα ἡ φιλοξενία μὲ χόρτα, ἀλλὰ μὲ

1. Δηλαδή, ἐκ τῆς βουδ τοῦ Βαυερῆ πλησίον τῆς Χαβρῶν.
2. Τὸ «πρὸς ἄλλο» τοῦ κειμένου, σημαίνει πρὸς Νότον.
3. Ἐγκατεστάθη εἰς κάποιαν ἐφορὸν βασιν, ἐδρισσομένην μεταθ τῶν ἡρῶν Εἰδῆς κατ' ἄσσορ, ἀπέκτανε τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Αἰγύπτου.
4. Ἰν. 20, 1. Τὸ ἔλεγε ἐδρισσομένη πλησίον τῆς Μισογίας Βαλδοῦσης, περὶ τὰ 75 χιλ. νοτιοδυτικῶς τῆς Χαβρῶν, εἰς τὰ ἔδρατα σῶρα τῆς ἑρῶν Χαβρῶν καὶ εἰς τῆς ὄξιν πρὸς Αἰγύπτου.

ἀγάπην, παρὰ μὲ μισοῦμαι, ἀλλὰ μὲ ἐχθρότητα;⁷ ὑποδεικνύων ὅτι ἡ ἀγάπη ἐλέπει διαφορετικὰ τὰ προαφερόμενα καὶ μὲ τὰ μάτια ἐκείνης τὰ εὐτελῆ φαίνονται πολυτελῆ καὶ τὰ μακρὰ μεγάλα. Ἐ ποῖον πράγμα, λοιπόν, θὰ ἦτο πλέον μακάριον ἀπὸ ἐμένα, ὁ ὁποῖος ἐμίλῳ πρὸς τὸσον πολλοὺς ἀκροατάς, ποὺ ἔχουν τὴν ἑρμηνίαν καὶ προσεκτικὴν ἀγάπην; Διότι τίποτε δὲν χρειάζεται τὸσον ὁ ἀμιληγής, ὅσον τὴν καλὴν διάθεσιν τοῦ ἀκροατοῦ. Πραγματικά, ὅταν ἴδῃ τὴν προθυμίαν τῶν ἀκροατῶν του νὰ εἶναι θερμῆ, τονώνει καὶ ὁ ἴδιος καί, ὅπως ἴμπορεῖ νὰ λεχθῆ, παίρνει δυνάμιν μεγάλην, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι ὅσον πλουσιωτέραν θὰ παρῶσῃ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν τράπεζαν, τὸσον περισσότερον θὰ ἀξήσῃ ἡ εὐπορία του.⁴⁵⁷ Ἄ Διότι εἰς τὰ πνευματικά ζητήματα συμβαίνει τὸ ἀντίθετον τῶν ὀλικῶν. Ἐκεῖ, δηλαδή, εἰς τὰ ὀλικὰ, ἡ ἀφθονία τῆς τροφῆς προκαλεῖ φθορὰν καὶ μειώνει τὴν περιουσίαν τοῦ προσφέροντος. Ἐνῷ ἐδῶ συμβαίνει ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον, δηλαδή, ὅσον περισσότεροι εἶναι οἱ φιλοξενούμενοι, τὸσον αὐτάνει ἡ περιουσία μας. Βέβαια, δὲν ἔνωσά τὰ ἰδικά μου, ἀλλὰ ὅσα θὰ χρηγήσῃ ἡ θεῖα χάρις ἐκ τῆς φιλοφροσύνης τῆς καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν σας πνευματικὴν οικοδομήν.

Ἐλάτε, λοιπόν, ἀφοῦ μὲ τὸσον εὐχαρίστησιν καὶ προθυμίαν προσέχετε τὰ λεγόμενα, ἄς ἐρευνησῶμεν καὶ πάλιν τὰ ἀνογνωσθέντα προσφάτως καὶ ἄς λάβωμεν τὸ κέρδος ποὺ χορῆζει ἡ ἐρευνα αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ἐπειδὴ, βέβαια, σύμφωνα μὲ τὴν σπουδαίαν προτροπὴν τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶπεν Ἡ «εἰρηναίε τὰς Γραφάς»,⁸ ὑπάρχει μεγάλος θησαυρὸς μέσα εἰς τὰς Γραφάς καὶ μάλιστα κρυμμένος εἰς τὸ βάθος, δι' αὐτὸ χρειάζεται ἐρευνα, ὥστε, ἀφοῦ γνωρίσωμεν τὴν δυνάμιν ποὺ κρύπτεται εἰς τὸ βάθος, νὰ ἡμπαρῶσῶμεν νὰ λάβωμεν μεγάλην ἀφέλειαν ἀπὸ ἐκεῖ. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸ καὶ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἀρνόντισε νὰ μᾶς παραδοθῶν διὰ τῆς Γραφῆς αἱ ἀρεταὶ ὄλων ἐν γενεῖ τῶν δικαίων, ὥστε καὶ ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν αὐστηρὴν διδασκαλίαν καὶ νὰ ρυθμιζώμεν τὴν ζωὴν μας πρὸς τὴν ἴσιν καὶ μίμῃσιν τῶν δικαίων ἐκείνων.

⁷ Ἄς ἀκοῦσῶμεν, λοιπόν, τί θέλει καὶ σήμερον νὰ μᾶς διηγήσῃ ἡ θεῖα Γραφή διὰ τὸν πατριάρχην. «Ὁ Ἀβραάμ

6. Λευκ. 16, 17.
6. Ἰωάν. 6, 39.

κατηθύνθη ἐκεῖθεν», λέγει, «πρὸς Νόταν καὶ ἐγκατεστάθη μεταξὺ Κόδης καὶ τῆς ἐρήμου Σούρ». Ἀπὸ ἐκεῖ μετέβη καὶ κατώκησε προσωρινῶς εἰς Γέραρα.¹ «Καὶ κατηθύνθη ἐκεῖθεν», λέγει, Ἀπὸ ποῦ ἐκίνησεν; Μά, ἀπὸ τὸν τόπον ὅπου εἶχε στήσῃ τὴν σκηνὴν του καὶ ὅπου ἠξιώθη νὰ φιλοξενήσῃ τὸν Κύριον τῶν ὄλων μὲ τοὺς ἀγγέλους. Ἀπὸ ἐκεῖ, λέγει, ἀφοῦ ἔφυγε, «κατώκησε προσωρινῶς εἰς τὰ Γέραρα». Κύτταξε τὴν διαγωγὴν τῶν δικαίων, ὅσον ἀπλή καὶ ἀπείριτος ἦτο, ὅσον εὐκόλα μετακινῶσεν καὶ σὺν πάροκοι καὶ παρεπίδημοι, ἔτοι ἐτακτοῦσαν τὴν ζωὴν των, καὶ ἄλλοτε μὲν ἐδῶ, ἄλλοτε δὲ ἐκεῖ ἔστησαν τὴν σκηνὴν των, σὺν νὰ ἔξων εἰς ἕξτην χώραν. Ἦ Ὅχι ὁπως κάνομεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι κατοκοῦμεν τὴν ἕξτην χώραν σὺν νὰ ἦτο πατὴρ μας, οἰκοδομοῦμεν λαμπρὰς οἰκίας, στοῖας, περιπάτους,² ἀποκόνομεν χωράφια, κατασκευάζομεν λουτρά καὶ ἄλλα ἀμέτρητα πράγματα. Ἀλλὰ κύτταξε ὅτι ὁ δικαῖος περιορίζει τὴν περιουσίαν του ὅλην μόνον εἰς τοὺς γεννηθέντας εἰς τὸν αἶκον του δούλους καὶ εἰς τὰ ποιμνία καὶ ποθευὰ δὲν ἐγκαθίσταται μονίμως, ἀλλ' ἄλλοτε μὲν στήνει τὴν σκηνὴν του εἰς τὴν Βεθλὴλ, ἄλλοτε δὲ παρὰ τὴν ἐρὸν Μοιθρῆ, ἄλλοτε πάλιν κότερεχεται εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τώρα κατασκηνώνει εἰς τὰ Γέραρα καὶ ὑπομένει τὸ πάντα μὲ ἐκολίαν Ε καὶ ἔτοι ἀποδεκνύει μὲ ὄλα αὐτὰ καθαρὰ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Κύριον. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν μεγάλην ὑποσχέσιν καὶ ἐπαγγελίαν, ποὺ τοῦ εἶχε δώσει ὁ Θεός, μολοῦντι βλέπει νὰ περιβάλλεται ἀπὸ τὸσον κινδύνους καὶ νὰ περιπίπτῃ εἰς ποικίλους καὶ διαφόρους πειρασμούς, ἐν τοῦτοις, σὺν ἀδύμας, παραμένει σταθερὸς καὶ ἀμετάβλητος, ἀποδεκνύων τὴν φιλοθεον ψυχὴν του, χωρὶς νὰ τὸν καθιστῶ κατῳρότερον κανένα ἀπὸ τὰ παρεμβαλλόμενα ἐμπόδια.

Κύτταξε, λοιπόν, καὶ τώρα, ἀγαπητέ μου, ποῖος πειρασμὸς τὸν εὐρίσκει καὶ εἰς τὰ Γέραρα, καὶ θαύμασε τὴν ἀνδρείαν τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου,⁴⁵⁸ Ἄ μὲ ποῖον τρόπον αὐτὸ ποὺ κανένας δὲν ἡμποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ καὶ οὔτε νὰ τὸ ἀκούσῃ δὲν θὰ ἐδέχτο, τοῦτο αὐτὸς ὑπέμεινε, χωρὶς νὰ ἀγανακτῆ, χωρὶς νὰ ζητῆ εὐθύναν ἀπὸ τὸν Κύριον διὰ

7. Βλέπε τὰς σημειώσεις 1 - 4 τῆς παραρτ. ὁμιλίας.

8. Ἡερίπκος ὁπως κατέλλησε διὰ περιπάτων, ποὺ πολλὰς φορές εἶναι ὑποσχέσις.

τά συμβαίνοντα, όπως κάνουν πολλοί από τους ανθρώπους και μάλιστα, μολονότι πιέζονται από ανυπολόγιστα βάρη ἁμαρτιῶν. Ὄταν, λοιπόν, συναντήσουν δυσκολίας, ἀμέσως ἐρευνητῶντες και ξεπερνώντας λέγουν· Διότι συνέβη τὸ καὶ τὸ; Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐπετράπη νὰ γίνῃ αὐτὸ; Μὰ ὁ δίκαιος δὲν συμπεριφέρεται τοιοῦτα τρόπος, δι' αὐτὸ και τοῦ ἐδόθη μεγαλύτερα βοήθεια ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Πραγματικά, αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα τοῦ ἐγγνώμονος δούλου, νὰ μὴ ἐρευφῆ δηλαδὴ κανένα ἀπὸ ὅσα γίνονται ἀπὸ τὸν Κύριόν του, ἀλλὰ νὰ δέχεται τὰ πάντα σιωπηρῶς και μὲ μεγάλην εὐχαριστήριαν.

Β Καὶ πρόσθε, ὅτι μὲ ἄλλους τοὺς ἄλληπαλλήλους πειρασμούς ἢ ἀρετὴ τοῦ δικαίου λάμπει περισσότερο, ἄφου ὁ Θεὸς διὰ μέσου ἄλων αὐτῶν δοξάζει αὐτόν. Πραγματικά, ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν ἐπῆγεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, σὰν ἄγνωστος και ξένος και ἀπὸ ὅλους ἀγνοούμενος, ἐπέστρεψεν ἀπὸ ἐκεῖ αἰφνίδια μὲ μεγάλην τιμὴν, ἔτσι και τώρα, ἐγκατασταθεὶς εἰς τὰ Γέραρα, κατ' ἀρχάς κάνει ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτόν, ἐνῶ εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ προσφέρει ὁ Θεὸς τὴν βοήθειαν, ὥστε και ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας και οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς C νὰ συναγωνίζωνται εἰς τὸ νὰ τιμῶσιν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τὸν δίκαιον. «Ὁ Ἄβραάμ φθάσας εἰς τὰ Γέραρα και ἁμιλιῶν περὶ τῆς γυναίκας του Σάρρας εἶπε», λέγει ἡ Γραφή, «ὅτι εἶναι ἀδελφὴ του. Ἐφοδῆθ' νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι σύζυγός του, μὴ τυχόν φρονέουσιν αὐτὸν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐκείνης ἐξ αἰτίας τῆς». ⁹ Κύτταξε, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ δικαίου ἐπιλοκεῖται ἀπὸ τυραννικὰ πάθη και ἡ φόβος τὸν ἐπίεζεν. Ἀλλὰ μολονότι ὁ πρῶτος φόβος ἦτο παλὺ θαρῶς, δηλαδὴ ὁ φόβος νὰ προδοθῆ ἀπὸ τὴν σύζυγόν του, ἐν τούτοις ὁ φόβος αὐτὸς ἐτίθητο εἰς τὸ περιθώριον ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ θανάτου. Διότι διὰ νὰ ἀποφύγῃ αὐτόν, ἀνέχεται νὰ ἐλέπη τὴν ἀντροφον τοῦ εἴου του νὰ περιέρχεται εἰς τὰ χεῖρα τοῦ βασιλέως. Πόσον δὲ ἀνυπόφορον εἶναι αὐτὸ, γνωρίζουν ὅσοι ἔχουν σύζυγους. Β Δι' αὐτὸ και κάποιος σφόδρα ἔλεγεν· «Εἶναι γεμάτη ἀπὸ ζήλια ἡ καρδιὰ τοῦ συζύγου τῆς πόρνης γυναικός, δι' αὐτὸ δὲν θὰ τὴν λυπηθῆ κατὰ τὴν ἡμέραν ποῦ θὰ δικάζεται και δὲν θὰ ἀλλάξῃ τὴν ἔχθραν του μὲ κανένα λύτριν». ¹⁰ Ἀλλὰ τὸ θαρὸν αὐτὸ πά-

9. Γεν. 20, 2.
10. Περικ. 6, 94-95.

θος, ποῦ δι' ἄλλους εἶναι ἀνυπόφορον, κύτταξε πόσον γενναία τὸ ὑποφέρει ὁ δίκαιος, ἐπειδὴ φοβεῖτο τὸν θάνατον. Τὸ ἴδιον πρόγμα συμβαίνει συνήθως και εἰς τὰ σωματικά παθήματα. Ὄταν, δηλαδὴ, δύο πάθηματα συγχρόνως προσβάλλουν τὸ σῶμά μας, ἢ ἐνταῖς τοῦ ἐνὸς καλύπτει τὸ ἄλλον και μὰς ἀπορροφᾷ ἐξ ὀλοκλήρου ὁ πόνος ἐκείνου και πολλές φορές δὲν ἀντιλαμβάνομεθα καθόλου τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ ὁ μεγάλος πόνος μὰς κατέχει και δὲν μὰς ἀφήνει καιρὸν νὰ γνωρίζομεν τὰ μικρότερον πάθος. Ξ Κατὰ τὸν ἴδιον, λοιπόν, τρόπον και ὁ δίκαιος Ἄβραάμ, ἐπειδὴ ἔδρασε νὰ τὸν ἀπειλῆ ἄμεσα ὁ φόβος τοῦ θανάτου, θεωρεῖ ὅλα τὰ ἄλλα ὑποφερτά.

Ἀλλὰ, ἀγαπητέ μου, ἀκούων αὐτὰ, νὰ μὴ κατηγορήσῃς τὸν δικαίον διὰ μικροψυχίαν, ἐπειδὴ φοδῆθ' τὸν θάνατον, μὰ, θαύμισε τὴν φιλανθρωπίαν ποῦ ἔδειξε πρὸς ἡμᾶς ὁ Κύριός μας, διότι τὸν θάνατον ποῦ τότε ἦτο φοβερός εἰς τοὺς δικαίους και ἁγίους ἐκείνους, αὐτὸν τώρα κατέστησεν εὐκαταφρόνητον ὁ Χριστὸς, και αὐτὸν ποῦ ἐφοδῆθ' ὡς οἱ ἐνῆρετοι ἐκείνοι, ποῦ τὴν παρρησίαν ἐλέχον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, αὐτὸν τώρα περιφρονεῖ και νείει και κόρην τρυφερά. ¹¹ Διότι δὲν εἶναι πλέον θάνατος, παρὰ ὕπνος και ἀποδημία και μεταβάσει ἀπὸ τὰ χειρότερα πρὸς τὰ ἀνώτερα. Πραγματικά, ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου μὰς ἐχάρισε τὴν ἀθανασίαν και μὲ τὴν καθόδόν του εἰς τὸν Ἄδην διέλυσε τὰ κεύρα αὐτοῦ και κατήργησε τὴν δυνάμειν του. Καὶ αὐτόν, ποῦ πρὸ αὐτοῦ ἦτο φοβερός και ἀμείλικτος, αὐτὸν κατέστησε τόσον εὐκαταφρόνητον, ὥστε μερικοὶ νὰ σπεύδουν και νὰ ἐπιζητοῦν τὴν μετάβασιν των πρὸς τὰ ἐκεῖ. Δι' αὐτὸ και ὁ Παῦλος φωνάζει δυνατὰ λέγων· «(Ἐπιθυμῶ) νὰ φύγω ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν και νὰ εἶμαι μαζί μὲ τὸν Χριστόν, διότι αὐτὸ εἶναι ἀσυγκρίτως καλύτερον δι' ἐμέ». ¹² Ἀλλ' ὅλ' αὐτὰ συμβαίνουν τώρα, μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, Β μετὰ τὴν συντριβὴν τῶν χαλκῶν θυρῶν τοῦ Ἄδου, μετὰ τὴν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης εἰς ὀλοκλήρην τὴν οἰκουμένην. Μὰ, τότε εἶχε φοβερόν ὄψιν ὁ θάνατος και συνετάρασε τὸν νοῦν τῶν δικαίων ἐκείνων ἀνθρώπων, δι' αὐτὸ και ὅλα τὰ ἄλλα κατὰ τὰ ὑπέφορον μὲ ἐκόλιαν, ἔστω και ἂν ἦσαν ἀνυπόφορα.

Δι' αὐτόν τὸν λόγον και ὁ δίκαιος Ἄβραάμ, ἐπειδὴ

11. Ἐφεσ. 1, 20.

ἐφοβείτο τὰς παγίδας τῶν κατοίκων τῶν Γεράρων, ἐγκαθίσταται ἐκεῖ ὄχι ὡς ἔχων σὺζυγον, ἀλλὰ ὡς φέρων τὴν ἀδελφὴν μοῦνί του. Καὶ ὅπως παρεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ κατέβῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον, Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ γνωρίσῃσιν τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου οἱ ἀγνώμονες καὶ ἀνοσιῆτοι ἕκαστοι, ἔτσι καὶ ἐν προκειμένῳ δεκνύει τὴν μακροθυμίαν του ὁ Θεός, ὥστε, ὅφ' ἐνὸς μὲν νὰ διαλαμπῇ διὰ μέσου ὄλων ἡ ὁπομονὴ τοῦ δικαίου, ὅφ' ἑτέρου δὲ νὰ καταστῇ γνωστὴ εἰς ὄλους ἡ ἐκείνου τοῦ Θεοῦ δι' αὐτόν.

«Ὁ Ἀδιμέλεχ ὁ βασιλεὺς τῶν Γεράρων ἀπέστειλεν ἀνθρώπους διὰ νὰ λάβωσιν τὴν Σάρραν διὰ νὰ ἔχη αὐτὴν ὡς σὺζυγόν του.»¹² Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τὴν θύελλαν τῶν σκέψεων, πού ὀρίστατο ὁ δικαίος, ὅταν δέλεπε τὴν γυναῖκά του νὰ ἀρπάξῃται, χωρὶς νὰ ἤμπορῇ νὰ ἀντιτάξῃ καμμίαν ἀντιῶρασιν. Ὅλα, βέβαια, τὰ ὑπέφερε σωπηλιὰ, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι δὲν θὰ τὸν περιφρονήσῃ ὁ Κύριος, ἀλλὰ γρήγορα θὰ τοῦ στείλῃ τὴν βοήθειάν του. Ὡ Μά, πρέπει νὰ θαυμάσωμεν καὶ τῆς Σάρρας τὴν μεγάλην φιλοστοργίαν, διότι ἐπιθυμεί νὰ προφυλάξῃ τὸν δικαίον ἀπὸ τῶν κινδύνων τοῦ θανάτου. Διότι ἠδύνατο νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν προοπτήσιν καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὴν βεβαίαν ἀτίμωσιν. Ἀλλὰ τὰ ὑπέφερεν ὅλα μετὰ γενναϊότητα, διὰ νὰ προσφέρῃ τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν δικαίον. Καὶ, ἔτσι, ἐπαληθεύει ἐκεῖνο ποῦ εἶχε λεχθῆ, ὅτι, ἠηλασθῆ «οἱ δύο θὰ γίνωσιν μία σὰρα».¹³ Ἄφου, λοιπόν, ἦσαν μία σὰρα, τῶσον ἐφρόντιζεν ὁ ἕνας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἄλλου καὶ τὴσιν ἀγάπην εἶχαν μετὰξὺ τῶν, ὅσιν νὰ ἦσαν ἕνα σῶμα καὶ μία ψυχὴ.

Ἄς τὰ ἀκούωσιν αὐτὰ οἱ ἄνδρες, ὅς τὰ ἀκούωσιν καὶ αἱ γυναῖκες. Ἐ Αἱ γυναῖκες μὲν, διὰ νὰ δεκνύουσιν τῶσιν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἄνδρας τῶν καὶ τίποτε νὰ μὴ προτιμῶσιν ἀπὸ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων. Οἱ δὲ ἄνδρες, διὰ νὰ ἔχουσιν ὁμοίως τὴν ἴδιαν ἀγάπην πρὸς τὰς γυναῖκάς των καὶ νὰ πράττωσιν τὰ πάντα, ὅσιν νὰ ἔχουσιν μίαν ψυχὴν καὶ ἕνα σῶμα μετ' αὐτάς. Διότι αὐτὸ εἶναι ἡ ἀληθινὴ σὺζυγία, ὅταν ὑπάρχῃ, δηλαδὴ, τῶσον μεγάλη συμφωνία μετὰξὺ τῶν σὺζυγῶν, ὅταν τῶσος εἶναι ὁ μετὰξὺ τῶν σὺνδεσμος, ὅταν ἔτσι τοὺς ἐνώνει ἡ ἀγάπη. Πραγματικῶς, ὅπως δὲν ἤμπορεῖ ποτὲ ἕνα σῶμα νὰ ἐπανοστατήσῃ ἐναντίον τοῦ

12. Γεν. 20, 2.
13. Ἐ. 2, 3, 24.

ἑαυτοῦ του, οὔτε ἡ ψυχὴ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ της, ἔτσι νὰ μὴ στρέφωσται ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου, ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα, ἀλλὰ πρέπει νὰ παραμένωσιν ἡνωμένοι. Διότι τότε θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ ἀποκτήσῃσιν ἀνυπολόγητα ἀγαθά. ¹⁴ Ἐ Βέβαια, ὅπου ὑπάρχει μεγάλη ὁμοίνοια, ἐκεῖ συγκεντρώνονται ὅλα τὰ ἀγαθά, ἐκεῖ ἐπαρροτῆ ἡ εἰρήνη, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πνευματικὴ κῆφροσύνη. Πουθενά δὲν διεξάγεται πόλεμος, πουθενά δὲν γίνεται μάχη, πουθενά δὲν κυριαρχοῦν ἡ ἐχθρα καὶ ἡ φιλονικία, ἀλλ' ὅλ' αὐτὰ τίθενται εἰς τὰ περιθώρια, διότι ἡ ρίζα τῶν ἀγαθῶν, ἐνωσὶ τὴν ὁμόνοιαν, τὰ ἐξαφανίζει ὅλα.

«Ὁ Ἀδιμέλεχ ὁ βασιλεὺς τῶν Γεράρων ἀπέστειλεν ἀνθρώπους καὶ ἔλαβε τὴν Σάρραν διὰ νὰ τὴν ἔχη ὡς σὺζυγόν του. Ὁ Θεός, ὅμως, παρουσιάσθη πρὸς τὸν Ἀδιμέλεχ τὴν νύκτα εἰς τὸ δειρὸν του καὶ εἶπε Ἰδοὺ σὺ ἀποθνήσκεις ἐξ αἰτίας τῆς γυναῖκος Σάρρας, τὴν ὅποιαν ἔλαβες. Αὐτὴ εἶναι σὺζυγὸς τοῦ Ἀβραάμ.»¹⁴ Κύτταξε τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ. Ὅταν, δηλαδὴ, εἶδεν ὅτι ὁ δικαίος ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ θανάτου ὑπέμεινε μετὰ γενναϊότητα τὴν ἀπαγὴν τῆς Σάρρας, ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν ἐπήκει πιστεύων ὅτι εἶναι ἀδελφὴ τοῦ δικαίου, τότε πλέον φανερώει τὴν ἰδικίαν του πρόνοιαν Ἐ καὶ ἔτσι συγχρόνως, ὅφ' ἐνὸς μὲν ἀποδεικνύει λεπτότερον τὸν δικαίον καὶ ὀπαλλάσσει τὴν Σάρραν ἀπὸ τὴν ταπεινώσιν, ὅφ' ἑτέρου δὲ προφυλάσσει καὶ τὸν βασιλέα ἀπὸ τὴν διάπραξιν τῆς ἁμαρτίας. «Ὁ Θεός, ὅμως, παρουσιάσθη πρὸς τὸν Ἀδιμέλεχ τὴν νύκτα εἰς τὸ δειρὸν του». Κατὰ τὴν ὄραν τοῦ ὑπνίου, λέγει ἡ Γραφή, (παρουσιάσθη ὁ Θεός), ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν παρανομίαν, καὶ τοῦ ἀπεκάλυψε τὴν ἀλήθειαν, τοῦ ἐγνώρισεν ὅσα ἠγνώσει καὶ τοῦ ἐπροκάλεσε μεγάλον φόβον, ἀφού τὸν ἠπειλήσῃ μετὰ θάνατον. «Ἰδοὺ σὺ ἀποθνήσκεις», λέγει, «ἐξ αἰτίας τῆς γυναῖκος Σάρρας, τὴν ὅποιαν ἔλαβες. Αὐτὴ εἶναι σὺζυγὸς τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Ἀδιμέλεχ δὲ δὲν ἠγγίσεν αὐτήν.»¹⁵ Ἐ Ὅλα δὲ αὐτὰ ἐγίναν διὰ νὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν πατριάρχην. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, πρὸ ὀλίγου χρόνου εἶχεν ὀποσέσθῃ εἰς τὸν Ἀβραάμ ὅτι θὰ γεννηθῇ ὁ Ἰσαὰκ ἐκ τῆς Σάρρας καὶ ἐπληροῖται πλέον ὁ καιρὸς τοῦ τοκετοῦ, διὰ νὰ μὴ θλάψῃ κατὰ τι τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θε-

14. Ἐ. Α. 20, 3-5.
15. Ἐ. β. στ. 8-4.

αυ, ἐμβάλλει τόσον φόβον εἰς τὸν Ἀδιμέλεχ, ὥστε κατατρέμασεν αὐτὸς καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐγγίσῃ τὴν Σάρρα. Δι' αὐτὸ, θέθαισι, προσέθεσεν ἡ θεὰ Γραφή ὅτι ἐπὶ Ἀδιμέλεχ δὲν ἤγγισεν αὐτήν. Ἄλλ' ἐπὶ πλέον ἀπολογεῖται διὰ τὸ τὸλμημά του καὶ λέγει· «Κύριε, θὰ τιμωρήσῃς διὰ θανάτου τὴν ἀγνοίαν δικαίων ἀνθρώπων;». ¹⁶ Μήπως, λέγει, ἐγνώριζα ὅτι εἶναι γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸ ἔκανα αὐτό; Ἡ μήπως, θέθαισι, ἤθελα νὰ ὀσκήσω τὸν ξένον; Μήπως τὴν ἀφῆρασα, θεωρῶν αὐτὴν σύζυγόν μου; Ὅχι. Προέβην εἰς τὴν πρᾶξιν αὐτὴν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ πάρω τὴν ἀδελφὴν του καὶ πιστεύω ὅτι καὶ αὐτὴν καὶ τὸν ἴδιον θὰ τιμῶω τοιούτοτρόπως, «θὰ τιμωρήσῃς, λοιπόν, διὰ θανάτου τὴν ἀγνοίαν δικαίων ἀνθρώπων;». Θὰ μὲ τιμωρήσῃς, λέγει, μὲ θάνατον, ἀφοῦ ἐνήργησα σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιον; Ἐν συνεχείᾳ ἀμιλλῶν σαφέστερα, λέγει· «Αὐτὸς δὲν μοῦ εἶπεν, ὅτι εἶναι ἀδελφός μου;». ¹⁷ Κύτταζε πόσον ἑμύνοιον καὶ συμφωνίαν εἶχαν ὁ Ἀβραάμ καὶ ἡ Σάρρα. Καὶ αὐτὸς, λέγει, μοῦ εἶπεν αὐτὸ καὶ αὐτὴ συνεφώνησεν μὲ τὰ λεγόμενά του. «Ἐπομένως, μὲ καθαρὰν καρδίαν καὶ καθαρὰς χεῖρας ἔκανα τοῦτο, λαθὼν αὐτὴν ὡς σύζυγόν μου». ¹⁸ Λέγει· Ἐ δὲν τὸ ἔκανα μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ διαπράξω κάτι τὸ παράνομον, ἀλλὰ μὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι πράττω κάτι τὸ νόμιμον καὶ τὸ ἐπιτρεπόμενον, χωρὶς νὰ ἔχω καμίαν πρόθεσιν αὐτὴν καὶ τὸν προσβάλλω. Τί κάνει, λοιπόν, ὁ φιλόνητος Κύριος; «Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν κατ' ἄνωγαν· ¹⁹ «Κύτταζε πόσον συγκαταβαίνει ὁ Κύριος τῶν ἔθλων, ἀποδεκνύων δι' ἔθλων τὴν ἀγαθότητά του. «Καὶ ἐγὼ κατάλαθον, ὅτι μὲ καθαρὰν καρδίαν ἔκανες αὐτόν». ²⁰ Λέγει ὁ Θεός· Γνωρίζω καλά, λέγει, ὅτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐδημιούργησαν τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν. ⁴⁶¹ Ἀ καὶ ὁ ἐξουτὸς ἐκείνος αὐτὸ ἐξαπατηθεὶς ἀπὸ τὰ λεγόμενά των. Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον, διὰ νὰ μὴ ἀμαρτήσῃς παρασυρόμενος ἀπὸ τὴν ἀπάτην αὐτῶν, ἵνα ἐλυπήθῃς, ὥστε νὰ μὴ ἀμαρτήσῃς ἐνώπιόν μου». ²¹

Μεγάλη ἡ συγκατάβασις τῶν λόγων αὐτῶν καὶ μεγάλ-

16. *E. 4. σ. 4.
17. *E. 4. σ. 5.
18. *E. 4.
19. *E. 4. σ. 6.
20. *E. 4.
21. *E. 4.

στη ἡ φιλονητοσύνη τοῦ Κυρίου. Εἰς ἐμένα, λέγει, ἐπρόκειτο νὰ διαπραχθῇ τὸ ἀμάρτημα. Ὅπως ἀκριδῶς συμβαίνει μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν, δηλοδῆ, κάποιος προσβάλλῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς ὑπηρετὰς τὸν ὁποῖον πολὺ τιμᾷ ὁ κύριός του, θεωρεῖ προσωπικὴν του τὴν προσβολὴν ὁ κύριος καὶ λέγει, ὅτι ἐμένα προσέβαλες μὲ ὅσα κακὰ ἔκανες εἰς τὸν δοῦλόν μου, διὰτι, ὅτι γίνεται εἰς ἐκεῖνον εἶναι ὡς νὰ γίνεται εἰς ἐμένα, κατὰ τὸν ἴδιον, λοιπόν, τρόπον καὶ ὁ ἀγαθὸς Κύριος «ἐλυπήθηκα», λέγει, «ὥστε νὰ μὴ ἀμαρτήσῃς ἐνώπιόν μου». Ἐ ἴδιοί μου δοῦλοι εἶναι, λέγει, καὶ τόσον πολὺ ἐνδιαφέρομαι δι' αὐτούς, ὥστε θεωρῶ ὡς νὰ γίνονται εἰς ἐμέ, ὅσα γίνονται εἰς αὐτούς, εἴτε εἶναι ἀγαθὰ εἴτε κακὰ. «διὰ τοῦτο δὲν σε ἀφῆρα νὰ ἐγγίσῃς αὐτήν». ²² Ἐπειδὴ, λοιπόν, πολὺ φροντίζω δι' αὐτούς καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζα ὅτι ἐξ ἀγνοίας ἐπέκοπευες νὰ προσβάλλῃς αὐτούς, «ὡς ἐλυπήθηκα, ὥστε νὰ μὴ ἀμαρτήσῃς ἐνώπιόν μου». Συνεπῶς, νὰ μὴ θεωρῆς τὸν Ἀβραάμ ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς πλείον ἀνθρώπων, ἀλλὰ γνώριζε ὅτι εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πλείον ἀγαπητοῦς μου καὶ ἀπὸ αὐτούς πῶς συνδέονται στενὰ μὲς μου. «Ἦώρα, λοιπόν, γύρισε πίσω τὴν γυναῖκα εἰς τὸν σύζυγόν της, ὅτι αὐτὸς εἶναι προφήτης, θὰ προσευχηθῇ διὰ σε καὶ δὲν θὰ τιμωρηθῇς διὰ θανάτου». ²³ Κύτταζε μὲ ποῖον τρόπον ἀποκαλύπτει τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου, τὸν ὀνομάζει προφήτην καὶ σχεδὸν προτομαζοῖ τὸν βασιλεῖα νὰ γίνῃ ὑπηρετὴς αὐτοῦ. «θὰ προσευχηθῇ», λέγει, «διὰ σε καὶ δὲν θὰ τιμωρηθῇς διὰ θανάτου». Ἐκεῖνος, λοιπόν, ἐπειδὴ ἐφοδῆθη μήπως τὸν θανατώσῃ ἐσὺ, ἐδημιούργησε τὴν προσποίησιν αὐτὴν καὶ σχεδὸν ἐθώρησεν εἰς τὴν ἀπίστωσιν τῆς Σάρρας. Γνωρίζω, ὁμοίως, ὅτι οἱ προσευχαί αὐτοῦ θὰ σοῦ χαρίσων τὴν ζωὴν σου.

²⁴ Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὰς ἐντολάς αὐτάς, ἐπειδὴ πειθῶν ὡς ἐφλογίζετο ἀπὸ τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν καὶ νὰ ἐγκάτο ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς Σάρρας, ὁ Θεὸς ἐποιεῖται τὸν φόβον καὶ τὸν ἀπειλεῖ ὅτι θὰ τοῦ δώσῃ μεγαλύτερον τιμωρίαν. Ἡ ἔάν, ὁμοίως, δὲν τὴν ἐπιστρέψῃς, λέγει, ἡμᾶς ὅτι θὰ τιμωρηθῇς διὰ θανάτου οὐ

22. *R. 4.

23. *E. 4. σ. 7. Ἡρὶ τοῦ Ἀβραάμ ὡς προφήτου πρὸς τὸν ἴδιον. 8. 86. Ἐν καὶ ἡ λέξις προφήτης ἐννοεῖται νὰ ἔχη τὴν ἐννοίαν ὅχι μόνον τῶν προλεπόντων τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ἀνθρώπου τοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀντιθεμένου στενῶς καὶ προσεισόντος ἐπ' αὐτόν.

καὶ ὅλοι οἱ ἰστικοὶ σου.²⁴ Δὲν θὰ ὀπιοστῆς ἐσὺ μόνον τὴν τιμωρίαν τῆς παρακοῆς, λέγει, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἰστικοὶ σου θὰ ἀποβάνουν ἐξ αἰτίας σου. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς συζητεῖ ὅλα αὐτὰ μὲ αὐτὸν κατὰ τὴν διάκρισιν τῆς νουκρίας, ὥστε νὰ δεχθῆ μὲ ἡσυχίαν τὴν συμβουλήν καὶ μὲ μέγαν φόβον πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπιτολήν σου τοῦ ἐδόθη. Πραγματικά, «Ὁ Ἀθιμέλεχ», λέγει ἡ Γραφή, «ἠγέρθη λίαν πρῶτ', προσεκάλεσεν ὄλους τοὺς δούλους σου καὶ εἶπεν εἰς ἐπίκουρον πάντων τὰ λόγια αὐτῶν».²⁵

Κύτταξε μὲ ποῖον τρόπον ὁ βασιλεὺς γίνεται κήρυξ τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου Ἐ καὶ τὸν καθιστᾷ γνωστὸν εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους του. Πραγματικά, ἀφοῦ ἐκάλεσε, λέγει, ὄλους τοὺς δούλους του διηγῆθῃ εἰς αὐτοὺς ὅλα ὅσα τοῦ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεός, ὥστε νὰ γνωρίσων ὅλοι καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν φροντίδα πού ἤξικῶθη νὰ ἔχη ἀπὸ τὸν Κύριον ἕνεκα τοῦ ἐναρέτου χαρακτήρος καὶ τῆς συμπεριφορᾶς του ἐν γένει. «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ βασιλέως ἐφοβήθησαν πολὺ, ὅταν ἤκουσαν αὐτῶν».²⁶ Εἶδες δι' ὁ δικαίος δὲν ἔκανε δάκρυα καὶ τυχῶς τὰς μεταναστεύσεις; Πραγματικά, ἐὰν ἤμενον εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶχε προηγουμένως ἐγκατασταθῆ, πῶς θὰ ἠδύνατο ὅλοι οἱ «ἄτικοι τῶν Γεράων νὰ γνωρίσων πόσῃ πρόνοιᾳ δεκνέει ὁ Θεὸς διὰ τὸν Δικαίον; 422 Α «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ βασιλέως ἐφοβήθησαν πολὺ, ὅταν ἤκουσαν αὐτῶν». Τούς ἐκυριεύσε μεγάλος φόβος, κατελήφθησαν ἀπὸ ἀγωνίαν διὰ τὸ κάθε τι. Ἐπειτα, λέγει «Ὁ Ἀθιμέλεχ ἐκάλεσε τὸν Ἀβραάμ».²⁷ Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, μὲ πόσῃ λαμπρότητι εἰσάγεται ὁ δικαίος πρὸς τὸν βασιλέα, αὐτὸς πού πρὸ ὀλίγου ἐθεωρεῖτο ἀπὸ αὐτοὺς ἄξιος περιφρονήσεως καὶ τὸν ἔπαιρναν ὅταν κάποιον ἀλήτην καὶ ἔξενον. Ἀφοῦ συνεκεντρώθησαν ὅλοι μαζί, καλεῖται ὁ πατριάρχης, χωρὶς νὰ γνωρίῃ κανένα ἀπὸ αὐτοὺς προηγουμένως, καὶ μαθαίνει ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα τὰ ὅσα ἔκανε ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ. Β Πραγματικά, «εἶπεν εἰς αὐτὸν. Διότι μὲς τὸ ἔκανες αὐτό; Μήπως σοῦ ἐπταίσαμιν εἰς τίποτε, ὥστε νὰ καταλογισθῆς εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ὄλην τὴν βασιλείαν μου τοιαύτη εὐθύνῃ; Πρῶ-

24. Ἐ. 2.
25. Ἐ. 2. στ. 8.
26. Ἐ. 2.
27. Ἐ. 2. στ. 9-10.

γμα τὸ ὅποιον δὲν ἐπιτρέπεται οὐδεὶς νὰ κἀνῃ, τὸ ἔχει κάνει σὺ εἰς ἐμὲ. Διὰ ποῖον ὀκοπὸν τὸ ἔκανες αὐτό;»²⁸ Διότι, λέγει, ἠθέλησες νὰ μὲ ρίψῃς εἰς τόσον μεγάλην ἀμαρτίαν; Διὰ ποῖον λόγον καὶ τί ἐσκέψῃς καὶ ἔκανες αὐτό; Κύτταξε, δι' ἡ μὲ τὰ ἰσκά του λόγια ἀποκαλύπτει τὴν ἀπειλήν σου τοῦ ἔκανε ὁ Θεός. Ἐπειδὴ, δηλαδή, τοῦ εἶπεν ὁ Θεός, «ὅτι ἐὰν δὲν τὴν ἐπιτρέψῃς, θὰ τιμωρῆθῃς διὰ θανάτου σὺ καὶ ὅλοι οἱ ἰστικοὶ σου», αὐτὸ ἀκριβῶς ἐσηγῶν ὁ Ἀθιμέλεχ λέγει «Μήπως σοῦ ἐπταίσαμιν εἰς κάτι, Ἐ ὥστε νὰ καταλογισθῆς εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ὄλην τὴν βασιλείαν μου τοιαύτη εὐθύνῃ;». Διότι μήπως ἡ τιμωρία θὰ περιωριζέτο μόνον εἰς ἐμένα; Ἀντίθετα, ὄλη μου ἡ βασιλεία ἐπρόκειτο νὰ ἀφανισθῆ καθ' ὀλοκληρίαν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπάτης σου ἔκανες ἐσὺ. «Διὰ ποῖον ὀκοπὸν τὸ ἔκανες αὐτό;».

Πρόσεξε εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀγαπητὲ μου, τὸ φρόνημα τοῦ δικαίου, ὁ ὅποιος διὰ τῆς ἀπολογίας του τοὺς προσφέρει διδασκαλίαν θεογνωσίας. «Τὸ ἔκανα αὐτό, λέγει, διότι εἶπα Δὲν ὑπάρχει εὐσέβεια εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Θὰ μὲ φονεύσουν ἕνεκα τῆς γυναικὸς μου, διὰ νὰ λάθουν ταύτην ὡς σύζυγόν των».²⁹ Μὲ κατέλαθεν ἡ ἀγωνία, λέγει, μήπως, ἐπειδὴ εὐρίσκεισθε ἀκόμη εἰς τὴν πλάνην, δὲν ἐνδιαφερόσθε καθόλου διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ δι' αὐτό, ἐνδιαφερόμενος διὰ σῶς, μήπως ἐπιχειρήσετε νὰ μὲ φονεύσετε, Ἐ πληροφοροῦμαι ὅτι εἶναι γυναῖκά μου καὶ παρουσιάζομαι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν σας δι' αὐτήν, ἔκανα αὐτό. Κύτταξε, δι' ἡ μὲ τὰ ὄληγα αὐτὰ λόγια, φ' ἑνὸς μὲν ἤλεγξεν αὐτοὺς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς ὀδίδαξεν ὅτι πρέπει ὁ καθένας, οκεπτόμενος τὸν Θεὸν τοῦ ποιητός, νὰ μὴ πράττῃ τίποτε τὸ παράνομον, ἀλλὰ νὰ φοβῆται τὸν ἀκοιμητὸν ἔκρινον ὀθαλάμῳ καὶ διὰ τὴν τιμωρίαν σου ἐπικρέματα ἀπὸ αὐτὸν νὰ φροντίξῃ πολὺ διὰ τὴν ἐπαρμογήν τῆς δικαιοσύνης. Ἐν συνεχείᾳ, θέλων νὰ ἀπολογῆθῃ διὰ τὴν κατηγορίαν σου τοῦ ἀπέδωκεν, λέγει Μὴ νομίσετε, διως, ὅτι καὶ ἐστὶ σῶς εἶπα ψέματα. «Πραγματικά, εἶναι ἀδελφὴ μου, ἦτοι ἀνεψία μου ἐκ πατρὸς καὶ διχ' ἐκ μητρὸς. Διὰ τοῦτο ἔγινε καὶ σύζυγός μου».³⁰ Προέρχεται, λέγει, ἀπὸ τὴν ἴδιαν οὐκογένειαν, Ἐ δι' αὐτὰ καὶ ἀπακάλε-

28. Ἐ. 2. στ. 9-10.
29. Ἐ. 2. στ. 11.
30. Ἐ. 2. στ. 12.

σα αυτήν ἀδελφήν μου. Συνεπῶς, νά μή μέ καταδικάσετε. Διότι ἐάν ὁ φόβος τοῦ θανάτου μέ ὠδήγησεν εἰς αὐτήν τὴν δυσκολίαν καὶ ὁ φόβος μήπως ἐξ αἰτίας αὐτῆς φανεύοσθε ἐμένα καὶ περιποιηθῆτε αὐτὴν μέ ἔκανε νά τὴν παρουσιάσω σάν ἀδελφὴν μου, καὶ πάλιν δὲν εἶναι ψέμμα, ὅτι οἷς εἶπα. Κύτταξε πόσον ἐνδιαφέρεται ὁ δίκαιος νά ἀποδείξῃ εἰς αὐτούς, ὅτι δὲν τοὺς εἶπε ψέμματα ἐν πορκειμένῳ.

Μά διὰ νά τὰ μάθετε ὅλα μέ λεπτομέρειαν, λέγει, ἀπὸ ἐμένα, ³³ Ἄ ἀκούσατε καὶ τὴν συμφωνίαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν κάνει ἐγὼ καὶ ἡ Σάρρα, ἅταν ὁ Θεὸς μέ διέταξε νά ἐξέλθω καὶ ἐξῆλθα ἀπὸ τὸν πατρῶν μου οἶκον.³⁴ Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, εἰς τὸ σημῆριον αὐτὸ τῆς μεγάλης σοφίας τοῦ δικαίου, κατὰ ποῖον τρόπον διὰ τῆς διηγήσεως του διδάσκει αὐτούς, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τὸ προσομιῶν ἀντίκει εἰς τοὺς ἔκλεκτους τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ὁ Ἰδιὸς ὁ Θεὸς τὸν ἔπηρε ἀπὸ τὴν πατρίδα του καὶ τὸν ὠδήγησεν ἐκεῖ, διὰ νά καταλάβῃ ὁ βασιλεὺς, ὅτι εἶναι κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν μεγάλην παρηρσίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. «Ὅταν ὁ Θεός, λέγει, ἐμέ διέταξε νά ἐξέλθω καὶ ἐξῆλθα ἀπὸ τὸν πατρῶν μου οἶκον, εἶπα εἰς αὐτὴν. Αὐτὴν τὴν ἀπαίτησιν ἔχω ἀπὸ σέ. Εἰς κάθε τόπον, ὅπου θὰ εἰσερχώμεθα, λέγε δι' ἐμέ, ὅτι «εἶναι ἀδελφός μου». Αὐτὸ ἔκανε».³⁵ Ἐπειδὴ, ἡμῶς, εἶπε παραπάνω, ὅτι αἶπα, μήπως δὲν ὑπάρχῃ εὐσέβεια εἰς τὸν τόπον αὐτόν, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι τοὺς εἶθε πολὺ, **B** δι' αὐτὸ ἐπιθυμῶν νά μαλακώσῃ τὴν σκληρότητα τῶν λόγων του αὐτῶν, λέγει ἔδω, νά μή νομίσετε ὅτι ἐξ αἰτίας σας μόνον ἀπεφασίσασεν νά πράξωμεν αὐτό. «Διότι ἡμέσως, ὅταν ὁ Θεὸς μέ διέταξε νά ἐξέλθω καὶ ἐξῆλθα ἀπὸ τὸν πατρῶν μου οἶκον, εἶπα πρὸς αὐτήν. Αὐτὴν τὴν ἀπαίτησιν ἔχω ἀπὸ σέ, εἰς κάθε τόπον ποὺ θὰ εἰσερχώμεθα». Συνεπῶς, ἔδωσα τὴν παραγγελίαν αὐτὴν, λέγει, δι' ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς γῆς. Ἔτσι, ἀπέδειξεν ὅτι κάτω ἀπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς ἢ προσποιήσις τῶν αὐτῆ ἤτο ἀππλλαγμένη τοῦ ψεύδους. Διότι ὁ φόβος τοῦ θανάτου μᾶς ἠγάγεσε νά καταφύγωμεν εἰς τὸ τέχνασμα αὐτό.

Μέ τοὺς λόγους του αὐτοὺς ὁ δίκαιος κοτεπράννε τὸν θυμὸν αὐτῶν, **C** ἀπεκάλυψε τὴν ἰσκίην του ἀρετῆν καὶ

31. *B. 4. στ. 18.
32. *B. 4.

ἱκανοποιητικὴν διδασκαλίαν περὶ εὐσεβείας προσέφερεν εἰς αὐτούς. Σεβασθεῖς, λοιπόν, ὁ βασιλεὺς τὴν μεγάλην ἀρετὴν τοῦ δικαίου, ἀμείδει μέ τὴν ἰσκίην του μεγαλοδωρίαν τὸν πατριάρχην. Πραγματικά, «ὁ Ἀβιμέλεχ ἔλασε χίλια δίδραχμα, πρόβατα, μῶσχους, ὑπηρέτας, ὑπηρέτριάς (καὶ ἔδωκεν ὡς δῶρον εἰς τὸν Ἀβραάμ, διὰ νά ἐξέλθῃ ἀπέναντι του) καὶ τοῦ ἐπέστρεψεν ἐπίσης τὴν γυναῖκα του Σάρραν».³³ Εἶδες, ἀγαπητέ μου, τὴν ἐμύχανον σοφίαν τοῦ Θεοῦ; Αὐτόν, λοιπόν, ὁ ὁποῖος ἐφοδεῖτο τὸν θάνατον καὶ ἔκανε τὰ πάντα διὰ νά τὸν ἀποφύγῃ, ὅχι μόνον τὸν θάνατον διέφυγεν, ἀλλ' ἀποκτῆ μεγάλην παρηρσίαν καὶ αὐτομάτως καθίσταται ἔνδοξος. Διότι ἔτσι συνήθκει ὁ Θεός, **D** δηλαδή, ὅχι μόνον ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὰς λύπας αὐτοῦ ποὺ φροντίζουν μέ γενναϊότητα νά ἀντιμετωπίζουσι τοὺς ἐπερχομένους πειρασμούς, ἀλλὰ καὶ μέσσω εἰς τὰς λύπας μᾶς προσφέρει τίσιν εὐφροσύνην, ὥστε νά λημονώμεν τελείως τὰ θάνατον καὶ νά ἔχωμεν μεγάλην ἀφροσύνην ἀγαθῶν. Καὶ κύτταξε, λοιπόν, τὴν μεγάλην περποίησιν ποὺ κάνει ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν δίκαιον. Δηλαδή, δὲν τὸν τιμᾷ μόνον μέ τόσα πολλὰ δῶρα, ἀλλὰ τοῦ δίδει καὶ τὴν ἀδειαν νά κατοικήσῃ εἰς τὴν χώραν του. «Νά», λέγει, «ἡ χώρα μου εἶναι ἐνώπιόν σου εἰς τὴν διάθεσίν σου» ὅπου σοὺ ἄρῃσι, νά κατοικήσῃς».³⁴ Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἡμαθον ὅτι διὰ μέσσω ἐκείνου **E** καὶ διὰ μέσσω τῶν προσευχῶν ἐκείνου τοῦ ἐχαρισθῆ ἡ ζωῆ, σάν εὐεργετήν πλέον καὶ προστάτην του, ἔτσι ἐπιθυμῶμεν νά περιποιηθῆ τὸν ζῆνον, τὸν περιπλανώμενον, τὸν τελείως ἄγνωστον του.

«Εἰς δὲ τὴν Σάρρον εἶπεν», λέγει ἡ Γραφή. «Νά, ἔδωσα χίλια δίδραχμα εἰς τὸν ἀδελφόν σου» καὶ σύζυγόν σου».³⁵ Κύτταξε, ὅτι ἐδέχθη τὴν διδασκαλίαν τοῦ δικαίου καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὰ λόγια του καὶ ἔτσι καὶ αὐτὸς ὀνομάζει τὸν πατριάρχην ἀδελφόν της. «Ὅσα ἔδωσα εἰς τὸν ἀδελφόν σου «θὰ εἶναι», λέγει, ἀντίτιμον τοῦ θιγέντος προσώπου σου. Εἰς τὸ ἐξῆς λέγε δόλοκληρον τὴν ἀλήθειαν».³⁶ ⁴⁴⁴ **A** Τί σημαίνει, ἀντίτιμον τοῦ θιγέντος προσώπου σου καὶ εἰς τὸ ἐξῆς λέγε δόλοκληρον τὴν ἀλήθειαν; Εἰς ἀνομηλήρων του γεγονότος ὅτι ἐξ ἀγνοίας ἐπεχειρή-

33. *E. 4. στ. 14.
34. *E. 4. στ. 16.
35. *E. 4. στ. 18.
36. *E. 4.

σα να σὲ φέρω εἰς τὸ σπίτι μου ὡς σύζυγον, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζα ὅτι εἶσαι σύζυγος τοῦ δικαίου αὐτοῦ, μόνον διὰ τὴν ἀπόπειραν αὐτῆν, ἐπειδὴ ἔγινε αἰτία προσβολῆς σου, βδωσα τὰ χίλια δίδραγμα, ἀποκαθητών τὰ ὄσα ἀπέπειράθην νὰ πράξω εἰς ὄφρος σου. Ἀλλὰ «εἰς τὸ ἐξῆς λέγε ὀλόκληρον τὴν ἀλήθειαν». Τί σημαίνει, ὡς, «εἰς τὸ ἐξῆς λέγε ὀλόκληρον τὴν ἀλήθειαν»; Ἐὰς πληροφοροῦνται ὅλοι, λέγει, ἀπὸ ἐσένα, ὅτι δὲν ἔπραξα τίποτε τὸ παράνομον, ὅτι ἐβγήκες ἀνέπαρος ἀπὸ τὸ σπίτι μου. Διαφώτισε, λέγει, τὸν ἄνδρα σου, ὅτι εἶμαι ὁδῶς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐὰς πληροφορηθῆ ἀπὸ ἐσένα ὅτι δὲν ἔκανα τίποτε τὸ κακόν.

Β Μά, διὰ ποῖον σκοπόν τὰ λέγει αὐτά; Ἀσφαλῶς, διὰ νὰ προσευχηθῆ ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τὸν Κύριον ὁ δίκαιος, ἀφοῦ μάθῃ καὶ πληροφορηθῆ τὰ διατρέξαντα ἀπὸ τὴν ἱ. βίαν τὴν Σάρρα. Ἀφοῦ, λοιπόν, εἶπεν ἄριστος εἰς τὸ ἐξῆς λέγε ὀλόκληρον τὴν ἀλήθειαν» ἄντι νὰ εἴπῃ, διαφώτισε τὸν ἄνδρα σου διὰ τὰ γεγονότα ποῦ ἔλασον χώραν, ἀμέσως προσέθεσεν ἡ Γραφή: «Ὁ Ἀβραάμ προσηυχῆθη εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Θεὸς ἐθεράπευσε τὸν Ἀβιμέλεχ ἅς τῆς νόσου του καὶ τὴν γυναῖκα του καὶ τὰς θυλάς του ἅς τῆς δυστοκίας καὶ ἐγέννησαν. Διότι ὁ Κύριος εἶχεν ἀπολύτως κλεισίαι κάθε μήτραν πρὸς τοκετὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀβιμέλεχ, λόγῳ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀβραάμ, τῆς Σάρρας, τὴν ὅποιαν ἔλαθεν ὡς σύζυγόν του». ³⁷ Κύτταξε δὲ, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐπιβραμεί νὰ καταστήσῃ διὰ μέσου θύλων ἐνδοξότερον τὸν δίκαιον, Ἐ χαρίζεαι μὲ τὰς προσευχὰς τοῦ πατριάρχου τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς ὀλόκληρον τὴν οικογένειάν του. Πραγματικὰ, «Ὁ Ἀβραάμ προσηυχῆθη», λέγει ἡ Γραφή, «εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Θεὸς ἐθεράπευσε τὸν Ἀβιμέλεχ ἅς τῆς νόσου αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα του καὶ τὰς θυλάς του ἅς τῆς δυστοκίας καὶ ἐγέννησαν. Διότι ὁ Κύριος εἶχεν ἀπολύτως κλεισίαι κάθε μήτραν πρὸς τοκετὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀβιμέλεχ». Δι' αὐτὸ, μολονότι ὁ βασιλεὺς δὲν διέπραξε τὴν ἁμαρτίαν, ἐν τούτοις τὸν ἐτιμώρησεν ὁ ἀγαθὸς Κύριος, ὥστε, ἀφοῦ ἐπακούσῃ εἰς τὰς προσευχὰς τοῦ δικαίου, νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν βασιλέα ἀπὸ τὴν τιμωρίαν καὶ ἔτσι νὰ καταστήσῃ τὸν δίκαιον ἐνδοξότερον καὶ λαμπρότερον. Διότι ὁ Θεὸς κάνει τὰ πάντα καὶ χρησιμοποιοῖ κάθε εὐκαιρίαν καὶ ἐξοικονο-

37. Ἐ. 2. στ. 17-18.

μεῖ τὸ κάθε τι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, **Δ** ὥστε οἱ ὀπραιοῦντες τὸ θέλημα του νὰ λάμπουν ἅν ἀστέρες καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτῶν νὰ ἀστράπτῃ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν.

Ἀλλὰ πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου, ὅτι ὁ δίκαιος, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς λύπας αὐτὰς, ἀδηγεῖται πλεόν πρὸς τὴν κορωνίδα τῶν ἀγαθῶν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἔδρα τῆς ὑποσχέσεως, καὶ πραγματοποιοῦνται αἱ ἀπαγγελίαι ποῦ ὁ Θεὸς τοῦ εἶχε δώσει παλαιότερα. «Καὶ ὁ Κύριος, λέγει ἡ Γραφή, ἀποκρίθη τὴν Σάρρα, ὅπως εἶπε καὶ ἔκαμιν εἰς αὐτὴν, ὅπως ὑποσχέθη. Ἡ δὲ Σάρρα καταστῆσα ἔγκυος, ἐγέννησεν εἰς τὸν Ἀβραάμ υἱόν εἰς γροντοκτὴν ἡλικίαν καὶ εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὑποσχέθη εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος, ὅτι θὰ ἀποκτήσῃ υἱόν». ³⁸ Ἐ Τί σημαίνει, ὡς, «ὅπως εἶπε καὶ ὅπως ὑποσχέθη»; ³⁹ Ὅπως ἀκριθῶς, λέγει, ὑποσχέθη εἰς τὸν Ἀβραάμ ὁ Θεός, ὅταν τὸν ἐφιλοξένησε μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους ὑπὸ τὴν δρῦν Μαιμρῆ, ὅταν τοῦ εἶπεν, ὅτι «θὰ ἔλθω πρὸς σὲ κατὰ τὸ ἐπάμενον ἔτος καὶ θὰ ἔχη ἡ γυναῖκά σου Σάρρα υἱόν». ⁴⁰ Αὐτά, λοιπόν, ἐπραγματοποιήθησαν καὶ ὄσα, σύμφωνα μὲ τὴν φυσικὴν τάξιν ἦσαν ὀδύνατα νὰ γίνων, αὐτὰ ἐβλεπαν νὰ γίνωνται πραγματικότης, δι, βέβαια, κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν, ἀλλὰ διὰ τῆς θείας χάριτος.

Ἐ Ὁ Ἀβραάμ τὸν γεννηθέντα υἱόν του, τὸν ὅποιον ἐγέννησεν ἡ Σάρρα εἰς αὐτόν, ὠνόμασεν Ἰσαάκ. ⁴¹ Δὲν ἐτόνισεν ἄσκαπα ἡ θεία Γραφὴ τὸν υἱόν, «τὸν ὅποιον ἐγέννησεν ἡ Σάρρα εἰς αὐτόν». ⁴² Ἀ Δὲν εἶπε, δηλαδὴ, ἀπλῶς ὅτι: «ὠνόμασε τὸν υἱόν αὐτοῦ», ἀλλὰ προσέθεσεν ὅτι ἐκείνον τὸν υἱόν ὠνόμασε, «τὸν ὅποιον ἐγέννησεν εἰς αὐτόν ἡ Σάρρα», δηλαδὴ ἡ στέρα, ἡ ἄγνος, ἡ γηροσιμένη. «Καὶ ὁ Ἀβραάμ περιέταμε τὸν Ἰσαάκ, ὅπως διέταξεν αὐτὸν ὁ Θεός, ⁴³ τὴν ὀγδόην ἡμέραν», διότι αὐτὴν τὴν ἔντολὴν εἶχε δώσει ὁ Θεός, ὥστε κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως νὰ περιτέμνωνται ὅλα τὰ γεννώμενα ἄρρενα τέκνα εἰς τὸ ἐξῆς.

Ἐν συνεχείᾳ, διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν ἀπερίγραπτον δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ὅτι, δηλαδὴ, καὶ, ὄσα θεωροῦνται ἀδύ-

38. Ἐ. 2. 21, 1-2. Εἰς τοὺς δύο ἀστέρας στίχους παρέχεται κατὰ τρόπον ἀνέγληκτον ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ.

39. «ὡς εἶπε... κατὰ ἐλλείπον», καὶ κειμένον.

40. Γεν. 18, 10.

41. Ἐ. 2. 21, 9.

42. Πρβλ. Γεν. 17, 10-14.

ναται εις τούτους ανθρώπους είναι δυνατά εις αυτόν, δι' αυτό μὲς σημειώνει καὶ τὴν ἡλικίαν τῶν ἢ θεία Γραφή καὶ μετὰ τὴν γέννησιν μὲς διδάσκει λέγουσα: ὡς Ἀβραὰμ ἦτο 100 ἔτην, ὅταν ἐγενήθη εἰς αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσαὰκ. Ἡ δὲ Σάρρα εἶπε· Χαράν μου ἐπροξένυσεν ὁ Κύριος, διότι ἐκεῖνος παῦθὰ ἀκούσῃ τοῦτο θὰ χαρῆ μαζί μου.⁴⁵ Ἐ Τί σημαίνει ὁμῶς ἡ φράσις «χαράν μου ἐπροξένυσεν ὁ Κύριος»;⁴⁶ Μά, ὅτι ἡ γέννησις τοῦ τέκνου ἔγινε δι' ἡμὲ ἀφοσιωὴν ἢ χαρῶν. Ἀλλὰ διατί εἶναι θαυμαστόν, ἂν εἰς ἡμῶν ἐδῶσε χαράν; Θὰ χαίρωνται, ὁμῶς, ἐπὶ πλέον μαζί μου καὶ ἄλλοι ὅσοι θὰ τὸ ἀκούσῃ αὐτὸ, ὅχι, βέβαια, ἐπειδὴ ἀπλῶς ἐγέννησα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγέννησα κάτω ἀπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς. Τὰ παράδοξον τοῦ γεγονότος θὰ προκαλέσῃ εἰς ἄλλους μεγαλύτεραν χαράν, ὅταν μάθουν, ὅτι ἐγὼ, παῦ καθόλου δὲν ἤμουν καλύτερα ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, ὡς πρὸς τὴν ἰκανότητά τοῦ τέκτειν, ἔγινα ἀποτόμῳς μητέρα, καὶ ἀπὸ νεκρομένην μήτραν ἐγέννησα παιδί καὶ ἡμπαρῶν ἢ τὸ θηλάζω καὶ νὰ προσφέρω γάλα ἀπὸ τὸ στήθος μου ἐγὼ πού δὲν εἶχα πλέον κομιάν ἐπιβία τεκνοποιίας.

«Ἡ Σάρρα γεμάτη χαρᾷ προσέθεσε. Ποίος θὰ ἀναγγέλλῃ εἰς τὸν Ἀβραάμ, ὅτι ἡ Σάρρα θηλάζει παιδί;»⁴⁷ Δι' αὐτὸ, βέβαια, ἀκριδῶς προσετέθη καὶ ἡ ἀφθονία τοῦ γάλακτος, διὰ νὰ γίνῃ πιστευτὴ ἡ γέννησις καὶ νὰ μὴ νομισθῇ κανεὶς ὅτι τὸ παιδί εἶναι νόθον. Πραγματικᾶς, ἡ παρουσία τοῦ γάλακτος εἰς τὸ στήθος τῆς Σάρρας διεκτίρυσσε πρὸς ἄλλους ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ ὑπερέβαινε κάθε ἀνθρωπίνην προσδοκίαν. «Ποίος θὰ ἀναγγέλλῃ ὅτι ἡ Σάρρα θηλάζει παιδί; ὅτι ἀπέκτησα παιδί εἰς τὰ γεράμιά μου;»⁴⁸ Ὅτι ἐγὼ, πού ἔχω γηράσει πλέον, ἡμπόρεσα νὰ γεννήσω καὶ εἰς τόσον προχωρημένην ἡλικίαν δύναμαι νὰ τρέφω μὲ τὸ γάλα μου παιδί; «Τὸ παιδί», λέγει ἡ Γραφή, ἐμμεγάλωσε καὶ ἀπεγαλακτίσθη. Ἐ Ὁ Ἀβραάμ κατὰ τὴν συνθήκην τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔσκαμε μὲγάλον συμπόσιον τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεγαλακτίσθη ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσαὰκ.⁴⁹

Εἶδες ὅτι ἡ ἀνέκφορτος σοφία τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ μὲ δ-

45. Ἐ. α. 21, 5-8.

46. Ἐδὲ μοι ἐποίησεν ὁ Κύριος, εἶναι αἱ λέξεις τοῦ παρμένο.

47. Γεν. 31, 7.

48. Ἐ. α.

49. Ἐ. α. σ. 8.

λα ἐδοκίμοι τὴν ὑπομονὴν τοῦ δικαίου, ὅταν πλέον ἐφάνη ὅτι κατελήφθησαν ἀπὸ ἀπελπίσιν καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ, τότε πραγματοποιεῖ τὴν ὑπόσχοντο; Συνεπῶς, καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ μου, ἂς ἔχωμεν τὴν ἴδιαν ὑπομονὴν μὲ τὸν δικαίον καὶ ἂς μὴ καταλαμβανόμεθα ἀπὸ ἀδιαφορίας, ἀλλὰ νὰ τρεφόμεθα μὲ τὰς χρηστέας ἐλπίδας, γνωρίζοντες ὅτι οὔτε τὰ δύσκολα γεγονότα οὔτε κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα θὰ σταθῇ ἀποφασιστικὸν ἐμπόδιον εἰς τὴν ζωὴν μας, Ἐ ὅταν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ θελήσῃ νὰ βεῖξῃ τὴν μεγαλοδωρίαν τῆς. Πραγματικᾶς, ὅταν ὁ Θεὸς θελήσῃ, ἄρα ὑποχωροῦν καὶ ἐξαφανίζονται, καὶ τὰ δύσκολα γίνονται εὐκόλα καὶ τὰ ἀδύνατα δυνατά, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχωμεν σταθερὰν πίστιν εἰς αὐτὸν καὶ, βασίζομενοι εἰς τὴν παντοδυναμίαν αὐτοῦ, νὰ αἰρώμεθα πάνω ἀπὸ ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας. Διότι αὐτὸς πού ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς ἄσους θὰ ζήσῃ ἐν ἡμέρᾳ τὴν παρούσαν ζωὴν τὰ μελλοντικά καὶ ἀνέκφορτα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, δὲν θὰ μὲς δώσῃ πολὺ περισσότερον τὰ ἐπιγεια ἀγαθὰ, ὅταν μάλιστα ἡμεῖς, ἐπιθυμοῦντες τὰ οὐράνια, περιφρονῶμεν τὰ παρόντα; Διότι τότε κυρίως θὰ ἀπολαύσωμεν μὲ ἀφθονίαν τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ, ὅταν ἡμπορέσωμεν νὰ περφορνήσωμεν τὰ ἐπιγεια.⁴⁶⁶ Ἀ Γνωρίζοντες, λοιπὸν, αὐτὰ, ἂς ποθῶμεν ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶναι σταθερὰ καὶ ἀμετακίνητα, πού δὲν γνωρίζουν τέλος, ὅτε καὶ τὴν παρούσαν ζωὴν νὰ περᾶσωμεν χωρὶς λύπην καὶ ἐκεῖνα τὰ οὐράνια νὰ κατορθώσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν, τὰ ὅποια; μακάρι, ἔλοι μας νὰ ἀπολαύσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνίκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΕΚΤΗ

«ΚΑΙ Η ΣΑΡΡΑ ΓΕΜΑΤΗ ΣΑΡΑ ΕΙΠΗ· ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΑΝΑΥΤΕΙΛΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΒΡΑΑΜ, ΟΤΙ Η ΣΑΡΡΑ ΘΗΛΑΪΖΕ ΠΑΙΔΙ; 466 **Β** ΟΤΙ ΑΠΕΚΤΗΣΑ ΤΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΓΕΡΑΜΑΤΑ ΜΟΥ;»¹

Ἐλθετε καὶ σήμερα, ἀγαπητοί μου, ἀφοῦ σὰς ὀνειδυμένα τὰ ὅσα σὰς εἶπα χθές, νὰ συνεχίσω καὶ νὰ σὰς παραθέσω ἔτσι τὸ πνευματικὸν αὐτὸ συμπίπτειν, διὰ τὴν πληροφορηθῆμεν πάλιν, ὅπως ἤκούσατε χθές, καὶ τοῦ θεοῦ Θεοῦ τὴν ἀνεκφραστον κηρυξομένην καὶ συγκατάθεσιν καὶ τοῦ πατριάρχου τὴν μεγάλην ὁπακοὴν καὶ εὐγνωμοσύνην. Εἶδατε, ὅτι ἡ γέννησις τοῦ Ἰσαὰκ ἐγένετο ἐπὶ χαρὰν τὴν Σάρραν; Πραγματικὰ, «εἶπε· Χαρὰν μοῦ ἐπροξένησεν ὁ Κύριος, διότι ἔκτεινος πού θά ἤκουσθαι τοῦτο θά χαρὴ μαζί μου».² Καθένα, λέγει, **Γ** πού θά πληροφορηθῆται τὸ γεγονός αὐτό, θά τὸν κάνω μέτοχον εἰς τὴν χαρὰν μου. Διότι εἶναι μεγάλη ἡ δωρεὰ πού μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ ὀπερῶν τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν. Πραγματικὰ, ποῖος, λέγει, δὲν θά ἐκπληθῆ, ὅταν ἴδῃ ἄμεινα νὰ γαλακτοτροφῶ καὶ νὰ θηλάξω, ἢ ὅποια ἔχω φθάσει εἰς θαυτὴν γῆρας καὶ μέχρι τώρα δὲν εἶχα ἀποκτήσει παιδιὰ; Καὶ κατὰ κάποιον τρόπον, κατεχομένη ἀπὸ θαυμασμοῦ καὶ ἐκπληξίν διὰ τὸ γεγονός, προσέθεσε· «Ποῖος θά ἀναγγεῖλῃ εἰς τὸν Ἀβραάμ, ὅτι ἡ Σάρρα θηλάζει παιδί; Ὅτι ἀπέκτησα υἱὸν εἰς τὰ γεράματά μου;». Ἐπειδὴ, δηλοῦν, τὸ γεγονός αὐτὸ ὑπερβαίνει τὴν φυσικὴν τάξιν, δι' αὐτὸ λέγει· «Ποῖος θά τὸ ἀναγγεῖλῃ;», ἀντὶ νὰ εἴπῃ· Ποῖος θά τὸ ἀναλογισθῆ; **Δ** Ποῖος θά ἠμπορήσῃ νὰ τὸ σκεθῆ; Ποῖον μυαλὸ θά δυναθῆ νὰ τὸ καταλάβῃ; Ποῖα σκέψις εἶναι ἰκανὴ νὰ ἐξηγήσῃ τὰς λεπτομερείας τοῦ γεγονότος; Δὲν ἦτο τόσοσιν ἀξιὸν θαυμασμοῦ τὸ γεγονός, ὅτι ἀνέβλυσε νερὸ ἀπὸ τὴν πύτραν εἰς τὴν ἐρημίαν, ὅταν ἐκτίστησεν αὐτὴν μετὰ τὴν ῥάβδον τοῦ ὁ Μωϋσῆς,³ ὅσον ἦτο αὐτό, τὸ νὰ γεννηθῆ, διη-

1. Γεν. 31, 7.

2. Ἐ. 2, στ. 8.

3. Περλ. 25ββ. 17 βε. καὶ Ἀριθ. 30 βε.

λαθῆ, παιδί ἀπὸ μήτραν νεκρωμένην πλέον καὶ νὰ ἀναβλύσῃ γάλα ἀπὸ τὸ στήθος τῆς Σάρρας. Διὰ νὰ καταστή, ὅμως, γνωστὴ ἡ γέννησις εἰς δόλου καὶ νὰ ἀδηγήρῃ δόλου, καὶ τοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους, οἱ ὅποιοι θά τὴν ἐπληροφοροῦντο, εἰς τὸ νὰ πιστεύσουν τὸ θαῦμα, δι' αὐτὸ ἡ ἴδια τρέφει τὸ παιδί καὶ ὑπομένει τὸν κόπον τῆς γαλακτοτροφίας. Καὶ λέγει· «Ποῖος θά ἀναγγεῖλῃ εἰς τὸν Ἀβραάμ, ἔστι θηλάζει παιδί ἡ Σάρρα;» Αὐτὸ τὸ νέον, τὸ παράδοξον, πού μοῦ ἔδωθε χωρὶς νὰ τὸ ἐλπίζω, «ὅτι, δηλοῦν, ἀπέκτησα παιδί εἰς τὰ γεράματά μου;». Τί σημαίνει ἡ φράσις «ὅτι ἀπέκτησα παιδί εἰς τὰ γεράματά μου;». Ὅτι, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἡ στειρώσις, εἶναι ἰκανὴ, λέγει, ἡ ἡλικία μου νὰ ἀπακλείσῃ τὴν γέννησιν. Μὰ, ὁ Κύριος ἐξηράνισεν ὅλα τὰ ἐμπόδια αὐτὰ καὶ μοῦ ἐχώρησε καὶ τὸ παιδί καὶ τὰς πηγὰς τοῦ γάλακτος.

Ἄλλ' ἄς γνωρίσωμεν τὴν συνέχισιν τῶν γεγονότων. Ὅταν, λοιπόν, ἐτελείωσεν ἡ γαλακτοτροφία,⁴⁶⁷ **Α** «ἡ Σάρρα, λέγει, «εἶδε νὰ παῖξῃ ὁ υἱὸς τῆς Αἰγυπτίας Ἀγαρ, ὁ γεννηθεὶς διὰ τοῦ Ἀβραάμ, μετὰ τὸν υἱὸν τῆς Ἰσαὰκ καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἀβραάμ· ἀπομάκρυνε τὴν δούλην αὐτὴν καὶ τὸν υἱὸν τῆς, διότι δὲν θά μᾶς κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς δούλης αὐτῆς μαζί μετὰ τὸν υἱὸν μου Ἰσαὰκ. Ὁ λόγος αὐτὸς ἐφάνη πολλὸ σκληρὸς ἐνώπιον τοῦ Ἀβραάμ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσραὴλ».⁴ Πρόσεξε ἐδῶ, ἀγαπητέ μου, ὅτι ἡ Σάρρα δὲν ὀπαφέρει τὴν μεγάλην τὸλμην τοῦ Ἰσραὴλ, **Β** οὔτε ἠμποροῦσε νὰ ἀνεθῆ νὰ ἀνατρέφεται ὁ υἱὸς τῆς δούλης μαζί μετὰ τὸν Ἰσαὰκ. Ὅπως, δηλοῦν, παλαιότερα, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἐγωισμὸν τῆς Ἄγαρ, τὴν ἔκανε νὰ τραπῆ εἰς φυγὴν, φεθῆσεν τὴν μεγάλην τῆς ἀρχὴν, εἶται καὶ τώρα, ἐπιθυμοῦσα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ συγκρατήσῃ τὴν σθαβείαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ μὴ ἀνεχωρήναι νὰ δάκρῃ τὸν υἱὸν τῆς, πού ἐγεννήθη κατὰ χάριν καὶ ἀπετέλει δωρεάν τοῦ Θεοῦ, νὰ συνανατρέφεται μετὰ τὸν υἱὸν τῆς δούλης, λέγει πρὸς τὸν Ἀβραάμ· ἀπομάκρυνε τὴν δούλην αὐτὴν καὶ τὸν υἱὸν τῆς, διότι δὲν θά μᾶς κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς δούλης αὐτῆς μετὰ τὸν υἱὸν μου Ἰσαὰκ». **Γ** Ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι καὶ ἡ ἴδια εὐρίσκειτο εἰς θαυτὴν γῆρας καὶ ἐβλεπε καὶ τὸν πατριάρχον νὰ ἔχη γῆρας, (διότι καὶ οἱ δύο ἦσαν προχωρημένης ἡλικίας), ὑποπτωμένη μὴπως ὁ Ἰσραὴλ, εἰς περίπτωσιν πού αὐτοὶ θά ἔ-

4. Γεν. 21, 9-11.

πέθνησκον ἐκτάκτως, ἐπειδὴ ἐγενήθη ἀπὸ τὴν ἔνωσιν τοῦ πατριάρχου μετὰ τὴν δούλην, ἀπειρασθῆναι μετὰσχῆ εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρὸς του καὶ τὴν διαμοίρασιν μαζὶ μετὰ τὸν Ἰσαάκ, δι' αὐτὸ λέγει· «ἀπομάκρυνε τὴν δούλην αὐτὴν ἀπὸ ἐδῶ καὶ τὸν υἱὸν τῆς». Ἄς μᾶθῃ πάλιν, λέγει, ὅτι δὲν θὰ ἔχη τίποτε τὸ κοινὸν ὁ υἱὸς τῆς δούλης μετὰ τὸν υἱὸν μου Ἰσαάκ. Ὄντε, πάλιν, εἶναι λογικὸν νὰ συναναστρέφεται ὁ υἱὸς τῆς δούλης μετὰ τὸν υἱὸν τὸν ἰδικόν μου, ποῦ εἶμαι κυρία τοῦ σπιτιοῦ.

Ἄλλὰ ἡ Σάρρα ὄχι χωρὶς αἰτίαν διετώπωνεν αὐτὴν τὴν ἀξίωσιν, μὰ ἦτο πολὺ φυσικὸν αὐτῆ, Ἵ ὥστε καὶ ὁ Θεὸς νὰ συμφωνῆσθαι μετὰ τὰ λεγόμενά της. Ὁ πατριάρχης, ὅμως, ἐπειδὴ ἦτο φιλόστοργος καὶ ἠγάπα τὸν Ἰσαάκ, μετὰ στενοχωρίαν ἤκουσε τὰ λόγια τῆς Σάρρας. «Ὁ λόγος αὐτὸς», λέγει, «φρόνη πολὺ σκληρὸς ἐνώπιον τοῦ Ἀβραάμ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσαάκ». Δὲν ἐνδιαφέρθη διὰ τὴν Ἄγαρ, ἀλλὰ συνεπάθει πολὺ τὸ παιδί, ποῦ εἶχεν ἦδη μεγαλώσει. Ἄλλὰ πρόσθε εἶδῶ τὴν ὑπερβολικὴν συγκοτάδασιν τοῦ φιλαυθέρπου Θεοῦ. Ὅταν δηλαδὴ, εἶδε, ἀπ' ἐνὸς μὲν καὶ τὴν Σάρραν νὰ ὑφίσταται, ὅπως ἦτο φυσικὸν, καποῖο ἀνθρώπινον πάθος ἔκαστος καὶ νὰ στενοχωρῆται διὰ τὴν ἰσοτιμίαν τῶν παιδιῶν, ἀπ' ἑτέρου δὲ τὸν Ἀβραάμ νὰ μὴ ὑποφέρῃ χωρὶς λύπην τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ἰσαάκ καὶ τῆς δούλης, (ὅτι μολοντί δὲν ἔφερον ἀντίρρησην εἰς τὴν Σάρραν λόγῳ τῆς μεγάλης τῆς πραότητος, ἐν τούτοις τοῦ ἐφάνη πολὺ σκληρὸν αὐτῶ, δηλαδὴ, βαρῦ, λέγει, ἐπαχθὸς καὶ ἐνοχλητικόν), τότε πλέον, διατηρῶν τὴν φιλαυθρομίαν τοῦ ὁ Κυρίου καὶ σωφίγγων ἀκόμη τὸν σύνδεσμον τῆς ἀμοιρίας αὐτῶν, λέγει πρὸς τὸν Ἀβραάμ· «Ἄς μὴ εἶναι σκληρὸς ἐνώπιόν σου ὁ λόγος αὐτὸς τῆς Σάρρας διὰ τὸ παιδί καὶ τὴν δούλην σου Ἄγαρ. Ὅτι θὰ σοῦ εἴπῃ ἡ Σάρρα ἄκουσε τὰ λόγια τῆς. Ἄς μὴ δεχθῆς μετὰ στενοχωρίαν, λέγει, τὸν λόγον αὐτῆς, ἀλλὰ «ὅτι θὰ σοῦ εἴπῃ ἡ Σάρρα ἄκουσε τὰ λόγια τῆς». 488 Ἄ Ὅλα αὐτὰ, λέγει, τὰ ὅποια τώρα σοῦ λέγει διὰ τὸν Ἰσαάκ καὶ τὴν Ἄγαρ νὰ τὰ δεχθῆς καὶ νὰ ὑπακούῃς εἰς τὴν φωνὴν αὐτῆς. Νὰ μὴ θελήσῃς νὰ λυπήσῃς αὐτὴν, ποῦ εἰς κάθε περίπτωσιν ἔδειξε τὴν φιλαστοργίαν δι' ἐσέ, ποῦ ὄχι μόνον μίαν φοράν, ἀλλὰ καὶ δευτέραν, διὰ νὰ σὲ σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον, ἐξέδωκε τὸν ἑαυτὸν τῆς διὰ τὴν σωτηρίαν σου καὶ

5. Ἐ. ε. σ. 13.

ἔγενεν ἀφορμὴ νὰ ἀποκτήσῃς τὸσον μεγάλῃν δόξαν. Καὶ πολυαἰότερα σὲ ἔκανε νὰ ἐπιστρέψῃς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον μετὰ ἀθάνατον πλοῦτη, ἐνὸς ἀργότερα σὲ ἔκανε νὰ τιμηθῆς τὸσον πολὺ ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ.

Συνεπῶς νὰ μὴ ἀνεχθῆς νὰ σκοφῆς διαφορετικὰ Ἐ ἀπὸ ὅτι σοῦ λέγει αὐτῆ, διότι δὲν θὰ γίνῃ κατ' ἄλλον τρόπον. Διότι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαάκ θὰ ἀναγνωρισθοῦν ὡς κυρίως ἀπόγονοι σου καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ κληρονόμος σου. «καὶ τὸν υἱὸν τῆς δούλης αὐτῆς» θὰ τὸν κάνω μεγάλον «καὶ θὰ φροντίσω νὰ καταστῇ γενάρχη μεγάλου λαοῦ, ἐπειδὴ εἶναι σπέρμα ἰδικόν σου». Κάνε, λοιπόν, ὅτι σοῦ λέγει καὶ συμμορφώσου πρὸς τὴν φωνὴν αὐτῆς. Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, πόσην ἰσχὺν εἶχεν ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀμύνοια εἰς τὴν οἰκονομίαν των, ἀφοῦ καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ συνέσφιγγε τὸν σύνδεσμον αὐτῶν. Πραγματικὰ, «ὁ Ἀβραάμ ἐσηκώθη», λέγει, «τὸ πρῶτ' καὶ ἔλαθεν ἄρτους καὶ ἄκκον πλήρη ὕδατος καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὴν Ἄγαρ, ἔθηκε δὲ εἰς τὸν ἄμῃν τῆς τὸ παιδί καὶ τὴν ἀπεμάκρυνεν». Πρόσθε, πάλιν, τὴν μεγάλῃν εὐσείδειαν τοῦ δικαίου καὶ πῶς μετὰ τὸν ἄμῃν τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀποδεκνύει τὸν φιλόστονον σκοπὸν του. Ὅταν, λοιπόν, ἤκουσε τὴν Σάρραν νὰ λέγῃ «ἀπομάκρυνε τὴν δούλην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς», τοῦ φράνη κακὸν αὐτῶ, ἐπειδὴ ἠγάπα τὸν Ἰσαάκ. Ὅταν, ὅμως, τὸν διέταξεν ὁ Θεός, ἀμέσως συμμορφώθη πρὸς τὴν ἐντολήν καὶ ἐληρωμένης τὴν φυσικὴν στοργὴν τοῦ πατρὸς πρὸς τὸ τέκνον του. Ἵ Διότι ὅταν, λέγει, διατάσῃ ὁ Θεός, ὡς σωποῦν ὅλα τὰ ἔθνη, καθ' ὅσον ὁ Κύριος τῆς φύσεως εἶναι ποῦ διατάσσει.

Ἄφοῦ ἐπῆρε, λέγει, ἡ δούλη τοὺς ἄρτους καὶ τὸν ἄκκον μετὰ τὸ νερὸ, ἔφυγε μαζὶ μετὰ τὸ παιδί. Ἄλλὰ κύτταξε πάλιν καὶ εἶδῶ ὅτι καὶ αὐτῆ, ἔξ ἀτίας τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν δικαίον, καθίσταται ἀξία νὰ λάβῃ τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ βοήθειαν. Ἄφοῦ ἔφυγε, λοιπόν, ἐπιπλάνω εἰς τὴν ἔρημον καὶ ὅταν ἐσώθη τὸ νερὸ καὶ δὲν εἰρίσκεν ἀπὸ πουνεντὰ βοήθειαν, κέρριψε τὸ παιδί τῆς κάτω ἀπὸ ἓνα ἑλαττον διὰ νὰ ἀποθάνῃ. 489 Καὶ κλαίουσα ὑπερβολικὰ καὶ κατεχο-

6. Ἐ. ε. σ. 13.

7. Ἐ. ε. σ. 14. Ἐ ἀπομάκρυνε τῆς Ἄγαρ εἰν ἦτο ἀποπομπή, ἀλλὰ ἀπελευθέρωσις. Σώφωνα μετὰ τὸν καθεὶνα τοῦ λαμομαρμεῖοι ὁ υἱὸς τῆς δούλης ἦτο κληρονόμος, ἀλλὰ οὐδεὶς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ κυρίου, διαφορετικὰ ἦτο ἐλεύθερος.

8. Ἐ. ε. σ. 15.

μένη από την λύπην και την αγάπην διὰ τὸ παιδί της ἀεκάθησε μακαρὰν αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν ρίψεως ἐνὸς βέλους ἀπὸ τόξου, διότι εἶπε· Ἐ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ μου. Ἐκάθισεν ἀπέναντι αὐτοῦ. Τὸ παιδί, όμως, ἐφώνησε καὶ ἔκλαυσεν.⁹ Μὰ, ὁ ἐλεήμων καὶ φιλόνηθρωπος Θεὸς, ὑπερνεκῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς τὴν φιλοστοργίαν εἰς τὸ ἐνδιαφερόν του πρὸς ἡμᾶς, ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ παιδιοῦ ἐκεῖ ὅπου ἦτο.¹⁰ Ἐλυπήθη τὸ παιδί, ἔλεψε τὴν συμφορὰν τῆς Ἄγαρ. Παρεχώρησε πρῶτα νὰ νοσήσῃ τὴν φρίκην τῆς ἐρημίας καὶ ἀμέσεως τῆς ἐχάριας τῆν βοήθειάν του. «καὶ ὄγγελος, λέγει, ἐξ οὐρανοῦ προσεκάλεσε τὴν Ἄγαρ καὶ εἶπεν εἰς αὐτήν. Ἄγαρ, τί συμβαίνει;»⁴⁶⁹ Ἄ Μὴ φοβῆσαι, διότι ὁ Θεὸς ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ παιδιοῦ ἐκεῖ, ὅπου εὐρίσκεται. Σῆμα, πᾶρε τὸ παιδί σου καὶ κράτησε αὐτὸ ἀπὸ τὸ χέρι του, διότι θὰ τὸ κάνω γενάρχην μεγάλου ἔθνους.¹¹

Ἡ φιλευσπλαχία τοῦ Κυρίου. Δὲν τὴν περιεφρόνησεν, ἐπειδὴ ἦτο δοῦλη, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε δώσει ἀπόσχισιν εἰς τὸν πατριάρχην καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰσαακ ἦτο σπέρμα ἀέλιου, κρίνει καὶ αὐτὴν ἄξιαν τόσης φροντίδος καὶ λέγει «Τί συμβαίνει, Ἄγαρ; Μὴ φοβῆσαι, διότι ὁ Θεὸς ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ παιδιοῦ. Σῆμα, πᾶρε τὸ παιδί σου καὶ κράτησε αὐτὸ ἀπὸ τὸ χέρι του, διότι θὰ τὸ κάνω γενάρχην μεγάλου ἔθνους». Ἐ Μὴ λυπηθῆαι, λέγει, ἐπειδὴ ἐξεδιώχθης ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Ἀδὰμ. Διότι θὰ φροντίσω τόσον πολὺ διὰ τὸ παιδί σου, ὥστε καὶ αὐτὸ νὰ καταστῇ γενάρχη μεγάλου ἔθνους. «καὶ ἤνοιξε, λέγει, τὰ μάτια της».¹² Ὁχι βέβαια, ὅτι δὲν ὄφθαλμοι προηγουμένως, ἀλλ' ἐπειδὴ, μολοντί εἶχε τὰ μάτια της ἀνοικτά, δὲν εἶχε καμμίαν ὠφέλειαν, προτοῦ νὰ λάβῃ τὴν ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν. Δι' αὐτὸ, ὅταν ἠθέλησε νὰ δεῖξῃ τὴν βοήθειαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του δι' αὐτήν, λέγει «ἤνοιξε τὰ μάτια της ὁ Θεός, ἀντὶ νὰ εἶπῃ, ὑπέδειξεν εἰς τὴν ἀγνωστοῦσαν, τῆς ἀφώτισε τὸ μυαλὸ καὶ τὴν ὠδήγησε, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὸν τόπον ἀπὸ τὸν ὅποιον ἀνέβλυζαν αἱ πηγαὶ τοῦ ὕδατος. Ἐ καὶ εἶδε πηλασίον της», λέγει, «πηγήν ῥόντου ὕδατος. Μετέβη ἐκεῖ,¹³ ἐγένεσε τὸν ἄσκον τῆς ὕδατος καὶ ἐπότισε τὸ παι-

9. Ἐ. ἀ. στ. 16.

10. Ἐ. ἀ. στ. 17.

11. Ἐ. ἀ. στ. 17-18.

12. Ἐ. ἀ. στ. 19.

13. Ἐ. ἀ.

δί της». Μέσω εἰς τὴν ἀπορίαν τῆς ἐχάριας διέβηδον ὁ Κύριος καί, ἐνῷ εὐρίσκετο εἰς τόσον μεγάλην ἀμηχανίαν καὶ δὲν εἶχε καμμίαν ἐλπίδα σωτηρίας, ἔβριξε τὴν μεγαλοδωρίαν του καὶ συγχρόνως ἐπαρηγόρησεν αὐτὴν καὶ διὰ τὸ παιδί ἐμερίμνησεν. Ἔτσι, ὅταν θέλῃ ὁ Θεός, εἶτε εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἐρημον εἶτε ἀντιμετωπίζομεν τὰ μεγαλύτερα κακά, εἶτε δὲν ἔχομεν καμμίαν ἐλπίδα σωτηρίας, δὲν θὰ χρειασθῶμεν κανένα ἄλλον, ἀφοῦ ἡ θεία σάφεια εἶναι ἀρκετὴ δι' ἅλα. Ἐ Πραγματικά, ἐὰν προσελκύσωμεν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, κανένας δὲν θὰ μᾶς καταδόλῃ, ἀλλὰ οἱ εἰμεθα ἀνώτεροι ὄλων.

Καὶ ὁ Θεὸς ἦτο μετὰ τοῦ παιδιοῦ, καὶ δοθηδὸν αὐτὸ ἐμεγάλωσε, κατέκησε ἐξ εἰς τὴν ἐρημον.¹⁴ Βέβαια, ὅταν ἔχωμεν τὸν Θεὸν μαζί μας, καὶ ἂν ἀκόμη εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἐρημον, θὰ ζήσωμεν καλύτερα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὰς πόλεις μέσα. Διότι εἶναι μέγιστη ἀσφάλεια καὶ τάχος ἀκατονώτιστον ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἰὰ νὰ καταλάβῃς κατὰ ποῖον τρόπον ὁ ζῶν εἰς τὴν ἐρημον ἀπαδείχθη ἀσφαλέστερος καὶ δυνατώτερος ἀπὸ τὸν ζῶντα εἰς τὰς πόλεις καὶ ἔχοντα μεγάλην βοήθειαν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, Ἐ ἄς Ἰδαμεν πῶς ὁ Δαυὶδ, μολοντί ἐπήγαιεν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἔξη σάν περιπλανώμενος ἐν τούτοις ἐπροστατεύετο ἀπὸ τὸ οὐράνιον χέρι. Ἐνῷ ὁ Σαοὺλ, ἂν καὶ ἔξη μέσα εἰς τὰς πόλεις, ἠκολουθεῖτο ἀπὸ στρατεύματα, ἐφρουρεῖτο ἀπὸ σωματοφύλακας καὶ ὑπαιοπιστάς, ἐν τούτοις καθημερινὰ ἐφοβεῖτο καὶ ἔσχε τὴν ἐπίβεισιν τῶν ἐχθρῶν του.¹⁵ Καὶ ὁ μὲν Δαυὶδ, μολοντί ἦτο μόνος καὶ δὲν εἶχε κανένα ἄλλον μαζί του, δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ ὁ φέρον τὸ στέμμα καὶ τὴν βασιλικὴν στολήν, ἐχρειάζετο τὴν βοήθειαν τοῦ Δαυὶδ. Ὁ βασιλεὺς εἶχε τὴν ἀνάγκην τοῦ δοσκοῦ, ὁ φορὸν τὸ στέμμα ἐχρειάζετο τὸν ἄσχημον πολίτην.

Μὰ, ἐν θέλετε, ἄς στρέψωμεν τὸν λόγον πρὸς τὰ ὀπίσω, ὥστε, ἀφοῦ σὰς ἐκθέσω ὀλόκληρον τὴν ἱστορίαν του, ἔσο Ἄ νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι ἄφ' ἐνὸς μὲν δὲν ὑπάρχει τίποτε πῶς ἰσχυρὸν ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον, τοῦ τὸν προστατεύει ἢ συμμαχία τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τίποτε πῶς ἀνίσχυρον δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκείνον ποὺ στερεῖται αὐτῆς τῆς

14. Ἐ. ἀ. στ. 20.

15. Πρὸς. Ἀ' Βασιλ. 17 ἔξ.

συμμαχίας, ἔστω και ἂν προστατεύεται ἀπὸ ἀμέτρητα στρατεύματα. Αὐτός, λοιπόν, ὁ Δαυὶδ, ἐνῶ ἦτο πολὺ νέος και λόγῳ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας παρέμενε εἰς τὸ πατρικόν του σπίτι, ὅταν κάποτε τὸ ἀπείκει ἡ περίπτωση εἰς ἀποκαλυφθῆ ἢ ἀρετῇ του, προτραπείσ ἀπὸ τὸν πατέρα του νὰ ἐπισκεφθῆ τοὺς ἀδελφούς του, ὄηκουσε και ἀπεστάλη πρὸς αὐτούς. Ἐφοῦ ἐφθάσε, λοιπόν, εἰς τὸν τόπον ποῦ ἦσαν αὐτοί, ὅταν εἶδεν ὅτι ὁ πόλεμος ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸν ἀλλόφυλον Γολιάθ και ἴδον τὰ στρατεύματα τοῦ Σαούλ εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ φόβον, καὶ ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς νὰ ἔχη περιέλθῃ εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον, κατ' ἀρχάς ἠθέλησε νὰ παρακολουθήσῃ τὸν πόλεμον και ἐπροχώρησε διὰ νὰ ἴδῃ και πρωτοφανές και παράδοξον φαινόμενον, ἕνας ἄνθρωπος νὰ καμψῆ ἐνώπιον πολλῶν χιλιῶδων ἀνθρώπων. Ἄλλὰ τὰ ὄφθαλμοί του, ἐπειδὴ δὲν ἠνεύχοντο τὴν ἀνδρείαν του, τὸν ἐβόλησαν και λέγουσ πρὸς αὐτόν «Δὲν ἦλθες διὰ κανένα ἄλλον σκοπόν, παρὰ διὰ νὰ ἴδῃ τὸν πόλεμον;»¹⁶ Ὅτε, δέδοκα, ἦλθες διὰ νὰ μᾶς ἐπισκεφθῆς. Ἄλλὰ πρόσεξε τὴν σὺνεσιν αὐτοῦ και τὴν μεγάλην του ἐπιείκειαν. Δὲν λέγει τίποτε τὸ ἀπερίσκεπτον, οὔτε τὸ σκληρόν, ἀλλὰ καταπροῦνον τὴν ὀργὴν των και μαλάσων τὸν φθόνον των, λέγει «Ἔσο ἀπλοῦν λόγον δὲν εἶπαι;»¹⁷ Ἢ Μήπως μὲ εἶδατε νὰ χρησιμοποιοῦ ἔπλα, μήπως μὲ εἶδατε νὰ παρατάσσωμαι εἰς τὴν μάχην; Ἄπλως ἠθέλησα νὰ ἴδω και νὰ πληροφορηθῶ ἀπὸ τοῦ προέρχεται ἢ ὑπερβολικὴ μανία αὐτοῦ. «Ἰδίσι ποίος εἶναι ὁ ἀλλόφυλος αὐτός, ὁ ὁποῖος οὐνεῖζει και ταπεινώνει τὴν παράταξιν τοῦ ζώντος Θεοῦ;»¹⁸ Ἐπειτα, ἀκούων τὴν καυχασιολογίαν ἐκείνου και θλέπων τὴν ἀπερίγραπτον δειλίαν πού εἶχε καταλάβει τοὺς στρατιώτας τοῦ Σαούλ, λέγει Ἦ θὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐκείνος, ποῦ δὲ κάψῃ τὸ κεφάλι αὐτοῦ; Μὲ τὰ λόγια του αὐτὰ ἐφανέρωσε μεγάλην ἀνδρείαν, ἀλλὰ και εἰς ὅλους ἐπραξάλασε κατὰ πληξιν.

Ὅταν ἐπληροφορήθη αὐτὰ ὁ Σαούλ, ἔστειλε και ἐκόλεσε τὸν νέον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐγνώριζε τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὸ νὰ βόσκη τὰ κοπάδια του. Ἢ Μὲ, ὅταν εἶδε τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του, τὸν ἐθεώρησεν ἀσημαντόν. Κατόπιν, ὅμως, ὅταν ἔμαθε ἀπὸ τὸν ἴδιον μὲ ποῖον τρό-

16. *Ζ. ἀ. στ. 28.

17. *Ζ. ἀ. στ. 29.

18. *Ζ. ἀ. στ. 28.

πον ἐφόνευε τὰς ἄρκτους, δασάκις ἐπέτιθεντο ἐναντίον τῶν ποιμνίων του, ὑπεκρεῶδη, δέδοκα, νὰ τὰ διηγηθῆ αὐτὰ ὁ θαυμάσιος αὐτός νέος, ὄχι ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ κενδοδοξήσῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην, διὰ νὰ ἐνδαρῶνῃ ἐκείνον και νὰ τὸν κῶνη νὰ μὴ θλέπῃ μόνον τὴν ταπεινήν του ἐμφάνισιν, ἀλλὰ νὰ διακρίνῃ τὴν πίστιν ποῦ ἐκρύπτετο μέσα του και τὴν θαῖθειαν ποῦ εἶχε ἀναθῆν, ἔνεκα τῆς ὁποίας ὁ νέος ἦτο πὸ δυνατός ἀπὸ τοὺς ὀρίμους ἄνδρας, ὁ ἀπλοῦς ἀπὸ τοὺς ὀπλισμένους και ὁ βραχέος ἀπὸ τοὺς στρατιώτας. Ἢ Καὶ ὅταν κατάλαθεν ὁ βασιλεὺς τὴν γενναϊότητα τῆς ψυχῆς, ἠθέλε νὰ τὸν ἐνδύσῃ μὲ τὰ ἔσκα του ἔπλα, μὰ, αὐτός, ὅταν τὰ ἐφόρεσε, δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὰ σηκώσῃ. Αὐτὸ ἔγινε, διὰ νὰ μείνῃ μόνῃ ἡ θεία δύναμις, ἢ ὁποῖα ἐνήργησε διὰ μέσου τοῦ Δαυὶδ, και νὰ μὴ ἀποδοθῆ ἢ νικῆ εἰς τὰ ἔπλα. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ὅταν ἐνοδόθη τὰ ἔπλα τοῦ βασιλέως, δὲν ἠμποροῦσε νὰ βαδίσῃ ἐλεύθερα, ἀλλὰ ἐχώλαινε, δι' αὐτὸ ἄφρονος αὐτὰ, ἐπῆρε τὸ πνευμένον του σακκούλι μὲ τὰ χαλκία¹⁹ και ἔτσι ὀπλισμένος ἐβάδισε πρὸς τὸν σάρκινον ἐκείνον πύργον.

Ἄλλὰ πρόσεξε, πάλιν, ὅτι και ὁ ἀλλόφυλος, παρατηρὼν τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας τοῦ Δαυὶδ,²⁰ Ἄ περιρροεῖ ἐξ αἰτίας αὐτῆς τὸν δικαῖον και τοῦ ὀμιλεῖ σὺν νὰ ἀπευθύνετο εἰς κάποιο ἀσημαντόν παιδί. Πραγματικά, ὅταν τὸν εἶδε νὰ ἐρχεται ἐναντίον του κρατοῦντα τὸ ποιμνικόν του σακκούλι και τὰ χονδρὰ χαλκία μόνον, τοῦ ἔλεγε τὰ ἔξης περίπου Ἐνόμισες ὅτι πάλιν φυλάσσεις τὰ πρόβατά σου και ἀδιώκεις τίποτε σκυλιὰ και δι' αὐτό, σὺν νὰ ἀπομακρύνῃς κάποιο σκυλί, ἔτσι μὲ τὰ ἔπλα αὐτὰ ἦλθες νὰ πολέμησῃς μαζί μου; Γρήγορα θὰ σὲ διδάξῃ ἢ πείρα, ὅτι ἡ μάχη σου δὲν εἶναι πρὸς κάποιο τυχαῖον ἄνθρωπον. Καὶ ἀφοῦ ἐξεστῆρισεν ἄφθονο λόγον ὑπερηφανίας, ἔτεχε και ἐθάρτετο, σκίσει τὴν πανοπλίαν και ἐτέντασε τὰ ἔπλα του. Ἢ Ἄλλ' αὐτός ἤρχιζε τὴν μάχην βραχιόμοιος εἰς τὴν θύναμιν των ἔπλων του, ἐνῶ ὁ Δαυὶδ ἐθαυμάσιος τὸν ἑαυτόν του μὲ τὴν πίστιν και τὴν οὐράνιον οὐμμάχον. Καὶ κατὰ πρότον ἐταπεινῶσε τὴν ἔπαρσιν τοῦ ἀλλόφυλου και εἶπε πρὸς αὐτόν Σὺ μὲν ἐπέτιθες ἐναντίον μου βασιζόμενος εἰς τὰ ἔπλα, τὸ ὄδον και τὴν θύναμιν σου και πιστεύεις ὅτι θὰ νικήσῃς. Ἐγὼ, ὅμως, ἐρχομαι ἐν ὀνόματι

19. Αἱ τοὶ σπρόγγυλοι, κατάλληλοι νὰ ἐκπνευνοῦνται.

του Θεοῦ. Ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ τὰ λόγια, ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ ποιμενικὸν του σακκοῦ μίαν πέτραν, σὺν τῷ ἐπρόκειτο, πραγματικὰ, νὰ ἐκδώσῃ κάποιο σκυλί, ποῦ ἐπετίθετο κατὰ τοῦ κοπαδιοῦ του, ἔτσι τὴν ἔριξε μὲ τὴν σφενδύνην του, ἀμέσως ἔρριψε κατὰ τὸν ἀλλόφυλον, ἀφοῦ τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸ μέτωπον μὲ αὐτήν, Ἐπεῖτα ἔτρεξε τοῦ ἐπῆρε τὸ ξίφος, τοῦ ἔκοψε μὲ αὐτὸ τὸ κεφάλι, τὸ ἔφερεν εἰς τὸν βασιλεῖα καὶ ἔτσι ἔδωσε τέλος εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν.

Ἦντο, διὰ μέσου τοῦ Δαυὶδ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπέτυχεν νὰ σωθῇ καὶ ὁ δῖος ὁ στρατὸς ἀνέντευσεν. Καὶ ἤμπορούσας νὰ ἴδῃς βαυμιστὰ καὶ περιέργα πράγματα, ὁ ἀπλιμένος νὰ νικάται ἀπὸ τὸν ὄπλον, καὶ τὸν ἔμπειρον τοῦ πολέμου νὰ φονεύεται ἀπὸ ἐκείνον ποῦ δὲν ἐγνώριζε τίποτε περισσύτερον ἀπὸ τὴν ποιμενικὴν ράβδον. Ἀπὸ ποῖαν αἰτίαν καὶ διατί; Διότι ὁ Δαυὶδ εἶχε θεοφόνου τὴν συμμαχίαν τοῦ οὐρανοῦ, ἐνῷ ὁ Γολιάθ ἦτο ἐχθρὸς αὐτῆς καὶ ἔτσι ὑπετάγη εἰς τὰ χεῖρα τοῦ Δαυὶδ.

Μὰ, κύτταξε, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ποῖαν μεγάλην παρρησίαν προκαλέσεν τὸ πάθος τοῦ φθόνου. Ἦ ὅταν, λοιπόν, εἶδεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι ὁ δίκαιος ἀπάτησεν μεγάλην φήμην καὶ ἤκουσεν τὰς γυναῖκας, ποῦ ἐχόρευον καὶ ὑπεδέχοντο τὸν Δαυὶδ, νὰ λέγουν ὅτι «Ὁ Σαουλ ἐνίκησε χιλιάδας ἀντιπάλων, ἐνῷ ὁ Δαυὶδ ἐνίκησε ἀμετρήτους ἐχθρούς»,²⁰ δὲν ὑπέφερε μὲ πραότητα τοὺς λόγους αὐτοῦς, (ἀν καὶ διὰ τὰ εἶπα τὸ δίκαιον αὐτὸν περισσύτερον ἐπευφήμησαν παρὰ τὸν Δαυὶδ), ἀλλὰ, κηθήεις ἀπὸ τὸν φθόνον ἔδωκε τὴν κακίαν ὡς ἀμοιβὴν εἰς τὸν εὐεργέτην καὶ αὐτὸν, ποῦ ἔπρεπε νὰ δομαζῆσαι σωτήρα του καὶ εὐεργέτην του, ἐπεχειρεῖ νὰ τὸν φονεύσῃ. Ἦ ὑπερβολικὴ μαυρία, ἡ μέγας τῆς τρέλλας, αὐτὸν, ποῦ τοῦ ἐχάρισεν τὴν ζωὴν καὶ ἠλευθέρωσεν ὅλον τὸν στρατὸν ἀπὸ τῆς μονίαν τοῦ ἀλλοφύλου, Ἐ αὐτὸν πλέον ὑποτασσεται ὡς ἐχθρὸν καὶ, ἐνῷ ἡ εὐεργεσία εἶναι νωπὴ ἀκόμη, δὲν ἤμπορεῖ νὰ κατασιγήσῃ τὸ πάθος, ἀλλὰ, σὺν τῷ ἦτο μεθυμένος, ἔτσι τοῦ ἐκόκτισε τὴν σκέψιν ὁ φθόνος καὶ ἔβλεπε τὸν εὐεργέτην σὺν ἐχθρὸν.

Πραγματικὰ, αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ἡ κακία τοῦ πάθους αὐτοῦ, δηλαδὴ, καταστρέφει κατὰ πρότον αὐτὸν ποῦ τὸ ἐγέννησεν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἀκουστικῶν, ποῦ

20. Ἀ' Βασιλ. 18, 7.

δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ εἶδον, αὐτὸ τὸ εἶδον καταστρώγει πρότον, ἔτσι καὶ ὁ φθόνος καταστρέφει πρότην ἐκείνην τὴν ψυχὴν, ποῦ τὸν ἐγέννησε καὶ διαβέκει τὸν φθονοῦμενον ἀντίθετα ἀπὸ δε,τι ὁ φθονοῦν ἐπιδικεῖ. 472 Ἀ Διότι μὴ βδέπησ τὰς περιπετείας, ποῦ ἀντιμετωπίζει κατ' ἀρχὰς ὁ ἀθουόμενος, ἀλλὰ νὰ κυττάξῃς εἰς τὸ τέλος καὶ ἀκέψου ὅτι αὐτὴ ἡ ἴβια ἡ κακία τῶν φθονοῦντων ὀδηγεῖ εἰς μαγαλυτέραν δόξαν τοὺς φθονομένους, θέβαια, διότι οἱ φθονοῦμενοι προσελεύθουν τὴν συμμαχίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπολαοθάνουν τὴν ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν, ἐνῷ ὁ φθονῶν εἶναι ἐρρημος αὐτῆς καὶ ἔτσι ὑποτάσσεται εὐκολα εἰς ὄλους καὶ ἐκτός τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν φέρεται σχεδόν πολιορκουόμενος ἀπὸ τὸ ἴδικόν του πάθος καὶ, σὺν τῷ κατατρώγεται ἀπὸ ἀσάτους σιαγῶνας, ἔτσι ἀδυνατίζει καὶ κατὰ κάποιον τρόπον ἐξαφανίζεται.

Ἐχοντες αὐτὸ ὑπ' ὄψει μας, ἄς ἀποφεύγωμεν, σὰς παρακαλῶ, τὴν φθορὰν τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ ἄς προσπαθήσωμεν μὲ ὄλους μας τὰς δυνάμεις Ἐ νὰ ξεριζώσωμεν αὐτὸ ἀπὸ τὰς ψυχὰς μας. Διότι αὐτὸ εἶναι πῶς καταστρεπτικὸν ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη καὶ προσβάλλει αὐτὴν τὴν ἴβιαν τὴν σωτηρίαν μας, ἀφοῦ εἶναι ἐφευρεσις τοῦ πονηροῦ διαβόλου. Δι' αὐτὸ καὶ κάποιος σοφὸς ἔλεγε: «Ἀπὸ τὸν φθόνον τοῦ διαβόλου εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον». 21 Τί σημαίνει, ὁμῶς, ἡ φράσις «ἀπὸ τὸν φθόνον τοῦ διαβόλου εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον»; Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, τὸ πονηρὸν αὐτὸ θεοῖον εἶδε τὸν πρωτόπλαστον νὰ γίνεται ἀθάνατος, τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν παρακοὴν μὲ τὴν πονηρίαν του καὶ μὲ αὐτὴν τὸν προετόνισεν νὰ προκαλέσῃ ὡς τιμωρίαν τὸν θάνατον. Συνεπῶς, ὁ φθόνος ἔφερε τὴν ἀπάτην, ἡ ἀπάτη τὴν παρακοὴν καὶ ἡ παρακοὴ τὸν θάνατον. Ἐ Δι' αὐτὸ λέγει: «Ἀπὸ τὸν φθόνον τοῦ διαβόλου εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον». Εἶδες πόσην καταστροφὴν προκαλεῖ τὸ πάθος αὐτὸ; Ἐκείνον ποῦ εἶχε τιμηθῆ μὲ τὴν ἀθανασίαν τὸν ἔκανε νὰ γίνῃ θνητός.

Βέβαια, ὁ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας, θέσας εἰς ἐνεργεσίαν τὸν φθόνον τοῦ ἔκανε τὸν πρωτόπλαστον νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, ἄν καὶ ἦτο ἀθάνατος, ἀλλ' ὁ κτηδὸν καὶ φιλόνηρωπος Κύριος μὲ τὸν θάνατον του μᾶς ἐχάρισε καὶ πάλιν τὴν ἀθανασίαν καὶ ἀπεκτήσωμεν μεγαλύτερα ἀπὸ δε,τι ἐχάσωμεν. Ἐκεῖνος μᾶς ἐξεδίωξεν ἀπὸ

21. Σοφ. Σολομ. 2, 24.

τὸν παρὰδεδισον, εἰς τὸν ἀδρανὸν μᾶς ἀνέδασεν ὁ Κύριος. Ἐκεῖνος μᾶς ἔκανε νὰ καταδικασθῶμεν εἰς θάνατον, ἐνῶ ὁ Κύριος μᾶς ἐχάρισε τὴν ἀθανασία. Μᾶς ἐστέρησεν ἔκεινος τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ παραδείσου, Ὡ ἐνῶ ὁ Κύριος μᾶς ἠτόμασε τὸν οὐρανὸν τὴν βασιλείαν. Εἶδες τοῦ Κυρίου σου τὴν ἀφρευτικὴτητα, ἡ ὁποία τὰ ὄπλα, ποῦ ἐδημιούργησεν ἡ βασκανία τοῦ διαβόλου καὶ τὰ ἐστρεφε κατὰ τῆς σωτηρίας μας, αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ ἐστρεφεν ἐναντίον τῆς κεφαλῆς τοῦ διαβόλου; Διότι ὄχι μόνον μᾶς ἐχάρισε μεγαλύτερα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸν διαβόλον μᾶς παρέδωκεν αἰχμάλωτον, ὅταν εἶπεν «Σὺς θῖσω τὴν ἐξουσίαν νὰ νικᾶτε καὶ νὰ παδοπατῆτε διὰ τὰ ὄργανα τοῦ σατανᾶ ποῦ σὰν φείδια καὶ σκορπιοὶ ἐπιβουλεύονται τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων».²⁹

Αὐτὰ σκεπτόμενοι, λοιπόν, ἄς ξεριζώσωμεν τὸν φθόνον ἀπὸ τὰς ψυχὰς μας καὶ ἄς προσπαθῶμεν νὰ προσελκώσωμεν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, διότι αὐτὴ εἶναι τὸ ἀνίκητον ὄπλον μας, αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη μας περιουσία. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰσααὴλ, μολοντὶ ἦτο μικρός, εὐρίσκειτο εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἀντεμετώπιζε μεγάλας δυσκολίας, Ἐ ἐν τούτοις γρήγορα ἐμεγάλωσε καὶ κατέστη γενάρχης μεγάλου ἔθνους, ἐπειδὴ ἤκουε, λέγει ἡ Γραφή, «ὁ Θεὸς βοηθὸς τοῦ παιδίου».³⁰ Ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς σειράς τῶν ὁμιλιῶν μας ἔκανα τὴν παρῆλθασιν καὶ ὠμίλησα περὶ τοῦ Δαυὶδ.

Συνεπῶς, ἄς περιφρονῶμεν ὅσες παρακαλῶ τὰ παρόντα καὶ ἄς παθῶμεν τὰ μέλλοντα, ἄς προτιμώμεν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πράγμα, ἄς ἀποκτήσωμεν ἐκ τῶν προτέρων μεγάλην παρηγοσίαν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου μὲ τὴν ἐνάρετον ζωὴν μας, ὥστε καὶ τὸν παρόντα βίον νὰ ἠμπορώσωμεν νὰ περάσωμεν χωρὶς λύπας καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ νὰ ἀποκτήσωμεν, ³¹ Ἀ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνῆκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

²⁹. Δουκ. 10, 19.

³⁰. Γεν. 21, 20.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

«ΕΠΕΙΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΥΤΑ, Ο ΘΕΟΣ
ΕΔΟΚΙΜΑΣΕ ΤΟΝ ΑΒΡΑΑΜ».

Μεγάλο εἶναι τὸ κέρδος ἀπ' ὅσα ἀνεγνώσαμεν σήμερον καὶ ἀπερίγραπτος ὁ θησαυρός, ποῦ εἶναι κρυμμένος εἰς αὐτοὺς τοὺς συντόμους λόγους. Διότι τέτοια εἶναι τὰ θεῖα λόγια! Ὁ πλοῦτος δὲν εὐρίσκειται εἰς τὸ πλῆθος τῶν λόγων, ἀλλὰ εἰς τὴν συντομίαν αὐτῶν. **Β** Ἄς ἀναπτύξωμεν λοιπόν, ὅσα ἔχουν λεχθῆ καὶ ἄς γνωρίσωμεν ἀκριβῶς τὴν δύναμιν ἐκείνων, τὰ ὁποία ἀνεγνώσθησαν σήμερον. Διότι ἔτσι πάλιν θὰ γνωρίσωμεν καὶ τὴν μεγάλην ἀρετὴν τοῦ πατριάρχου καὶ τὴν ὑπερβολικὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ.

«Ἐπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ ὁ Θεὸς ἐδοκίμασε τὸν Ἀβραάμ». Τί θέλουσιν εἰπεῖν τὰ λόγια «Ἐπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ ὁ Θεὸς ἐδοκίμασε τὸν Ἀβραάμ»; Ἐξέτασι αὐτὰ παρακαλῶ τὴν θεῖαν Γραφήν, τὸ ὅτι δηλαδὴ θέλει ἤδη ἀπὸ ἐδῶ νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου. Καὶ ἐπειδὴ πρόκειται νὰ διηγηθῆ τὴν δοκιμασίαν, τὴν ὁποῖαν ἐστειλεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀβραάμ, Ὁ προηγουμένως ἐπιθυμῶ νὰ μᾶς γνωρίσῃ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον διετάσσεται ὁ πατριάρχης καὶ ποτὲ τοῦ παρηγγεῖλε νὰ προσφέρῃ τὸν Ἰσαάκ, διὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν μεγάλην ὑπακοὴν τοῦ πατριάρχου καὶ ὅτι δὲν ἠνέχθη νὰ προτιμηθῆ ἀπὸ δεξίνα, τὰ ὁποῖα δὲν φερόντο καλὰ εἰς τὸν Θεόν.

Τὶ σημαίνει λοιπόν τὸ «Ἐπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ»; Μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰσαάκ, ἐπειδὴ ἐστενοχωρήθη ἡ Σάρρα, ὅταν εἶδε τὸν Ἰσααὴλ νὰ συναναστρέφεται τὸν Ἰσαάκ, ὅπως ἀκριβῶς οὐς εἶποιεν χθές, Ἐλεγεν εἰς τὸν Ἀβραάμ: «ἀπομάκρυνον αὐτὴν τὴν δούλην καὶ τὸν υἱὸν τῆς, διότι δὲν θὰ κληρονομηθῆ ὁ υἱὸς τῆς δούλης μετὰ τοῦ υἱοῦ μου Ἰσαάκ». **Δ** Ὁ λόγος αὐτὸς ἐφάνη σκληρὸς

1. Γεν. 22, 1. Μετὰ τὴν ἐστοχίαν ἀκολουθεῖ ἡ δοκιμασία.

2. Πρόκειται διὰ τὴν δούλην τοῦ Ἀβραάμ Ἄγαρ καὶ τὸν υἱὸν τῆς Ἰσααὴλ.

3. Γεν. 21, 10. 12. καὶ ἐκ Παλ. 4, 80 - 81.

εις τὸν πατριάρχη, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ τὸν παρηγορήσῃ τοῦ λέγει: Ὑπάκουε εἰς τὴν Σάρρα, τὴν γυναῖκά σου, κἀνε ἕκείνο, τὸ ὅποιον εἶπε καὶ νὰ μὴ σοῦ φαίνεται σκληρὸν ἕκείνο, ποῦ ἐλέγχθῃ διὰ τὴν δούλην καὶ τὸν υἱὸν τῆς «ἡδῆτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαὰκ θὰ ἀναγνωρισθῶν κυρίας ὡς ἀπόγονοι σου»,⁴ ἀλλὰ καὶ αὐτὸν⁵ οὐκ ἀναδείξω εἰς γενάρχην μεγάλου λαοῦ,⁶ διότι εἶναι ἰδικὸν σου τέκνον.⁷ Καὶ κἀκεῖ ὑπόσχεται εἰς αὐτὸν καὶ ἡ ἕκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελία αὐτῆ ἦτο, νὰ αὐξηθῶν πάρα πολὺ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαὰκ. Ἐπειδὴ μὲ αὐτὰς τὰς ἐλπίδας ἐτρέφετο ὁ Ἀβραάμ καὶ ἀφοῦ ἔλαβε τὴν ἀμοιβὴν Ἐ τῶσαν ἀλλεπαλλήλων βλήθειαν καὶ πειρασμὸν καὶ εἶδε μὲ τὰ μάτια τοῦ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ διαδεχθῆ τὴν κληρονομίαν του, ἔτσι ἔμενεν εἰς κατάστασιν ἀναπαύσεως καὶ ἀπελάμβανεν ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ πολὺ μεγάλην παρηγορίαν.

Ἀλλὰ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος γνωρίζει καλῶς τὰ ἀπόκρυφα τοῦ νοῦ, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ τὴν μεγάλην ἀγάπην, τὴν ὅποιαν εἶχε πρὸς αὐτὸν, μετὰ ἀπὸ τὰς τῶσαν μεγάλας ὑποσχέσεις καὶ τὴν τελευταίαν ποῦ εἶχε δώσει καὶ τῆς ὁποίας τὴν ἀνάμνησιν εἶχε νωπὴν εἰς τὰ αὐτὰ του,⁸ ἄδαν λοιπὸν ἐνηλικιωθῆ ὁ Ἰσαὰκ καὶ εὐρίσκειτο εἰς τὸ ἄδυος τῆς ἡλικίας του καὶ ἤμποροῦσε νὰ ἴδῃ τὴν ἀγάπην τοῦ πατρὸς του νὰ αὐξάνῃ, τότε μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν καὶ ἀφοῦ εἶπεν, ὅτι καὶ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαὰκ θὰ ἀναγνωρισθῶν ὡς ἀπόγονοι σου⁹ καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ διάδοχος σου, μετὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ ὁ Θεὸς ἔδοκίμαζε τὸν Ἀβραάμ.

Τί σημαίνει τὸ «ἐδοκίμαζε»; Τοῦ ἐστειλε τὴν δοκιμασίαν, ὅχι ἐπειδὴ τὴν ἀγνοοῦσε, ἀλλὰ διὰ νὰ διδάσκωνται νὰ ἔχουν τὴν ἴδιαν Ἐ ἐπιθυμίαν μὲ τὸν πατριάρχη καὶ νὰ δείχνουν ὑπακοὴν εἰς τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου καὶ ἐκείνοι, ποῦ ἦσαν τότε παρόντες καὶ οἱ μετὰ ἀπὸ ἐκείνον μέχρι σήμερον.

«Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· «Ἀβραάμ, Ἀβραάμ! Ἐκεῖνος ἀπήνησεν Ἐμὲ παρών». Τί σημαίνει ὁ διπλασιασμὸς τοῦ ὀνόματος; Εἶναι ἀποδείξεις τῆς μεγάλης ἀγά-

4. Γεν. 21, 12. Βλ. Ρωμ. 9, 7-8 καὶ Ἐβρ. 11, 19.

5. Ἦνους τὸν Ἰσαὰκ, τὸν υἱὸν τῆς Ἄρας.

6. Ὁ Θεὸς προλέγει τὸ μέλλον τοῦ Ἰσαὰκ.

7. Γεν. 21, 12.

8. Γεν. 22, 1.

πης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν πατριάρχη καὶ θιά τῆς κλήσεως ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν, ὅτι πρόκειται νὰ τὸν διατάξῃ διὰ κάτι σπουδαῖον. Μόλις λοιπὸν προετοιμασεν τὸν Ἀβραάμ νὰ συγκεντρωθῆ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ μὲ προσοχὴν νὰ ἀκούσῃ βασιθεῖ τοῦ ἔλεγον, ἐξαρηματοποιῶν τὸν διπλασιασμὸν τῆς κλήσεως καὶ λέγει: «Ἀβραάμ, Ἀβραάμ! Ἐκεῖνος ἀπήνησεν: Ἐμὲ παρών. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Πᾶρε τὸν ἀγαπημένον σου υἱόν, τὸν Ἰσαὰκ, τὸν ὅποιον τόσοσιν πολὺ ἔχεις ἀγαπήσει, Ἐ πήγαυε εἰς τὴν ὕψηλὴν περιοχὴν⁹ καὶ πρόσφερε αὐτὸν θυσίαν ἐπάνω εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ὄρη, ποῦ θὰ σοῦ ὀρίσω».¹⁰

Εἶναι μεγάλο τὸ δάρος τῆς διαταγῆς καὶ ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. «Πᾶρε τὸν ἀγαπημένον σου υἱόν, τὸν Ἰσαὰκ, τὸν ὅποιον τόσοσιν πολὺ ἔχεις ἀγαπήσει». Παρατήρησε πῶς ἀνάπτει μὲ αὐτοῦς τοῦς λόγους μεγαλυτέραν τὴν φωτιάν καὶ διεγείρει μὲ περισσοτέραν ἔντασιν τὸ καμίνι τῆς πατρικῆς ἀγάπης, ποῦ εἶχε διὰ τὸν Ἰσαὰκ. «Πᾶρε τὸν ἀγαπημένον σου υἱόν, τὸν Ἰσαὰκ, τὸν ὅποιον τόσοσιν πολὺ ἔχεις ἀγαπήσει. Κάθε λόγος μόνος του εἶναι ἀρκετὸς νὰ καταβάλλῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀβραάμ. Διότι ἔδαν εἶπεν ἀπλῶς «τὸν Ἰσαὰκ», ἀλλὰ προσέθετε «τὸν υἱόν σου», τὸν ὅποιον ἀπέκτησες χωρὶς νὰ εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν καὶ ἤμποροῦσε νὰ ἔχῃς εἰς αὐτὰ τὰ γηρατειά. «Τὸν ἀγαπητόν», τὸν λατρευτόν σου, Ἐ τὸν ὅποιον ὑπερβολικὰ ἀγαπᾷς, τὸν Ἰσαὰκ, ἀπὸ τὸν ὅποιον περιμένεις διάδοχον καὶ ἀπὸ τὸν ὅποιον ὑπεσχέθῃ, ὅτι θὰ αὐξηθῶν οἱ ἀπόγονοι σου. Καὶ τόσοσιν πολὺ θὰ αὐξηθῶν, ὥστε νὰ φθάσουν τὸ πλῆθος τῶν ἀστρῶν καὶ τὴν ἄμμιον τῆς θαλάσσης, Αὐτὸν λοιπὸν τὸν ἴδιον «πᾶρε καὶ πήγαυε εἰς τὴν ὕψηλὴν περιοχὴν καὶ ἐκεῖ πρόσφερε αὐτὸν ὀλοκαύτωμα ἐπάνω εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ὄρη, ποῦ θὰ σοῦ ὀρίσω».

Σκέπτομαι ὅτι εἶναι νὰ θαυμάσῃ κανεὶς τὸ πῶς ἤμπορεσε νὰ τὸ ἀκούσῃ. Αὐτὸν τὸν ἴδιον λοιπὸν, λέγει ὁ Θεός, τὸν τόσοσιν λατρευτόν σου, Ἐ νὰ μοῦ προσφέρῃς θυσίαν ἐπάνω εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ὄρη, Τί ἔκανε λοιπὸν ὁ δίκαιος Ἀβραάμ; Δὲν ἐταράχθη εἰς τὴν ψυχὴν, οὔτε ἐπαθε σύγχυσιν εἰς τὸν νοῦν, οὔτε ἐξέπληγῃ διὰ τὴν παράδοξον διαταγὴν, διὰ ἔσκέφθη, οὔτε συνεζήτησε μὲ τὸν ἑαυτὸν του. Τί σημαί-

9. Κατὰ τὸν ἴδιον προκειται διὰ τὸν λόγον Μοριά, πλησίον τῆς Ἱερουσαλῆμ. Ἰσχύει ἡ γνώμη, ὅτι ἐπ' αὐτὸ τοῦ λόγου ἐπέκειντο θρασύταρον ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος.

10. Γεν. 22, 1-2.

νει αυτό: Ἐκείνος, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐχάρισεν υἱὸν χωρὶς νὰ εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν καὶ ἀπὸ ἰδικήν του φιλανθρωπίαν ἔβασε ζωὴν εἰς τὴν νεκρὴν μήτραν τῆς Σάρκα, ἀφοῦ ἀνετράφη καὶ ἀνεπιδύθη καὶ ἔβασεν εἰς τὴν ἀσπὴν τῆς ἡλικίας του, διατάσσει τώρα νὰ σφραγῆ τὸ τέκνον του καὶ νὰ προσφερῆ ὡς θυσία. Αὐτός, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου εἶπεν, ὅτι «οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαὰκ θὰ ἀναγνωρισθοῦν ὡς ἀπόγονοί σου», τώρα διατάσσει τὰ ἀντίθετα: Καὶ πῶς θὰ ἀτελεσοῦν ποτέ οἱ διαταγαὶ του; 473 Ἀ Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συμῶθῃ, ὥστε οἱ κλάδοι νὰ ἀνθίσκουν, ἔστω ἡ ρίζα κοπῆ, ἢ νὰ παράγεται καρπός, ἔστω ἐξηραθῆ τὸ δένδρον, ἢ νὰ ρέουν οἱ ποταμοί, ἔστω ἐξηραθῆ ἡ πηγή; Αὐτὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνων κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν. Ὅταν ἄλλως θέλῃ ὁ Θεός, τὰ πάντα εἶναι δυνατόν νὰ γίνων.

Ἀπὸ αὐτὰ τίποτε δὲν ὑπελόγησεν ὁ Ἀβραάμ, ἀλλὰ ὡς δούλος εὐνώμων, ἀφοῦ ἔβασε κάθε ἀνθρώπινον λογισμόν, ἕνα μόνον ἐσκέπτετο, τὸ νὰ ἀτελέσῃ τὴν διαταγὴν. Καὶ ὡς νὰ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του καὶ ἀφοῦ ἔβασε κάθε συμπόθεον καὶ πατρικὴν ἀγάπην εἰς δευτέραν θέσιν ἀπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Θεοῦ, ἔσπευσε νὰ τὰς ἀτελέσῃ. Ἐ Καὶ λέγει ἡ θεία Γραφή: «ἐσηκώθη αἰέτως ὁ Ἀβραάμ τὸ πρωί, 11 ἐσαύρασε τὸ θύον του, παρέλασε μαζί του δύο δούλους καὶ τὸν υἱὸν του Ἰσαὰκ. Ἀφοῦ ἔσχισε καὶ ἐφόρτωσε ξύλα διὰ τὴν θυσίαν, ἐξεκίνησε καὶ ἔβασε τὴν τρίτην ἡμέραν εἰς τὸν τόπον, ποῦ τοῦ εἶχεν ὀρίσει ὁ Θεός.» 12

Παρατήρησε πῶς θεοκίμαζε ὁ φιλόνητος Κύριος τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου Ἀβραάμ καὶ εἰς τὸ διάστημα. 13 Σκέψου δὲ καὶ τί ἦτο φυσικὸν νὰ ὑπομένῃ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, μὲ τὸ νὰ συλλογίζεται τὴν διαταγὴν καὶ νὰ ἐνθυμῆται ὅτι ὁ Ἰβὼς πράκεται μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια νὰ σφάξῃ τὸν τόσον λατρευτὸν υἱὸν του, ἀλλὰ νὰ μὴ πρέπει εἰς κανένα νὰ τὸ ἀπακαλύψῃ. Καὶ νὰ ἀπαλλαγῆς διὰ τὴν εὐσεβῆ γυναικὴν καὶ τὴν σύνεσίν του. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγκώριζε τὸ μέγεθος τῆς διαταγῆς, δὲν ἀνακοινῶνε αὐτὸ εἰς κανένα ἀπολύτως, Ὡς οὐτε εἰς τοὺς δούλους, οὐτε εἰς τὸν ἴδιον τὸν Ἰσαὰκ, ἀλλὰ μόνος μὲ τὸν ἑαυτὸν του ἠγωνίσθη αὐτὸν τὸν ἀγῶνα. Καὶ

11. Χωρὶς κριμίας διαμαρτυρίαν ἢ ἀντίρρησην ὁ Ἀβραάμ ὁρακίως εἰς τὸν Θεόν.

12. Γεν. 22, 3.

13. Ἐννοεῖ τὸ χρονικὸν διάστημα τῶν τριῶν ἡμερῶν, τὸ ὅποσον ἀπαρτῆται νὰ διακρίσῃ, ἄκουε νὰ φέσκειν εἰς τὸ θῆος, καὶ εἶχεν ὀρίσει ὁ Θεός.

ὅπως ἀκριβῶς κάποιον διαμάντι, ἔτσι ἔμενεν ἀνίκητος, ἔστω ἔδειχεν τὴν γενναϊότητα τῶν ἀποφασέων του. Οὐτε ἐξήταξε λεπτὰ κερῶν, ἀλλ' ὑπετάσσεται μὲ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν δὲ ἔβασε πλησίον τοῦ τόπου ἐσθίωσεν ὁ Ἀβραάμ τὰ μάτια του καὶ εἶδεν ἀπὸ μακριὰ τὸν τόπον καὶ εἶπεν εἰς τοὺς δούλους του: «Καθῆστε ἐδῶ μὲ τὸν θύον.» 14 Ὁ Παρατήρησε καὶ ἐδῶ τὴν μεγάλην σύνεσίν του. Ἦθελε νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν δούλων, μὲ τὸ νὰ δείχνῃ μὲ δλα αὐτὰ, ὅτι ἤθελε μὲ ὑπερβολικὴν προθυμίαν καὶ ἔνθουον ἐπιθυμίαν νὰ ἀπληρώσῃ ἑαυτὸν, τὸ ὅποσον ἤρεσεν εἰς τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγκώριζεν, ἔτσι ἑκείνο ποῦ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἦτο πρωτοφανὲς καὶ παρόδοξον καὶ θὰν εἶχε γίνῃ προηγουμένως ἀπὸ ἄλλων, κρύπτει τὸ πρῶγμα ἀπὸ τοὺς δούλους καὶ ἀφοῦ τοὺς ἄφησε μὲ τὸν θύον, τοὺς λέγει: «Ἐπιμένετε ἐδῶ. Ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδί μου θὰ μεταβῶμεν εἰς ἐκεῖ καὶ ἀφοῦ προσκυνήσωμεν θὰ ἀποστρέψωμεν.» 15 Ἐλεγε ταῦτα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ, ὅτι θὰ συμῶθῃ ἑκείνο τὸ ὅποσον ἔλεγε: τὸ προσκυνήσειν ἑμῶν, ἔν καὶ τὸ ἀγνωσοῦσε. Ἐ Ἐλεγε δὲ ταῦτα εἰς τοὺς δούλους, δῆθεν διὰ νὰ τοὺς παραπλανήσῃ καὶ νὰ τοὺς προετοιμάσῃ νὰ μείνουν ἐκεῖ.

Ἐπειτὰ ὁ πατριάρχης οὐρίσκοτο μὲ τὸ παιδί. «Τότε ἔλαθεν ὁ Ἀβραάμ τὰ ξύλα διὰ τὴν θυσίαν καὶ τὰ ἐφόρτωσεν εἰς τὸν υἱὸν του Ἰσαὰκ. 16 Αὐτὸς δὲ ἔπηρεν εἰς τὰ χέρια του τὴν φωτιὰν καὶ τὴν μάχαιρον καὶ ἐδάδισεν μαζί καὶ οἱ δύο.» 17 Ὁ γενναϊότης τῆς ψυχῆς, ἡ σταθερότης τοῦ φρονήματος. Ἐφόρτωσε, λέγει, εἰς τὸν Ἰσαὰκ τὰ ξύλα διὰ τὴν θυσίαν, ὁ Ἰβὼς δὲ ἔπηρε τὴν μάχαιρον καὶ τὴν φωτιὰν καὶ ἐδάδισεν μαζί καὶ οἱ δύο. 474 Ἀ Μὲ τί μάτια ἐβλεπε τὸ παιδί νὰ μεταφέρῃ τὰ ξύλα, μὲ τὰ ὅποια ἐπράκετο μετὰ ἀπὸ ὄλιγον νὰ τὸ θυσιάσῃ; Πῶς ἠμποροῦσε τὸ χερί νὰ μεταφέρῃ τὴν φωτιὰν καὶ τὴν μάχαιρον; Καὶ τὸ μὲν χερί μεταφέρει τὴν φωτιὰν τὴν ὀρατὴν, ἡ φωτιὰ δὲ μῶν, ὅτι πρὸς μέσο του, κατέκαυε τὸν υἱὸν του καὶ διέλυε τὴν οὐκίαν του καὶ τοῦ ἐπέτρεπε τὴν πεποθήσθην, ἔτσι καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν. Τὸν προετοίμαζε δὲ νὰ σκέπτεται, ὅτι ἑκείνος ὁ ὁποῖος ἦ- ἐβασε τὴν δυνατότητα καὶ κατάρθρωσε νὰ τὸν κἀνῃ πα-

14. Γεν. 22, 4-5.

15. Γεν. 22, 5.

16. Ὁ Ἰσαὰκ μεταφέρειν τὰ ξύλα διὰ τὴν θυσίαν προσκυνῶν: τὸν Χριστὸν ἐσθιῶντα τὸν σαρκοῦ. Ἐλ. Ἰωάν. 19, 17.

17. Γεν. 22, 6. Ἐπαραδόξου εἰς τὸν τόπον, ἔστω θὰ ἔγινετο ἡ θυσία.

τέρα, παρά τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, θὰ μπορέσῃ καὶ τώρα νὰ ἐκπληρώσῃ ἐκεῖνα, ποῦ ὑπερβαίνουν τὴν λογικὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλὰ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀρατὴν φωτιᾶν παρατήρησε ἔπειτα σὲ παρακαλῶ τὸ καμίνι, τὸ ὅποιον μέσα του σιγὰ-σιγὰ ἀνάβει καὶ καίει τὴν ψυχὴν του. Ἐπεὶ τότε ὁ Ἰσαὰκ πρὸς τὸν Ἀβραάμ, τὸν πατέρα του Πάτερ». ¹⁸ Ἦτο ἀρκετὴ ἡ λέξις αὐτῆ, διὰ νὰ βίξῃ τὰ ἴδια τὰ σπλάγχνα τοῦ Ἀβραάμ. «Ὁ Ἀβραάμ ἀπήντησε: Τί εἶναι παιδί μου;». Πατέρα ὀνομάζεις ἐκεῖνον, ποῦ μετὰ ἀπὸ ὀλίγον θὰ εἶναι χωρὶς παιδί καὶ ἐγὼ ὀνομάζω παιδί μου ἐκεῖνον, ποῦ μετὰ ἀπὸ ὀλίγον πρόκειται νὰ ἀνεβῆ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ σφάξω μετὰ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια.

Ἐπειτα τὸ παιδί λέγει: Ἰδοὺ οὐ μεταφέρεις τὴν φωτιᾶν καὶ ἐγὼ τὰ ξύλα. ¹⁹ Ποῦ εἶναι τὸ ζῶον, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ θυσιασθῇ; «ποῦ εἶναι τὸ πρόβατον διὰ τὴν θυσίαν». Σκέψου, παρακαλῶ τὴν δοκμασίαν τοῦ δικαίου. Πῶς ἦκουσε, πῶς ἠμπόρεσε νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὸ παιδί, πῶς δὲν τὸ ἔχασε. Ὁ πῶς ἠμπόρεσε νὰ τὸ ἀποκριθῇ καὶ νὰ μὴ φανερώσῃ εἰς τὸ παιδί ἐκεῖνο, ποῦ ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ. Ἄλλὰ ἀπαντᾷ μετὰ γενναίον φρόνημα καὶ ἀνδρείαν ψυχὴν: «παιδί μου, ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ μόνος του διὰ τὸ πρόβατον τῆς θυσίας». Παρατήρησε καὶ ἐδῶ, ὅτι πάλιν δηλώνει, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ συμβῇ, ἂν καὶ τὸ ἀγνοοῦσε. Διότι τοῦ ἐφαίνεται, ὅτι ἐξαπατᾷ τὸν Ἰσαὰκ μετὰ τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὸ παρὸν μὲν ἔπαισε αὐτὸν μετὰ αὐτοῦς τοὺς λόγους, ὁ ἴδιος ὅμως ὑπέφερε μεγαλύτερον καὶ ἐντονώτερον πόνον, μετὰ τὸ νὰ ἀκέπτεται αὐτοῦς τοὺς λόγους καὶ νὰ ἀναλογίζεται τὴν ἐξωτερικὴν ὁμορφίαν τοῦ παιδιοῦ, τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς, τὴν ὑποκοήν, αὐτὸ τὸ πολὺ ἀγαπητὸν ἄνθος τῆς ἡλικίας. Ὁ «βαθίζοντες δὲ καὶ οἱ δύο μαζί ἐφθάσαν εἰς τὸν τόπον, τὸν ὅποιον ὠρίσαν ὁ Θεός». Ἐφθάσαν, λέγει, εἰς τὸ ὕψηλον ὄρος, τὸ ὅποιον ἐδείξεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. «Καὶ κατεσκεύασεν ἐκεῖ ὁ Ἀβραάμ θυσιαστήριον». Πάλιν ἐκπλήρωσεν διὰ τὴν γενναίότητα τοῦ δικαίου, πῶς ἠμπόρεσε νὰ οὐκωδομήσῃ, νὰ κατασκευάσῃ τὸ θυσιαστήριον, πῶς εἶχε τὴν δύναμιν, πῶς δὲν διελύθη ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν. Ἄλλα καὶ τὸ θυσιαστήριον κατεσκεύασε καὶ τὰ ξύλα

18. Γεν. 22, 7.

19. Παραλείπει τὴν μάχαιραν.

20. Γεν. 22, 8.

ἐτοποθέτησεν ἐπάνω. «Καὶ ἀφοῦ ἔβασε τὰ πόδια τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰσαὰκ, ²¹ ἐτοποθέτησεν αὐτὸν ἐπάνω εἰς τὸ θυσιαστήριον» καὶ ἀπλωσεν ὁ Ἀβραάμ τὸ χεῖρ του νὰ λάβῃ τὴν μάχαιραν, διὰ νὰ σφάξῃ τὸν υἱὸν του. ²²

Ἐ Ἄς μὴ παρατρέξωμεν, ἀγοστήτοί, ὅσα ἔχουν λεχθῆ, ἀλλὰ νὰ σκεφθῶμεν, πῶς δὲν ἐφυγεν ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, πῶς ἠμπόρεσε νὰ βῆσθαι μετὰ τὰ ἴδια του τὰ χέρια καὶ νὰ τοποθετήσῃ εἰς τὰ ξύλα τὸν ἀγαπητὸν, τὸν λατρευτὸν, τὸν μονογενῆ υἱὸν του. «Καὶ ἀπλωσεν ὁ Ἀβραάμ τὸ χεῖρ του, λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, νὰ πάρῃ τὴν μάχαιραν, διὰ νὰ σφάξῃ τὸν υἱὸν του». Ὡ ψυχὴ ποῦ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ὡ γενναία θέλησις, ὡ ὑπερβολικὸς πόθος, ὡ λογισμὸς ποῦ νικᾷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. ²³ Ἄ «Ἐλθε, λέγει, τὴν μάχαιραν, διὰ νὰ σφάξῃ τὸν υἱὸν σου. Ποῖον νὰ θουμάσω καὶ διὰ ποῖον νὰ ἐκπλαγῶ; Διὰ τὸ γενναίον φρόνημα τοῦ πατριάρχου ἢ διὰ τὴν ὑποκοήν τοῦ Ἰσαὰκ; Ὅτε ἐφυγεν, ὅτε ἐδῶκ ἀνασχέτησε δι' ἐκεῖνον, τὸ ὅποιον ἐγένετο, ἀλλ' ὑπῆκουσε καὶ ὑποχωροῦσεν εἰς ὅσα ὁ πατέρας του ἔκανε καὶ ὡς ἀνὴρ χωρὶς φωνὴν ἐπληρώσεν τὸν θυμὸν καὶ ἐπέρριψε τὴν δεξιὰν τοῦ πατέρα του.

Ἄλλ' ὅταν ἐξεπληρώθησαν ὅλα τὰ προστάγματα τῆς βίαις θελήσεως καὶ κανένα πλεόν δὲν ὑπελείπετο, ἀφοῦ ἐδείξεν ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ὅτι διέταξεν αὐτὰ ὅχι ἐπειδὴ ἤθελε νὰ σφαγῇ τὸ παιδί, ἀλλὰ διότι ἤθελε νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, ἀφοῦ διὰ τὴν θέλησιν του ἐστεφάνωσε τὸν δικαίον Ἐ καὶ διὰ τὴν καλὴν διάθεσιν τοῦ πατριάρχου ἐδέχθη τὴν ὀλεσιληρωμένην θυσίαν, ἐν συνεχείᾳ φανεροῦναι τὴν ἰσικὴν του φιλανθρωπίαν. «Ἄγγελος Κυρίου τὸν ἐκάλεσεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ εἶπεν Ἀβραάμ, Ἀβραάμ». ²⁴ Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Θεὸς ἔβλεπε τὸν Ἀβραάμ εἰς κατάστασιν ἐντάσεως, νὰ εἶναι ἕτοιμος διὰ τὴν σφαγὴν καὶ νὰ θέλῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν, διὰ τοῦτο καλεῖ αὐτὸν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ λέγει Ἀβραάμ, Ἀβραάμ. Καλῶς καὶ ἐδῶ ἐχρησιμοποίησε τὸν διπλοασαμὸν τοῦ ὀνόματος, διὰ νὰ σταματήσῃ τὴν ὀργὴν του καὶ μετὰ τὴν φωνὴν νὰ συγκρατήσῃ τὴν δεξιὰν τοῦ πατριάρχου, ἢ ὅτι αἰα ἦτο ἕτοιμος διὰ τὴν σφαγὴν τοῦ παιδιοῦ. «Καὶ ἀπήν-

21. Χωρὶς ἀσπὸς νὰ προβάλλῃ σὺδερὸν ἀντίστασιν.

22. Προφανὲς ποῦο κατασκευασθῆ ἀπὸ λίθος ὃ ἔγενεν ἐπὶ οὐρὸν κορυμνῶν.

23. Γεν. 22, 9-10. Ἠβρ. «Ἔφ. 11, 17 καὶ ἰακ. 2, 21.

24. Γεν. 22, 11.

τησαν ὁ Ἀβραάμ· Ἐδὼ εἶμαι. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος· Μὴ ἀπλώσης τὸ χεῖρ σου ἐπάνω εἰς τὸ παιδί καὶ μὴ κάνῃς εἰς αὐτὸ κανένα κακόν. Ὁ Τώρα ἐκατάλαθα καλά,³⁶ ὅτι οὐ σέβασαι τὸν Θεὸν καὶ πρὸς χάριν μου δὲν ἐλυπήθης τὸν ἀγαπητὸν σου υἱόν.³⁷ ἢ μή ἀπλώσης, λέγει, τὸ χεῖρ σου ἐπάνω εἰς τὸ παιδί. Δὲν διέταξα αὐτὸ τὸ ἔργον, διότι ἤθελα νὰ γίνῃ, ὅπου διότι ἐπιθυμοῦσα νὰ σπαγῶ ὁ υἱός σου, ἀλλὰ διὰ νὰ φανερώσω εἰς ὄλους τὴν ἰσχύ σου ὑπακοῆς. Μὴ κάνῃς λοιπὸν τίποτε εἰς αὐτόν. Μοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ ἰδική σου ἀλλοτρίωσις καὶ εἶ' αὐτὴν σὲ στεφανώσω καὶ σὲ ἀνακηρύσω. Τώρα λοιπὸν ἐκατάλαθα ὅτι οὐ σέβασαι τὸν Θεόν.

Παρατήρησε τὴν συγκολλητικὴν ποῦ ἀκροῖται ἡ λέξις. Τῆ λοιπὸν; Πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ἀγνωσοῦσε ὁ Κύριος τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ τώρα τὴν ἐγνωρίσας; Δὲν λέγει αὐτὸ, ὅτι δηλαδὴ τώρα τὸν ἐγνωρίσεν. Ἐ Ἀλλὰ τί θέλει νὰ εἴπῃ; Τώρα, λέγει, ἔκανες γνωστὸν εἰς ὄλους, ὅτι σέβασαι εὐκρινῶς τὸν Θεόν. Διότι ἐγὼ μὲν ἐγνωρίζω τὸν ἱσχύ μου βοῦλον, ὅσα ὅμως τώρα ἀπὸ ἐσὲ ἔγινον, θὰ χρησιμεύουσιν ὡς ὅλη διδασκαλίαν καὶ εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Διότι τώρα ἔδειξες εἰς ὄλους, ὅτι σέβασαι τὸν Θεόν καὶ σπεύδεις νὰ ἐκτελέσῃς τὰς διαταγὰς του. «Καὶ δὲν ἐλυπήθης τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητὸν πρὸς χάριν μου». Τὸν υἱόν σου, τὸν ὅποιον πάρα πολὺ καὶ ἀληθινὰ ἀγαπᾷς δὲν τὸν ἐλυπήθης πρὸς χάριν μου. Ἐ διὰ τὸ ἱσχύ μου πρόσταγμα, διὰ τὴν διαταγὴν μου. Ἀλλὰ προετίμησες τὴν διαταγὴν μου ἀπὸ τὸ παιδί σου. Διὰ ταῦτο δέξου καὶ τὸ παιδί σου. Διότι διὰ ταῦτο σοὶ ὑποσχέθη, ὅτι θὰ ἀνέβῃ αἱ ἀπόγονοί σου. Καὶ ἀφοῦ ἔλαβες τὸν στέφανον διὰ τὴν ὑπακοήν σου, πήγαμε. Ἐγὼ γνωρίζω νὰ στεφανώσω τὴν καλὴν διάθεσιν καὶ νὰ βραβεύω τὴν θέλησιν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκπληρωθῶν, ὅσα εἶπες καὶ εἰς τοὺς δούλους σου καὶ εἰς τὸν Ἰσαάκ. Διότι εἰς ἐκείνους ὑποσχέθης, ὅτι «ἀφοῦ προσκυνήσωμεν, θὰ ἐπιστρέψωμεν». Καὶ αὐτὸ θὰ γίνῃ. Καὶ ὅταν τὸ παιδί ἠρώτησε ἑσὺ εἶναι τὸ πρόβατον διὰ τὴν θυσίαν τοῦ ὀλοκαυτώματος; εἶπες ὅτι «ὄ

36. Ὁμοίως ἐμνημονεύεται λέγονται, ὅτι τὸ «ὄν γὰρ ἔγνων...» εἶναι λόγος τοῦ ἀγγέλου, ὅπου δὲν εἶναι δυνατόν ὁ Θεὸς νὰ ἠμολογῆ ἔγνωεν. Ὁ ἱερός Χριστολόγος ἐναρτύσας εἰς τὴν συνέχισιν τὴν φράσιν, δίδων εἰς αὐτὴν τὴν ἰσχύ σου ἐμνημονεύει.

37. Γεν. 22, 11-12. Ἠσάκ. τὸ Ρωμ. 8, 32^ο «ὅτι γὰρ (ὁ Θεὸς) τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐλείψατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν».

Θεός, θὰ φροντίσῃ μόνος του διὰ τὸ πρόβατον τῆς θυσίας», ἴδου λοιπὸν, ἀφοῦ κοιτάξῃς πρὸς τὰ ἐπάνω, ἴδεις τὸ πρόβατον, διὰ τὸ ὅποιον ἀμίλητος προηγουμένως καὶ τὸ ὅποιον θὰ θυσιάσῃς ἀντὶ τοῦ Ἰσαάκ.³⁷ Ἐ Ἐστῶμεν ὁ Ἀβραάμ τὰ δάματά του καὶ εἶδεν ἕνα κρὶν, τὸ ὅποιον τὰ κέρατα εἶχον περιπλακῆ εἰς ἕνα φυτὸν ὀνομαζόμενον Σαδάκ. Καὶ ἐπῆγεν ὁ Ἀβραάμ· ἔκει, ἔπῃρε τὸν κρὶν καὶ προσέφερεν αὐτὸν ὡς θυσίαν ἀντὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰσαάκ.³⁸ Εἶδα λέγει ὁ Θεός, τὴν εὐσεβειάν σου, ἰδὺ ἐκεῖνο, ποῦ εἶπες προηγουμένως εἰς τὸ παιδί, αὐτὸ ἔτοιμασα διὰ σέ. «Καὶ ἔλαβε τὸν κρὶν καὶ προσέφερεν αὐτόν ὡς θυσίαν ἀντὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰσαάκ».

Εἶδες τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ; Καὶ ἡ ἡσία ἔγινε καὶ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ ἀπέβηκε τὴν εὐσεβειάν του καὶ ἐβραβεύθη διὰ τὴν ἀγαθὴν του διάθεσιν. Καὶ ἀφοῦ ἔπῃρε μαζί του τὸν Ἰσαάκ, ἐπέστρεψε βραβευμένος. Ἐ Ὅλα δὲ αὐτὰ ἀπεδείχθησαν σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Διὰ ταῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους· «Ὁ Ἀβραάμ, ὁ πατέρας σας, ἠθελοῦν ἀγαλλίασαι, διότι ἐμελλε νὰ ἴσῃ τὴν ἡμέραν μου καὶ εἶπε καὶ ἐχάρη». Πῶς εἶδεν αὐτὸς, ὁ ὅποιος ἐγεννήθη πρὶν ἀπὸ τῆς αἰῶνος; Διὰ τοῦ τύπου, διὰ τῆς σκιάς, διότι, ὅπως ἀκριβῶς εἶπε ἐστὶ τὸ πρόβατον ἀντὶ τοῦ Ἰσαάκ, ἔτσι ὁ λογικὸς ἀμνός, ὁ Χριστὸς, προσεφέρθη ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης. Ἐπρεπε ἡ ἀλήθεια νὰ διατυπωθῆ προηγουμένως μὲ σκιάδην μορφήν. Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου, πῶς ὅλα ἀνεξαρτήτως διευτυπώθησαν πρὶν νὰ συμβῶν μὲ σκιάδην μορφήν. Μονογενὴς ἔκει, μονογενὴς καὶ ἔδω. Ὁ Ἀγαπητός καὶ ἀληθινός ἔκει, ἀγαπητός καὶ ἀληθινός καὶ ἔδω. «Αὐτός εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς τὸν ὅποιον εἰσαρεταῶμαι»³⁹ λέγει ὁ Θεός, Ἐκεῖνος, δηλ. ὁ Ἰσαάκ, προσεφέρθη εἰς θυσίαν ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ αὐτόν, δηλ. τὸν Χριστόν, παρέδωκεν ὁ Θεός Πατήρ. Καὶ ἀναφωνεῖ ὁ Παῦλος καὶ λέγει· «Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν ἐρείσθη τὸν ἱσχύ του Υἱόν, ἀλλὰ τὸν παρέδωκεν εἰς θάνατον πρὸς χάριν ὄλων μας, πῶς μαζί μ' αὐτὸν ἐν θὰ μᾶς χάρισῃ τὰ πάντα;»⁴⁰ Μῆχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου εἶναι ἡ σκιά. Ἐπειτα ὅμως ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων ἀποδεικνύεται κατὰ πολὺ ἀνωτέρα. Διότι ὁ ἀμνός αὐτός, ὁ λογί-

37. Γεν. 22, 13.

38. Ἰωάν. 8, 56.

39. Ματθ. 8, 17.

40. Ρωμ. 8, 32.

κός, εθυσιάζετο δι' ἄλην τὴν οἰκουμένην, αὐτὸς ἄλην τὴν οἰκουμένην ἑκαθάριον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Αὐτὸς ἠλευθέρωσε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν πλάνην D καὶ τοὺς ἐπανέφερεν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Αὐτὸς ἔκανε τὴν γῆν οὐρανόν, χωρὶς νὰ ἀλλάξῃ τὴν φύσιν τῶν στοιχείων, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ μεταφέρῃ τὴν πολιτείαν τῶν οὐρανῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς. Διὰ τοῦ Χριστοῦ διελύθη κάθε λατρεία τῶν δαιμόνων. Δι' αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι δὲν προσκυνοῦν πλέον τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα, οὔτε ὑπακούτουν εἰς κενὰ πράγματα αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἔχουν προκιοθῆ με λογικῆν, ἀλλὰ κάθε πλάνη ἔχει διαλυθῆ καὶ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἐφώτισε τὴν οἰκουμένην.

Εἶδες τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀληθείας; Εἶδες τί εἶναι ἡ σκιά καὶ τί ἡ ἀλήθεια; «καὶ ἠνόμισεν ὁ Ἄβραάμ τὸν τόπον ἐκεῖνον Ἐ εὐ Κύριος εἶπεν» ὥστε μέχρι σήμερον ὀνομάζουσαν αὐτὸν «εἰς τοῦτο τὸ ὄρος ἐφανερῶθη ὁ Κύριος». Παρατήρησε τὴν εὐσέβειαν τοῦ Ἄβραάμ ἀπὸ τοῦ ὅτι κάθε φορὰν ὀνομάζει τοὺς τόπους ἀπὸ τὰ γεγονότα ποὺ συμβαίνουν εἰς αὐτούς. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤθελε νὰ ἐναποθέσῃ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν τόπον μετὰ τὴν ὀνομασίαν, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν χαλκίνην στήλην, λέγει «καὶ ἠνόμισεν ὁ Ἄβραάμ τὸν τόπον ἐκεῖνον εὐ Κύριος εἶπεν». Ἦτο λοιπὸν μεγάλη ἁμαρτίη διὰ τὸν Ἄβραάμ τὸ γεγονός ἐπὶ καὶ ὁ Ἰσοῦς ἐπέστρεψε ζωντανὸς καὶ ἠξιώθη τοῦ μεγάλου ἐπινοῦ μετὰ τὸν λόγον 479 Α κτῆρα διατάλαβα ὅτι οὐ σέβεται τὸν Θεόν.

Ἄλλ' ὁ φιλόφρωνος Κύριος, ἀφοῦ νικᾷ πάντοτε μετὰ τὰς δωρεὰς καὶ τὰς ἐδεργείας τὴν ἰσχυρὴν μας λογικῆν, τώρα δραβεύει πλουσιῶς τὸν δίκαιον Ἄβραάμ καὶ μετὰ τὴν σκιρὰν τοῦ λέγει πάλιν εἰς αὐτὸν «εἰς ἀθευτέραν φορὰν ἀγγελος Κυρίου ἐκάλεσεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τὸν Ἄβραάμ καὶ εἶπεν Ἐἰς τὸν ἑαυτὸν μου ὠρκίσθη», λέγει ὁ Κύριος Ἐπειδὴ ἐξεπλήρωσες τὴν ἐντολήν μου αὐτὴν καὶ δὲν ἐλυπήθης πρὸς χάριν μου τὸν ἀγαπητὸν σου υἱόν, σοὺ ὑπόσχεσαι³¹ ὅτι πλουσιῶς θὰ σὲ εὐλογῶ καὶ θὰ πληθύνω πολὺ τοὺς ἀπογόνους σου, ὡς τὰ ἀστρα τῶν οὐρανῶν καὶ ὡς τὴν ἄμμον εἰς τὴν παραλίαν τῆς θαλάσσης. Οἱ ἀπόγονοί σου θὰ

31. Γεν. 28, 14.
32. Βλ. Λουκ. 1, 73: «Ὅσον ἐν ὄψει πρὸς Ἄβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν». Πρβλ. καὶ Ἑβρ. 8, 13-14.
33. «Ἐ μὴν...» = σοὺ ὑπόσχεσαι, σὲ δεσμεύω. Πρὸκειται δι' ἕνα εἶδος ὄρκου.

κυρπύσουσιν τὰς πόλεις τῶν ἐχθρῶν. Ἐπὶ πλέον, Ἐπειδὴ ὑπέκωσες εἰς τὴν ἐντολήν μου, σοὺ ὑπόσχεομαι ὅτι μετὰ ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους σου, τὸν Χριστόν, θὰ εὐλογηθῶν ἔλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.³⁴ Ἐπειδὴ, λέγει ὁ Κύριος, ἐξεπλήρωσες τὴν διαταγὴν μου, θὰ φανερώσω τὴν ὑπακοήν σου μετὰ κάθε τρόπον. Διὰ τοῦτο ἔκωσες, ὅτι «εἰς τὸν ἑαυτὸν μου ὠρκίσθη» λέγει ὁ Κύριος.

Παρατήρησε τὴν συγκολλητικὴν τοῦ Θεοῦ «εἰς τὸν ἑαυτὸν μου ὠρκίσθη», λέγει, διὰ νὰ ἔχῃς τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ γίνουσι ὅσα ἐγὼ εἶπεν. Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι τότε δεχονται ὡς δεδαίαι τὰς ὑποσχέσεις, ὁταν δώσουσιν ὄρκον δι' ὅσα ὑπασχέθησαν, ἐπὶ κάνουν φαῖνοι ποδὸ δίδου ὑποσχέσεις. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, ἀφοῦ ἐχρησιμοποίησε τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν, λέγει «εἰς τὸν ἑαυτὸν μου ὠρκίσθη», Ἐπειδὴ ἐξεπλήρωσες τὴν ἐντολήν μου C αὐτὴν καὶ δὲν ἐλυπήθης πρὸς χάριν μου τὸν ἀγαπητὸν σου υἱόν. Σκέψου σὲ παρακαλῶ φιλοφρονίαν διασπότη. «δὲν ἐλυπήθης πρὸς χάριν μου τὸν ἀγαπητὸν σου υἱόν». Καὶ διως ἐπανάφερεν αὐτὸν ζῶντα.

Μὴ ἴδῃς τὸ τέλος, ἀγαπητέ, ἀλλὰ γνώρισε τὴν θέλησιν μετὰ τὴν ὅποιαν ἀσυλλόγητα ἐξεπλήρωσες τὰς διαταγὰς. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν καλὴν διάθεσιν, ἐμάτωσε τὴν δεξιάν του ὁ πατριάρχης Ἄβραάμ καὶ ἐμπῆξε τὸ εἶδος εἰς τὸ δέρμα τοῦ παιδιοῦ καὶ ἔβρεν εἰς πέρας τὴν θυσίαν. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος, ὡς νὰ ἔχῃ πραγματοποιηθῆ ἡ θυσία, τὸν ἐπαινεῖ καὶ λέγει ὅτι «δὲν ἐλυπήθης πρὸς χάριν μου τὸν ἀγαπητὸν σου υἱόν». D Σὺ μὲν δὲν τὸν ἐλυπήθης, Ἐπειδὴ τὸ διάταξαι ἐγὼ διως ἐγὼ τὸν ἐλυπήθην διὰ τὴν ὑπακοήν σου. Ἐπειδὴ λοιπὸν σὲ ἀμείβω δι' αὐτὴν τὴν ὑπακοήν «θὰ σὲ εὐλογῶ καὶ θὰ πληθύνω πολὺ τοὺς ἀπογόνους σου». Πρόσεξε τὸ μέγεθος τῆς εὐλογίας ἀπὸ τὴν ἐπὶ κτερισσόμενον θὰ πολλαπλασιασῶ τοὺς ἀπογόνους σου». Διότι αὐτὸς ὁ ὅποιος ἐσφαγῆ διὰ τὴν ἰσχυρὴν σου θέλησιν, τόσο θὰ αὐξήσῃ τοὺς ἀπογόνους σου, ὥστε νὰ ἐξισωθῶν μετὰ τὰς ἀστρα καὶ τὴν ἄμμον «καὶ ἔλα τὰ ἔθνη νὰ εὐλογηθῶν μετὰ ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους σου, Ἐπειδὴ ὑπέκωσες εἰς τὴν ἐντολήν μου». Ὅλα δὲ αὐτὰ, λέγει ὁ Κύριος, Ἐ θὰ γίνουσι εἰς σοὲ διὰ τὴν μεγάλην σου ὑπακοήν.

³⁴ Ἄρα αἰτία τῶν ἀναρχισμῶν ἀγαθῶν μας εἶναι ἡ ὑπακοή εἰς τὸν Θεόν καὶ ἡ ὑποταγή εἰς τὰ προσηγμένα.

34. Γεν. 22, 15-18. Πρβλ. Πρβλ. 8, 25.

Και ὅπως συνέθη με τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ, νὰ μὴ ἐξτάζωμεν τὰς προσηγάς Του, ἀλλὰ νὰ τὰς ἐκελεύωμεν, ὡς περὶ ἀκριδῶν οἱ εὐγνώμονες ὑπηρετοί, καὶ νὰ ἀφίνωμεν τὴν αἰτίαν των εἰς τὸν Κύριον. Ἐὰν λοιπὸν ἔτσι δαδάζωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, θὰ μπορούμεν νὰ δεῖξωμεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἴδιον ὀπακοὴν καὶ νὰ κερδίσωμεν τοὺς ἴδιους στεφάνους. Ἦὼς ὁμως θὰ ὀπακοῦσωμεν; ⁴⁸⁰ Ἄ Ἐὰν ἐκτελέσωμεν διὰ τῶν ἔργων τὰς ἐντολάς του. Λέγει ὁ Ἅπ. Παῦλος: «Ὅθεν θὰ δικαιωθῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἀκούουν τὸν νόμον, ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τὸν ἐφαρμόζουσι» ⁴⁸¹ Διότι ποῖον εἶναι τὸ κέρδος, ἐὰν μὴ ἀκούωμεν καθημερινῶς, ἀμελοῦμεν ὁμως τὰ ἔργα; Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, ἵς σπεύσωμεν πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτῶν τῶν ἔργων, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθῶμεν διαφορετικῶς. Ἔτσι καὶ τὰς ἀμαρτίας θὰ ἐξολέψωμεν καὶ θὰ γίνωμεν ἄξιοι τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 48

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ ΜΒ'—ΜΖ'

Ἐκδότων: E. de Montbancour,
Sancii I. Chrysostomi opera omnia,
IV, Parisiis 1835, σελ. 489 - 554 (PG 54, 385 - 434)